

QUADERNS DE PASTORAL

DESCREENÇA I AGNOSTICISME

Món juvenil i universitari

Catequesi i sagraments

Festes populars

79

PÒRTIC

GUERRA DE CATECISMES: ACOTACIONS MARGINALS

Si examinem els textos que han provocat l'anomenada «guerra de catecismes» ens trobem amb unes poques ratlles tan curtes i perdudes en el conjunt de dos llibres que gairebé semblarien «peccata minuta». Però són altament significatives.

El primer text diu: «tothom qui negui la defensa de la persona humana més innocent i dèbil, la persona humana ja concebuda, encara que no nascuda, comet una violació gravíssima de l'ordre moral. Mai no es pot legitimar la mort d'un innocent». No es limita, doncs, a dir que l'avortament mai no és moralment lícit (amb la qual cosa repetiria la doctrina del magisteri), sinó

que condemna directament com a gravíssim violador de l'ordre moral tot aquell qui negui la defensa del fetus i afirma sense cap mena de matisos que el fetus és sempre una persona humana: «la persona humana més innocent i dèbil». En el context actual de l'Estat espanyol, aquestes paraules desqualifiquen moralment la llei de despenalització de l'avortament i tots els qui la votin de manera afirmativa.

El segon text, encara més breu, és també ple de força i contundència: «L'home ataca sigui com sigui fins a matar». I segueixen tres concrecions esglaonades: «guerres, avortament, terrorisme».

Afirmacions així —tan generals, contundents, absolutes— no les trobem en cap moralista catòlic actual mínimament competent i responsable, i no cal dir que no són compartides per bona part de la comunitat creient. Són com un cop de maça, que no admet matisos. S'inclouen en llibres titulats «catecismes», que s'adrecen a infants de 12 i 13 anys. Per això —i sense entrar per res en la doble qüestió de fons: la licitud moral de l'avortament en alguns casos i la censura d'uns textos per part del govern— es fa difícil d'entendre per què aquestes paraules i per què en aquests llibres. Atribuir-les als redactors fóra creure que aquests pertanyen a les franges més integristes i tancades de la comunitat creient, a aquelles que utilitzen un llenguatge més demagògic. I això no és plausible. Tot sembla, doncs, conduir a la conclusió que hi han estat introduïdes amb una intenció concreta; i aquesta no deu ser altra que el seu ressò en el moment actual.

El govern ha caigut, doncs, en un parany hàbilment posat en un moment precís. D'aquí a dos anys potser no hauria reaccionat així. Però —entrant per aquest camí de les suposicions— és lícit de pensar que tampoc no haurien aparegut aquelles frases, sinó unes altres

menys punyents. El fet és que es tracta d'una relliscada, com a hores d'ara tothom ha pogut comprovar. Perquè qualsevol sospita de censura —i no cal dir de censura de l'Església en l'exercici de la seva funció pròpia— no fa pas cap bon servei als censors.

El balanç sembla, doncs, favorable als autors dels catecismes. I com que, a més, hi ha una altra llei en tràmit parlamentari que es mou en el mateix camp de l'ensenyament i que interessa també l'episcopat i amplis sectors eclesiàstics —estem parlant de la LODE—, aquests entren amb avantatge amb vista a aconseguir que l'Estat respecti la llibertat dels pares i dels centres privats i no vulgui tornar a aparèixer com a controlador ideològic.

Però això no vol dir que aquest afer se saldi amb un balanç favorable a l'Església, comunitat de creients, si ens mirem les coses amb prou perspectiva. De fet, l'opinió pública ha estat alertada sobre unes posicions morals contundents, defensades d'una manera que pot considerar expeditiva, intransigent i fins matussera. Actuacions així poden revifar la flama d'un anticlericalisme que no podem pas considerar superat. Als ulls d'alguns sectors, l'Església ha aparegut amb voluntat d'exercir un imperialisme ideològic en un món que deixa de reconèixer-la com a mestra indiscutible. Ja s'han fet sentir algunes veus que diuen, si fa no fa: Qui pensa amb aquest «totalitarisme» intransigent, qui s'adreça amb aquestes paraules als infants de 12 i 13 anys que se li posen a tret, ¿què no és capaç de fer per a «imposar» els seus punts de vista?

S'argüirà que els catecismes afecten només, per definició, la comunitat creient; que es posen només a les mans d'aquells infants els pares dels quals lliurement ho volen i ho demanen. Però hem de reconèixer que —en aquest afer precis— argumentar així és obviar els

termes reals del problema, perquè —tal com hem dit en començar— la desqualificació moral afecta tothom, sense palliatius.

Tampoc el govern no en sortirà content, d'aquesta relliscada. I, per més que, ara, s'esforci a dissimular-ho, es pot tornar suspicax i desconfiat davant d'aquells que l'han dut a fer aquest mal pas. Amb la qual cosa en pateix el diàleg franc, tan necessari, i poden enterbolir-se unes relacions que convindria que fossin sempre respectuoses i transparents.

Tot plegat ens mena a preguntar-nos si de debò calia tot aquest enrenou, i si és que ha aprofitat a ningú. El lector ja hi donarà resposta.

QÜESTIONS

DESCREENÇA I AGNOSTICISME

JOSEP M. TOTOSAUS

Un canvi considerable

La penetració d'actituds descregudes i agnòstiques en la nostra societat no és cosa de quatre dies. Naturalment, per bé que en una extremitat d'Europa, la Península no ha estat tancada al vast moviment d'idees que arrenca a la cruïlla de l'edat moderna i ha anat vivint al seu propi ritme els canvis que ha anat sofrint el nostre món occidental, al qual pertanyem.

Una cosa, en canvi, sí que sembla més pròpia dels darrers anys: la generalització d'aquest procés. Abans, per bé que idees i corrents nous fossin presents entre nosaltres, interessaven persones més aviat aïllades o nuclis reduïts; en tot cas, no anaven més enllà de petites franges. Per això hom podia creure's —no és aquí el lloc de discutir amb quina raó— que la nostra societat i la nostra gent era globalment cristiana, que ens trobàvem en un món

cristià, que l'Església era acceptada com a Mare i Mestre comuna.

Avui ja no és lícit de continuar pensant d'aquesta manera. Ha estat segurament el boom dels mass media qui ha trencat fronteres i abatut cledes i reductes. Avui tot penetra pertot i és ben arriscat continuar creient en grans unanimitats cristianes i pensar que els qui no hi combreguen són grups reduïts i marginals. Avui la cultura moderna ha fet irrupció pertot (no pas sempre, està clar, amb gruix i amb erudició). I, si un sector considerable d'aquesta és la seva progressiva independització de la tutela de la institució religiosa i la seva distanciació i àdhuc la seva crítica de la fe cristiana i del mateix Déu cristià, no ens podem estranyar que aquesta modernitat que tot ho penetra doni com a resultat, en molts, indiferentisme religiós, agnosticisme, anticlericalisme i fins descreença postcristiana i ressentida.

Aquest fenomen s'ha anat produint durant el tardofranquisme. Arribada la democràcia, tot estava, doncs, a punt perquè amb la normalització de les estructures i els comportaments públics i amb l'adequació del món oficial al món real s'anés bastint una societat realment aconfessional i secular. Però aquest mateix procés ha ajudat a manifestar-se amb més naturalitat allò que ja era i alhora ha donat ales a alguns sectors anticlericals i a alguns excristians perquè fessin sentir la seva veu i les seves crítiques no exemptes d'amargor.

A desgrat tot, hem de reconèixer que —com en altres aspectes— també en aquest la trasió se salda amb un balanç ben civilitzat i positiu. I que les actituds dels governants i els polítics responsables i de la Conferència episcopal —i aquí és de justícia reconèixer la labor del cardenal Tarancon que, quan ha calgut, no ens hem estat de criticar— han estat inspirades, globalment, pel tacte i la moderació. No hi hagut tancament ni revengisme. Tampoc no hi ha hagut aquella crispació que va caracteritzar nombrosos sectors catòlics i més de quatre prelats influents els anys 30. Sortosament ha plogut molt en cinquanta anys.

Tot amb tot, que aquesta normalitat no ens enganyi: aquests anys es treuen les conseqüències d'un canvi sòcio-religiós considerable. La descreença i l'agnosticisme no són fenòmens epidèmics i transitoris, no són el revestiment superficial d'una moda snob, destinat a arrugar-se i a desprendre's d'aquí a quatre dies, sinó que tot fa pensar que aniran manifestant-se progressivament, arrelant en la nostra societat i conformant-la.

Hi ha, encara, més. La Península no constitueix tampoc, en aquest aspecte, un tot homogeni. I molt possiblement el gruix su-

perior d'aquestes actituds i aquests comportaments és ja avui i serà cada dia més una altra manifestació del fet diferencial català. Aquesta afirmació té només el sentit d'una constatació que es vol objectiva i desproveïda de qualsevol component valoral. A dir veritat, no crec que la resta de la Península es caracteritzi per una impregnació a fons dels valors cristians, per més que aparegui menys secular que Catalunya.

Quatre actituds diferents

Una vegada esbossat ràpidament aquest quadre —que un estudi sociològic s'hauria d'aplicar a escatir i valorar degudament— ha arribat l'hora de treure'n una conseqüència pastoral de primer ordre: els cristians i l'Església, ¿anem adaptant la nostra mentalitat i la nostra acció a aquesta nova situació de la nostra societat?

En aquest punt podríem detectar, segurament, actituds diverses que comanen, també, l'acció de l'Església, és a dir, la pastoral. Podríem parlar, primer, d'un tancament d'ulls a la realitat, d'una certa inconsciència del que està passant. En la nostra anàlisi, ho consideràvem el desembocament d'un moviment de fons i de segles, estretament lligat amb el que s'acostuma a anomenar la «modernitat». Doncs bé, des de l'interior de l'Església no tothom s'ho mira de la mateixa manera, sinó que hi ha qui ho considera, tal com acabo d'apuntar, un simple fenomen epidèrmic i transitori, més aviat snob, que no afecta l'entranya del nostre poble i que és protagonitzat per uns quants intel·lectuals que aixequen la veu i gesticulen amb vehemència i desimboltura.

A l'extrem oposat dels qui menysvaloren el fenomen, hi ha aquells cristians que se'n senten tan acomplexats que semblen haver perdut el pols i la veu i que assumeixen la seva condició de manera vergonyant en un món en què ser cristià va esdevenint no solament dessuet, sinó també sense sentit: com una romanalla de la qual hom ha de fer-se'n perdonar. Aquests cristians tendeixen a recloure la fe en el cor.

Hi ha encara una altra posició que se situa a mig camí: és la d'aquells que reconeixen l'existència del fenomen, però que no l'admeten, que es neguen a acceptar-lo, que hi lluiten; que es miren els agnòstics, els descreguts, els ateus, com uns adversaris, uns enemics que cal combatre; que malden per tornar a fer triomfar o per defensar la «civilització cristiana».

Aquestes tres actituds donarien lloc, respectivament, a una Es-

glésia tranquil·la i inconscient, acomplexada i temorega, o bé forta i lluitadora per a imposar la seva alternativa. I de tot hi ha, ça i lla de casa nostra. Per bé que, en gros, potser el que sembla detectar-se és un cert moviment entre la primera i la tercera posició: es passa d'afirmacions de possessió a afirmacions de combat. Qui sap si unes i altres no són sinó manifestacions d'una mateixa concepció sobre el rol de l'Església en la societat, considerat a fi de comptes com a dada permanent per damunt dels canvis d'època, a posseir pacíficament o a defensar amb armes i bagatges.

Les pàgines que segueixen i que constitueixen el gruix d'aquest número de QUADERNS no estan escrites des de cap de les òptiques exposades fins ara. Parteixen de l'anàlisi del fenomen que hem fet al començament. I accepten la societat que en deriva com el lloc on els cristians hem de viure i anunciar l'Evangeli amb tota naturalitat i sense complexos. Consideren que el punt d'arrancada del procés i el punt de desembocament (si és lícit parlar de desembocament: de fet tot procés és sempre un continuïum) dibuixen dues realitats socioreligioses ben diverses, que s'haurien de traduir en dues maneres distintes de situar-se el creient i la comunitat creient o l'Església. Dit amb altres paraules: els creients no podem continuar assumint el nostre paper com si res no hagués passat, sinó que ens hem d'interrogar a fons sobre quina és —avui— la manera cristiana de viure i anunciar l'Evangeli.

Església i societat a l'època moderna

Perquè és un fet: no hi ha necessàriament sincronia entre la marxa de la societat i la marxa de l'Església i el seu dispositiu pastoral. És ben possible que aquest ja no respongui a la situació social d'un temps donat, sinó que sigui més aviat el resultat de la inèrcia d'un util·latge que es va anar estructurant en funció d'uns altres problemes i d'unes altres coordenades. Precisament la vitalitat d'un cos social —i en aquest punt l'Església funciona com a tal— es manifesta per la seva capacitat d'assimilar les noves situacions i donar-los resposta. Quan això es produeix, aleshores el col·lectiu en qüestió se situa al cor de la història i hi influeix decisivament. Si aquesta sintonia s'esmoreeix, el col·lectiu pot continuar amb una vida aparentment puixant; de fet, però, és un cos marginal, que tendeix a seguir la pròpia inèrcia i a segregar la pròpia cultura: una cultura de «ghetto», que només té va-

lidesa i significació a l'interior dels propis murs, però que ja no serveix per a dialogar amb l'entorn. Si aquesta manca de sincronia s'allargassa i es torna endèmica, aquell cos social s'ha enquistat i ha esdevingut una romanalla del passat. I cada vegada tindrà més tendència a seguir una dinàmica particular, estranya a la marxa de l'entorn.

Naturalment aquestes afirmacions s'han de matisar. Perquè el curs de la història no és lineal ni uniforme i en un moment donat coexisteixen situacions diferents. I perquè un cos social d'una certa envergadura tampoc no és un tot homogeni, marcat rigidament per una mentalitat i una sensibilitat úniques, sinó que acostuma a ser divers i plural. Però així i tot les coses es presenten, a grans trets, de la manera que he dibuixat.

No és cap secret per a ningú que a partir de l'edat moderna els camins seguits per l'Església i per la cultura en el nostre món occidental no han estat precisament coincidents, i que la història de les seves relacions no està tampoc caracteritzada per l'harmonia i el bon enteniment, sinó per malentesos i suspicàcies. Establir una llista de filòsofs, literats o científics creients és ben possible, i els resultats poden semblar brillants. Però no invaliden les afirmacions anteriors, perquè el que està en joc és l'Església com a tal, com a institució i no pas el comportament d'alguns cristians, en aquests punts excepcionals. D'altra banda, el Concili Vaticà II va ser llegit com un esforç organitzat i institucional per a posar l'Església a compàs de la història i dels temps actuals; senyal, doncs, que era necessari d'emprendre aquest «aggiornamento». Amb altres paraules: que no hi havia sincronia.

Si, després d'aquest llarg recorregut, retornem al punt de partença d'aquestes ratlles, en traurem la conseqüència que els canvis que està sofrint la nostra societat des del punt de vista socio-religiós responen, tal com dèiem, a un moviment de fons que ve de lluny i no a una simple agitació superficial. Al mateix temps no ens costarà de reconèixer que el nostre dispositiu pastoral —parlant a grans trets— no representa la resposta de l'Església a la modernitat cordialment acceptada i a la situació que en deriva, sinó que va néixer en un altre context social, cultural i mental, per bé que amb el pas dels anys hagi anat essent objecte de retocs que no han afectat, però, la seva concepció de fons ni les seves bases. És clar que han aparegut qüestionaments més radicals i iniciatives que responien a una altra manera de mirar-se les coses: pensem, només, en la crisi modernista, en la renovació dels estudis bíblics, en el moviment evangelitzadors, en la «nouvelle

théologie», en les comunitats de base, en la «teologia de l'alliberament» i en el mateix Concili Vaticà II i el moviment del qual neix i en el qual continua. Però costa de veure que tots aquests esforços, que totes aquestes realitats hagin aconseguit de reorientar la marxa de la comunitat creient en la seva globalitat i en les seves línies fonamentals. Que aquesta hagi acceptat el seu nou «status» sense recances ni lluites per recuperar un lloc que ara no té ni pot tenir. I que, des d'aquesta ressituació cordialment aconseguida, intenti de repensar la seva pastoral, la qual ha de consistir fonamentalment en una resposta evagelitzadora als joves i les noies, els homes i les dones d'avui.

Aquest número de QUADERNS

El número que presentem als nostres lectors conté alguns elements de reflexió en aquesta línia. Parteix —com hem dit— d'una franca acceptació de la decreença i l'agnosticisme en la nostra societat i s'interpe·lla sobre la resposta pastoral que aquest fet de ma·na a la comunitat creient.

1. Els dos articles inicials s'ataquen, podríem dir, al cor de la qüestió. El nucli de la pastoral serà sempre fer ressonar la Bona Notícia de Jesús de Natzaret. Mossèn Jesús Huguet, capellà solsoní, pastoralista i catequeta entre moltes altres coses, i membre del Consell de Redacció de QUADERNS, ha escrit unes pàgines senzilles i plenes de suc sobre la presentació del missatge. Félix Martí, que ha estat vuit anys president internacional de Pax Romana - MIIC (Moviment internacional d'intel·lectuals catòlics) ens parla d'algunes condicions per a fer possible l'anunci de la fe. Hom llegirà aquests dos articles inicials convençut que toquen la qüestió neuràlgica d'aquest número.

2. Vénen després tres qüestions que fan referència a uns sectors socials particularment significatius: el món dels joves i de la Universitat. Té la paraula, primer, una solsonina de vint-i-dos anys que ens ha escrit —des de dintre mateix— unes pàgines sobre la fe dels joves, en les quals formula algunes preguntes i algunes respostes. Enric Roig i Sansegundo, capellà i professor de religió d'un institut de Terrassa, inicia la seva aportació amb aquestes paraules: «Reflexionar sobre el problema de la decreença i l'agnosticisme en un món de batejats i les seves implicacions en la classe de religió significa per a mi fer-se aquesta pregunta: podem, encara, ensenyar la fe als joves?». Hom llegirà amb interès

tot el seu plantejament sobre els joves d'avui i la fe, així com les respostes pastorals que assenyala. Salvador Reguant és capellà a més de catedràtic de la Facultat de Geologia de la Universitat de Barcelona. S'ha interessat de sempre per les relacions entre fe i ciència, fe i cultura; està, doncs, ben qualificat per a parlar-nos de «l'àmplia minoria formada per gent amb una certa base cultural adquirida gairebé sempre a través d'estudis de nivell mitjà i superior».

3. Els dos articles següents incideixen, per bé que des d'angles diferents i no pas amb un tractament frontal, en el binomi fe-religiositat. El primer, sobre les festes populars, ens l'escriu Joan Carreres i Péra, un capellà gironí jove, rector de Maià de Montcal, un poble de l'alta Garrotxa. El segon, que ha escrit mossèn Salvador Bardulet, rector de Manlleu i també del Consell de Redacció, estableix una comparació entre dues actituds o postures que es prenen davant del fet religiós: hi ha els qui l'afronten de cara i prenen una opció, i els qui el van deixant sempre com una qüestió pendent que aflorarà o restarà en la penombra segons siguin els vents que bufin: dues actituds, dos llenguatges, dues formes de presència de l'Església en la societat.

4. Dos altres articles vénen a cloure les reflexions que aportem sobre la descreença i l'agnosticisme tal com es presenten entre nosaltres: Mossèn Lluís Bonet i Armengol, rector de St. Cristòfol de Terrassa i també del Consell de Redacció, ens parla d'un tema que ja fa anys que anem abordant: la celebració dels sagraments. Ho fa amb vista a ajudar a trobar unes respostes pastorals més adequades a les situacions de les diverses persones que acuden a la parròquia a «demanar» un sagrament. El darrer article, escrit pel mateix que signa aquestes ratlles, fa referència a la Catequesi: exposa algunes coses que ha de tenir present si ha d'ajudar a créixer i vertebrar la fe d'uns cristians que l'han de viure en una societat on conviuen amb agnòstics i no creients.

5. Però aquest número conté encara un altre article a la rubrica «Qüestions». És un article no demanat i, per això especialment d'agrair, que ens aporta l'experiència del treball pastoral que duu a terme a l'Hospital de Lleida, des de principis de 1982, «un equip de Pastoral de la salut, integrat pel sacerdot titular, algunes religioses i uns quants laics, tots treballadors dels diferents estaments de l'Hospital, que han arribat al nombre de vint». Ve a enriquir, doncs, el ventall d'experiències que presentàvem al número anterior. Ens l'ha enviat Joan Viñas i Salas, metge de l'Hospital i delegat adjunt de Pastoral de la salut del bisbat de

Lleida, que l'ha escrit juntament amb Pilar Naya una ATS que treballa al mateix hospital.

6. Finalment, dintre la rúbrica «4 vents», remarcuem de manera particular les cròniques de Tarragona i Vic, que estrenen —com es diu avui— nou arquebisbe i nou bisbe titular. Per molts anys!

QUINA PRESENTACIÓ

DEL MISSATGE ?

JESÚS HUGUET

Primer que tot, una experiència viva de fe

A l'arrel de tota comunicació de la fe ha d'haver-hi una experiència autèntica de fe. Aquest és el factor decisiu. «Al cap i a la fi, ens diu Pau VI en la *Evangelii nuntiandi* (núm. 46), ¿hi ha cap més manera de comunicar l'evangeli, fora de la de transmetre a l'altre la pròpia experiència de fe? Avui, igual com en els temps de la seva màxima propagació, la fe es deu haver d'estendre per irradiació, pel testimoni sincer que els cristians donen d'allò **que viuen i creuen**. Aquesta deu ser la forma normal que els creients tenen tant de confirmar-se en la fe entre ells com de procurar l'adhesió d'altres.

La veritat, però, és que els creients, sobretot els professionals de la paraula, no tenim gaire el costum de parlar d'allò que vivim i creiem. Parlem molt d'allò que s'ha de creure o voldríem creure, però parlem molt poc d'allò que en realitat vivim i creiem. ¿És que potser tenim por de posar al descobert la nostra pobresa? Jo solc dir que hauríem de ser capaços de dir-nos la nostra poca fe, per a poder ajudar-nos de debò a creure. Altrament, les nostres paraules sonen una mica a buit, a música de disc ratllat. Anem repetint allò que hem après i que més o menys creiem en un nivell més que res intel·lectual. Anunciem que Jesús ressuscitat està present en els sagraments i en la nostra vida, perquè ens ho han ensenyat, però no perquè l'hàgim «vist». Aleshores la nostra fe no va gaire més enllà d'un saber extrínsec o d'un assentiment intel·lectual, en si opcional i discutible. Si la neoescolàstica va poder arribar a definir la fe com un pur «assensus intellectus», va ser sens dubte a causa de la penúria d'experiència cristiana a l'Església. Aquesta penúria seria la raó per la qual a l'Església parlem del Pare, que és el Déu de la paternitat i de la creació, parlem del Fill, que és el Déu de la història, però parlem molt poc de l'Esperit Sant, que és el Déu de l'experiència. ¿No us sembla un contrasentit, i fins i tot un escàndol, que, després que ens passem la vida dient que Jesucrist ens ha salvat, els cristians no sapiguem expressar,

si no és a través de tòpics apresos, en què diantre consisteix aquesta salvació? Ja sé que no podem caure en psicologismes barats; però sempre he cregut també que allò que no és d'alguna manera verificable, per a l'home resulta ininteressant. Ja sé que els cristians som gent correnteta, que estem abocats, en la major part dels casos, a viure una fe migradeta i difícil, entre dubtes i pampallugues i que el més a què podem aspirar és a ser autèntics en la nostra pobresa. Però, per altra banda, crec també que la gent té dret a esperar que els parlem d'allò, i només d'allò que d'alguna manera hem vist, sentit i palpat.

Davant la increença generalitzada que ens envolta, més d'una vegada m'he preguntat: ¿és possible comunicar la fe a aquest nostre món? I, evocant el passatge d'Abraham i els tres joves, m'he dit a mi mateix: sí, encara seria possible, si hi quedessin almenys deu creients veritables, deu vidents que haguessin vist Déu de debò. De manera que poguessin dir de veritat: «allò que hem vist i sentit us ho anunciem també a vosaltres (1Jo 1,1-3). El món, ens diu Pau VI, exigeix dels evangelitzadors que li parlin d'un Déu a qui ells personalment coneixen i tracten familiarment, com si vegessin l'Invisible (*Evangelii nuntiandi* núm. 76). Aquesta hauria de ser la gran missió dels religiosos contemplatius: mantenir viva i ben alçada —no té sentit posar el llum sota el mesuró—, en el nostre món increient, l'experiència de Déu.

Sense una experiència viva de base, el missioner se sent desarmat i la seva paraula perd força persuasiva. Ara mateix ve Pasqua. Quin missatge més gran podem anunciar a uns homes esmaperduts que el de la notícia que Jesús ressuscitat ha vençut la mort i que la nostra vida i la nostra història estan abocades a la plenitud de Déu? Però, nosaltres, ¿ho creiem vivament, íntimament?

Interroguem-nos nosaltres mateixos

De vegades he pensat que l'actual neguit evangelitzador responia més a un malestar i desassossec dels creients que a una necessitat o aspiració dels no creients. Més que la fe dels no creients, ens preocupa la nostra supervivència com a creients. És el que passa en les nostres reunions eclesials: mai potser no hi havia hagut tan pocs joves, però mai no s'hi havia mostrat tant de preocupació pels joves. La increença o indiferència generalitzada, vulguem no vulguem, no deixa de fiblar i de qüestionar la nostra fe. Ens adonem que cada vegada ens quedem una mica més sols. I, sols, tant creure com no creure realment és dur. Com es pot seguir creient en l'inte-

rès d'una nova que sembla que no interressi ningú, en la vitalitat d'una fe que no es reproduïx, en la transcendència universal d'un missatge que no troba la manera de comunicar-se?

No projectem sobre els altres els nostres malestars i neguits. No ens posem a evangelitzar per resoldre les nostres inquietuds. No ho fem com aquells que es casen per trobar una solució a les seves mancances afectives. Siguem sincers, posem-nos la mà al pit: jo, crec de debò?; què és el que tinc: fe o por de no creure?; estic content de creure?; ¿he trobat en la fe la font de la joia i esperança, el sentit de l'existència, la plenitud de la vida?; ¿crec possible i desitjo que d'altres, sobretot aquells que més estimo, creguin també, trobin com jo en la fe cristiana la joia, el sentit i la plenitud? No ens fïem de les veus apocalíptiques, de les actituds agressives i dels intents prosselitistes. *Bonum est diffusivum sui*, deien els escolàstics. El nostre anunci evangèlic hauria de brotar d'una plenitud interior, d'una alegria comunicativa, amb una actitud purament oblativa, amb la naturalitat de la dona que ha trobat la moneda i corre a dir-ho a les veïnes.

Ens demanem potser moltes vegades com podríem fer-ho per obrir el cor dels homes d'avui a la fe. Jo diria: siguem honrats, comencem per ser de debò homes d'avui, per ficar-nos, com deia santa Teresina, en la pell de l'home d'avui i aleshores podrem experimentar en nosaltres mateixos si i de quina manera és possible encara creure avui. I aleshores evangelitzar serà tan fàcil com donar raó de la nostra esperança (1Pe 3,15).

Les raons de creure

Però és veritat també que ens podem perdre perquè, a l'hora de donar raó de la nostra esperança, de presentar els continguts de la nostra fe, no encertem a fer-ho de manera adient. Per això ara voldríem exposar breument els tres components que ens sembla que hauria de tenir la nostra presentació del missatge cristià.

Abans, la gent et demanava que els expliquessis el que havien de creure o que els ajudassis a viure allò que creïen. Ara, però, si t'acostes a un jove que has observat que s'anava distanciant de les pràctiques religioses, la primera pregunta que et farà és: per què he de creure? El que avui dia es qüestiona és, generalment, el mateix fet de creure. Naturalment, a qui et faci aquesta pregunta no el pots remetre al *Curso fundamental sobre la fe* d'en Rahner. I, què li respos? Si alguna vegada us heu trobat en aquest destret d'haver d'improvisar una resposta mínimament satisfactòria, sem-

bla estrany, però sabreu el difícil que resulta.

Es tractaria, doncs, de començar per fer-nos nosaltres mateixos la pregunta: per què crec? Quines raons tinc per a creure? I es tractaria de trobar respostes senzilles, existencials, plenes de veritat i al mateix temps raonables, o sigui, intel·lectualment vàlides i coherents, que ens fessin plausible, i poguessin fer-la'n als altres, la nostra fe.

Un llenguatge existencial

Encara que pugui semblar un tòpic, és veritat que sofrim un problema esgarriat de llenguatge. Puc dir que l'experimento i el pateixo en cada una de les meves homilies i de les meves catequesis. El nostre llenguatge és excessivament piados, esotèric, teològic. De vegades tinc la impressió de parlar en un altre registre d'aquell en el qual la gent viu. No vull dir que amb les nostres paraules no puguem arribar a fer bé a aquelles persones piadoses que han après a moure's per motivacions «sobrenaturals» extrínseques. Però poques vegades arribem a il·luminar la seva vida de cada dia des de dins, a infiltrar-hi una mica de sentit, de coratge, de pau, d'esperança, de felicitat... A la gent, el que els interessa és viure. I tenen la impressió que, per a viure, qualsevol cosa els farà més servei que tot el que els puguem dir nosaltres.

Si volem que la gent s'interessi pel missatge cristià, el nostre llenguatge, a semblança del Verb encarnat, a semblança de la gràcia divina, que es compenetra totalment amb la realitat humana i la transforma des de dins, hauria de ser ben arrapat a la vida, pastat amb carn i sang.

Els coneixements teològics haurien de ser-hi presents, però com les estructures en un edifici, el canemàs en un tapís: donant-li consistència, però sense aparèixer. Hauríem de ser capaços de parlar de les realitats de la fe, tot parlant, com feia Jesús, de les realitats de la vida de cada dia, d'allò que vivim i de la manera nova amb què la fe ens ajuda a viure-ho. Dissortadament, els nostres fidels més introduïts aprenen massa aviat el llenguatge encarat dels capellans. Els tòpics, les teories, les expressions fetes i estereotipades són el pitjor enemic d'un llenguatge viu, existencial, palpitant. Amb el goig i l'emoció que faria poder assistir al naixement d'un llenguatge nou, inèdit, el llenguatge tendre i tremolós, fet de balbuces, d'una experiència viva de fe que malda per expressar-se!

Un llenguatge narratiu

Si el llenguatge evangelitzador ha d'ésser un llenguatge existencial, és natural que sigui també narratiu, ja que la vida, les experiències, només es poden contar. Per això la Bíblia, que ens parla de les experiències que, a través dels diversos esdeveniments, el poble d'Israel o la primera Església van fer de la presència i de l'acció de Déu, és bàsicament narrativa.

Els estudis lingüístics s'han cuidat de fer-nos veure la força o eficàcia del llenguatge narratiu en ordre a actualitzar i suscitar en l'oient allò que conta. La narració interessant ens ajuda a retrobar-nos amb el més autèntic de nosaltres, ens obre nous horitzons i genera generositat i energies. El llenguatge narratiu, a diferència del conceptual, no és directiu, sinó obert i suggestiu. Podem dir que cada narració constitueix per a l'oient com una mena de desafiament.

Més encara. El llenguatge narratiu, junt amb el de la festa i el de l'expressió ritual, és l'únic que arriba realment al poble. L'altre dia, en una reunió de pastoral, amb una certa desolació es constata que, si bé per part dels capellans s'havia fet un esforç de renovació en els continguts de la predicació, la major part de la gent, creients i no creients, no havia modificat per res les seves categories i esquemes de percepció, no havia canviat de freqüència i continuava captant el mateix missatge. Ni crec que ho faci, fins que aconseguim buidar els nous continguts en un nou llenguatge narratiu fet d'històries, símils, paràboles, etc., aptes per a vehicular la nova manera de viure i comprendre el missatge cristià. Una narrativa actualitzada, que ens acosti la narrativa bíblica i substitueixi aquella narrativa que tan fidelment havia encarnat una presentació moralitzant del missatge que ara considerem desfassada; pensem, per exemple, en la predicació d'un pare Claret.

FER POSSIBLE L'ANUNCI DE LA FE

FÈLIX MARTÍ I AMBEL

Els cristians no podem donar la fe als altres. La fe és un do de Déu. Podem, això sí, donar testimoni de les nostres vides marcades per la fe i oferir als altres els mitjans per a posar-se en el camí de la fe. El que constatem en el nostre temps és que el nostre testimoniatge no és acollit pels no creients amb prou interès, i que els nostres oferiments són rebuts amb indiferència i desconfiança.

Ens podem preguntar si convindria que l'anunci de la fe es realitzés en certes condicions que permetessin augmentar-ne la credibilitat i el poder de fascinació. La reflexió pastoral sobre les condicions òptimes per a anunciar la fe sembla una prioritat urgent per als cristians i per a les comunitats creients. Certament, en la nostra societat, la presència dels creients es caracteritza per una notable incapacitat de comunicació amb el món dels no creients i per dificultats greus de projecció evangelitzadora.

Fidelitat a l'experiència cristiana original

Seria bo començar aquesta reflexió fent atenció a les dificultats que nosaltres mateixos podem provocar en l'anunci de la fe. La primera condició d'aquest anunci és la fidelitat al missatge i a l'experiència original cristiana. Nosaltres som portadors de paraules i de gestos que estan a favor de la humanització de la vida humana, que afavoreixen la llibertat, que es fan càrrec del mal, que fonamenten l'amor i la fraternitat i que s'articulen amb moltes formalitzacions religioses.

Podria passar que el que sovint presentem com a específic de la visió del món pròpia dels creients o de les pràctiques que expresen les nostres orientacions no correspongués prou a les fonts cristianes. En l'ordre intel·lectual, la fe s'ha presentat aliada a la irracionalitat i a la ignorància. En l'ordre polític, la fe s'ha establert en complicitat amb les formes d'immobilisme i d'opressió. En l'ordre psicològic, la fe s'ha viscut com a infantilisme i com a proposta repressiva.

Hi ha una llarga discussió sobre la vitalitat dels anuncis cristians rigorosos en el sentit d'aquesta fidelitat a la inspiració ori-

ginal. Dostoiewski, en la famosa llegenda del Gran Inquisidor dels germans Karamàzov, explica que l'autoritat religiosa, per compassió, ha rebaixat les propostes originals cristianes. Diu que la religió que vol la gent està basada en el misteri, el miracle i l'autoritat. El misteri és aquest conjunt de forces diabòliques que ens amenacen o potser el joc dels déus que es diverteixen amb les nostres vides. El miracle és l'evasió del món real que no sabem reconèixer com a món de Déu. L'autoritat és el sistema religiós que ens allibera de la por a la llibertat i al risc.

Dostoiewski, encertadament, demana un retorn a allò que és el cor de l'experiència cristiana: una religió sense misteris, sense miracles i sense autoritat. Només Déu és misteriós. Només aquesta terra ens relaciona amb Déu. Només Déu pot tenir autoritat real sobre les persones humanes. Totes les altres coses són muntatges interessats i alienadors. La gent senzilla també pot fer camí cap a un Déu bo que allibera d'idolatries i terrors, que acompanya la construcció de la ciutat terrenal i que s'alegra amb les aventures de la nostra llibertat.

Anunciar de manera senzilla una fe molt precisa

En aquesta perspectiva, fa falta una gran creativitat pastoral per a anunciar de manera senzilla una fe molt precisa. La intel·lectualització del missatge cristià no és cap garantia de fidelitat als orígens. Moltes vegades, la complexitat és un recurs que dissimula el caràcter roent de les propostes de la fe. En la història cristiana queda clar que les experiències espirituals més fortes no van acompanyades necessàriament d'un gran aparell teòric. Per altra banda, una pastoral popular correcta no pot fer altra cosa que acostar al cor de la fe. En la mesura en què les veritats essencials de la fe són notícies sorprenents, la pastoral popular té sempre connotacions subversives, joioses i no manipuladores.

Proximitat al bagatge cultural dels oients

En el nostre temps, per a anunciar la fe s'ha de tenir en compte el bagatge cultural de cada persona i de cada col·lectivitat. La fe s'ha de poder dir amb paraules i gestos intel·ligibles i significatius. Per això s'ha de conèixer el sistema de valors de les persones que han de rebre l'anunci. És equivocat suposar que les mateixes pa-

raules i els mateixos gestos serveixen per a tothom. Els nostres llenguatges i simbolismes tenen caràcter local i el cristianisme ha de poder expressar-se localment.

Les expressions de la fe i les celebracions litúrgiques han de poder ser diverses segons aquesta diversitat cultural. Cada poble i, en el límit, cada persona han de poder tenir un anunci de la fe adaptat a la seva realitat. La uniformitat teològica i litúrgica seria la mort de l'activitat evangelitzadora. Els cristians, per altra banda, han de poder compartir tots els estils de vida per a introduir-hi, des de dins, les llavors de l'Evangeli. Sempre passa que s'exclouen a priori moltes experiències humanes. Es tendeix a fer compatible la fe amb uns pocs estils de vida i potser estem més interessats a oferir els nostres models culturals que a anunciar la fe a totes les experiències culturals i a totes les formes de vida.

No deixar-se endur per preocupacions estructurals i formals

En l'evolució de l'Església catòlica els darrers anys es pot observar un retorn a les preocupacions per l'ortodòxia, un reforçament de la centralització administrativa, un esforç per a mantenir un model d'estructura clerical i, sobretot, una proposta espiritual més aviat pessimista i tancada. Naturalment també hi ha experiències que van en sentit contrari i que poden tornar a ser dominants a llarg termini. De moment l'esperit del Vaticà II sembla liquidat. L'anunci de la fe en surt perjudicat excepte en aquells ambients en els quals el missatge del Vaticà II s'havia considerat agressiu.

En aquest context, les persones i comunitats que, en la línia del Vaticà II, continuen vivint experiències cristianes més atentes a l'esperit de l'Evangeli que a les formalitats eclesiàstiques permeten esperar que l'anunci de la fe no trobi dificultats suplementàries. Mai com ara no ha estat important donar prioritat als valors evangèlics més enllà de les identifications sectàries. El que està en risc no és, en el límit, la continuïtat d'aquesta estructura eclesial sinó la possibilitat que els valors cristians siguin descoberts com a fonamentals per les persones del nostre temps i per les de les properes generacions.

Davant els comportaments nihilistes i la redescoberta dels valors lúdics

Fins aquí hem repassat una sèrie de condicions que poden facilitar o dificultar l'anunci de la fe referides a les actituds dels encarregats de fer l'anunci o a l'autenticitat del mateix anunci. També podem pensar en les condicions del receptor i reflexionar sobre els obstacles que se'ns presenten.

En els nostres ambients tenen un cert prestigi els comportaments nihilistes. Deixar-se anar per la vida convençuts que no és possible trobar-hi una orientació, i aprofitar la casualitat dels bons moments per a realitzar-nos en el goig dels instants feliços. En certa manera, conformar-se amb la vida sense inscriure-la en cap misteri de bondat ni en cap projecte marcat pel nostre desig. El nihilisme recobreix sovint actituds de desesperança radical i dona a la vida un caire amarg. Altres persones ho viuen com una pura atenció al que és immediat i sembla que hagin aconseguit oblidar-se dels neguits més pregonos. En aquest context, la qüestió de Déu seria una preocupació extingida, una pregunta impertinent.

Aquestes actituds estan en relació amb la descoberta dels valors lúdics i eròtics característica del nostre temps. Precisament en la mesura en què esdevé legítima una desconfiança en els grans sistemes ideològics, polítics i religiosos, apareix el recurs a la vida privada i a la felicitat immediata. Desenganyats de la nostra capacitat per a construir la justícia, la solidaritat i la pau, fem el possible per a aconseguir una mica de benaurança i de pau en l'àmbit més immediat de la vida personal.

L'anunci de la fe només pot articular-se parcialment amb aquestes actituds. La fe és una contraproposta al nihilisme. És, de fet, el contrari del caràcter reductiu del nihilisme. En canvi, té molta relació amb el desig de benaurança i de goig immediat.

El cristianisme ens allibera d'una percepció de l'univers que en destaca el caràcter caòtic i boig. El cristianisme ens allibera d'una percepció de nosaltres mateixos com a subjectes malignes o impotents. El cristianisme ens allibera de la condemna a no tenir altra salvació que la que aconseguim amb agressivitat o passivitat en aquest món.

En canvi, el cristianisme anuncia la gratuïtat de Déu, fa possible el goig en el camí paradoxal de les benaurances, relativitza totes les formalitats socials, polítiques i religioses, fonamenta l'esperança dels pobres i s'atreveix a burlar-se de la mort. En la línia de l'espiritualitat franciscana podem entendre'ns amb totes les sensibilitats marcades pel bon humor i per comportaments lúdics i eròtics oberts.

Davant la reducció dels horitzons humanitzadors

En definitiva el missatge cristià no podria ser acollit des de les actituds que redueixen la humanització de les persones empresonant-les en formes d'egoisme i aïllament molt radicals. Tampoc des de processos d'autodestrucció quan intentem fer-nos déus trencant tots els límits o quan ofeguem la consciència i el desig. Moltes formes de no creença actual podem atribuir-les a la pura distracció o a l'excitació permanent que no ens dóna ocasió per a ser una mica humans. En la pèrdua d'aquests mínims d'humanitat hi hauria els obstacles greus per a l'anunci de la fe.

Tot el que ajudi les persones a humanitzar-se és favorable a la fe. Podem incloure-hi aquí l'assoliment de condicions materials mínimes per a viure, la salut psicològica, la comunicació amb els altres, les formes culturals i les diverses maneres de combinar seny i rauxa com a components que enriqueixen la vida humana. De fet és molt difícil trobar persones totalment impermeables a l'anunci de la fe. Tots som suficientment humans encara que només sigui amb intermitències.

Humilitat i silenci davant el misteri de Déu

Potser l'obstacle més important per a l'anunci de la fe és la complexa realitat de Déu. Molta gent no pot creure perquè reconeix aquesta dificultat i no vol contribuir a una manipulació intel·lectual o existencial del misteri de Déu. Els cristians per a acostar-nos a aquest misteri parlem de la Trinitat. Això vol dir que **tampoc nosaltres no quedem satisfets amb les aproximacions exclusivament monoteistes**. Per sort l'experiència de Jesús de Natzaret ens fa més fàcil el camí, però podem comprendre també que la descreença és una de les maneres de respectar el nom de Déu. Seria bo que nosaltres, des de la fe, anunciéssim el nom de Déu amb la mateixa humilitat amb la qual els no creients presenten un silenci que gosaríem interpretar com a silenci en la presència de Déu.

LA FE DELS JOVES

MARIA COROMINAS

Dificultats inicials

Creure, avui, per què? Com a jove, tinc una situació immediata a resoldre: trobar la primera feina, acabar amb l'atur forçat. Les dificultats que se'ns creen als joves a l'hora d'afrontar aquest problema són molt nombroses. Pràcticament arreu demanen experiència, però enlloc no podem començar a treballar per aconseguir-la. És un angoixant cercle viciós.

En un moment en què hem de fer un canvi important en la nostra vida, —entrar al món del treball—, no trobem cap camí obert. En aquest context, què vol dir creure? En què podem creure els molts joves que patim aquesta situació?

Algú em dirà utilitarista, però ¿puc creure encara en el missatge de Jesucrist que no veig convertit en realitat per enlloc? Hi ha una Bona Notícia?

De vegades sembla com si la Bona Notícia de l'Evangeli s'hagués quedat endarrera, al costat dels anys de la infantesa i l'adolescència, i avui, en el marc del món laboral, ja no tingués validesa.

El cercle en què ens movem, amb totes les seves dificultats, sovint fa que, per inèrcia i si no hi ha un gran esforç conscient per contrarrestar-ho, la fe quedi en un segon terme. I aquí hi ha el perill que ens la descuidem uns quants anys tancada a l'armari.

Així, doncs, és difícil continuar creient en Jesucrist, el qual no tenim quasi ni temps per reconèixer si, gairebé per casualitat, alguna vegada trobem. Necessitem, em sembla, una mena de reciclatge per poder trobar altre cop Jesús en el nostre nou entorn.

Malgrat les meves preguntes i els meus peròs, crec. Crec encara en Jesucrist. Crec que el seu missatge pot ser viu si ens ho proposem. Millor dit, em mou el convenciment que els creients podem —i hem de— fer viu el seu missatge d'Amor.

La imatge de l'Església

Miro davant meu. Qui ens guia? Una església-jerarquia, —no em vull oblidar, ni que em costi, que la jerarquia és església—, de la

qual sovint només en tenim notícies pels escàndols financers o econòmics en els quals es veu implicada (Banc Ambrosià, mort de Calvi, Istituto per le Opere di Religione, per exemple).

Sovint també les referències ens vénen per qüestions relacionades amb lluites de poder: nomenament d'un prelat «particular» per a l'Opus Dei, substitució del pare Arrupe al davant de la Companyia de Jesús per l'italià Dezza.

I en tot aquest panorama, no hi queda ni una esclatxa per a l'Evangeli. O si més no, així ho sembla.

Si, de les altes esferes del Vaticà, passem a l'Estat espanyol, el canvi no és gaire significatiu. Un cardenal prohibeix l'assistència del govern espanyol a la processó del Corpus perquè és socialista. Potser així es pensa ser incomparablement més cristià que qualsevol militant del PSOE; però, en la meua opinió, el que fa és negar el missatge de Jesucrist en la seva mateixa essència. Ser cristià i militat en un partit socialista o comunista no està pas renyit. Penso concretament en Alfons Comín.

D'altra banda, quan a la porta d'una església veig un cartell amb un «Mamà, no me mates», em recordo dels molts governs autors d'assassinats que han estat ajudats per les mateixes jerarquies que ara organitzen la campanya anti-avortament en aquest país.

Arribant fins al meu bisbat i a la meua parròquia, desanima veure com, igual que a molts d'altres llocs, l'economia és un dels factors fonamentals que el regeixen.

Tampoc no resulta gaire encoratjador observar com tres o quatre sacerdots han de treballar per deu, ja que els altres sis o set prefereixen ignorar què vol dir ser «pastors».

Algunes respostes

I tot i això, quan em pregunto per què té sentit creure avui i en la nostra circumstància concreta, hi trobo resposta.

Em respon, en primer lloc, un mossèn de la meua parròquia que, tot i no ser precisament jove, té cura d'una manera cristiana i viva d'una comunitat concreta.

Em respon també, a un altre nivell, que de vegades, l'església-jerarquia sap viure l'Evangeli en les circumstàncies concretes d'alguns països. Aquí, penso molt concretament en les comunitats eclesials de base (CEBS) del Brasil.

I és aquest punt on, per a mi, hi ha la clau. ¿Quin sentit té Jesucrist, la seva vinguda o tot el que vulguem de la seva vida si no és en la comunitat? Pregunta immediata: però, on és la comunitat?

Al meu voltant veig molts individus i algunes persones. Però quasi mai no hi veig la comunitat cristiana. A la meua parròquia, per exemple, no vivim com una autèntica comunitat cristiana, no en formem una. I això em dol, i em preocupa. Sobretot quan penso que jo, jove, hi podria fer alguna cosa i no hi faig res. Jo tampoc, massa sovint, no em comporto com una persona cristiana i creient.

La comunitat: problemes i esperances

Problema número u. A l'Amèrica llatina les CEBS sorgeixen amb i des de l'Església-jerarquia. A Europa, quan n'hi ha, són enfront, en oposició, en conflicte. I jo crec que una comunitat necessita la figura, o més ben dit, la persona d'un sacerdot per a ser autèntica. ¿Com pot ser, doncs, que aquest per entrar a la comunitat s'hagi de situar enfront d'una jerarquia de la qual també forma part? Com queda ell mateix? I davant de la comunitat?

Segona qüestió. A Catalunya quan hi ha comunitats de joves, normalment són sectorials. Penso, per exemple, en moviments d'obrers, d'universitaris, de llicenciats. Si bé és cert que formem part d'aquests col·lectius, no ho és menys que el nostre àmbit de vida és més ampli.

(Considero que aquesta reflexió és especialment vàlida per a habitants de les zones més o menys rurals, on la parròquia respon a una unitat humana amb més contactes i relacions que no els estrictament motivats pel lligam religiós. No és tan vàlid per a les capitals o grans ciutats.)

En el cas d'un estudiant, d'un obrer o d'un llicenciat, que alhora és ciutadà d'una zona rural o semi-urbana, no seria més lògic que la seva comunitat fos la parròquia?

Aleshores, què fem? Millor diria, què badem, perquè sovint, massa sovint, no ens movem. Esperem que la comunitat arribi al nostre àmbit com qui espera la vinguda de l'Esperit Sant sense creure-hi en absolut.

No és la manera. Hem de reivindicar la comunitat i treballar per a aconseguir-la. Hem de llegir molts Fets dels Apòstols, però sobretot els hem de posar en pràctica en el nostre entorn concret. Les comunitats d'universitaris, d'obrers o de llicenciats ens poden servir com a punt de partida, però només en la mesura que ens facin de plataforma de llançament.

Hem de ser conscients també de la necessitat d'una *catequesi permanent* o reciclatge, com li'n vulguem dir. El cas és que, en els diferents punts de la vida, necessitem adaptar-nos i, alhora, adaptar

les nostres creences i els nostres valors. En les èpoques d'estabilitat també necessitem la catequesi per no adormir-nos en la inèrcia.

Crec que per començar de posar en pràctica el missatge de Jesús ens val la mínima escala. Podem —i hem de— esperar un corrent impulsor que, procedent dels sacerdots, ens animi, ens desvetlli i ens faci actuar. Necessitem que aquests mossens siguin també església i, per tant, no es poden situar enfront d'una part d'aquest cos com és la jerarquia.

Però la nostra espera no pot ser, de cap manera, passiva. Cal també que actuem com a impulsors de l'església, perquè també nosaltres en formem part.

A cada parròquia hi ha, si més no, un sacerdot obert i dedicat a la comunitat. A cada parròquia hi ha, si més no, una persona que vol formar comunitat cristiana. Si ens reunim dos o tres en nom de Déu, Ell és amb nosaltres. És una bona llavor de comunitat.

PODEM ENSENYAR, ENCARA, LA FE ALS JOVES ?

ENRIC ROIG I SANSEGUNDO

Reflexionar sobre el problema de «la descreença i l'agnosticisme en un món de batejats» i les seves implicacions en la classe de religió significa per a mi fer-se aquesta pregunta: podem encara ensenyar la fe als joves? El conjunt dels joves d'avui no està «establert» en la fe, és a dir, avui no és normal ni natural d'existir en la fe cristiana. La situació de la fe en el món d'avui no és la mateixa d'abans.

Els joves d'avui davant la fe

Penso que la situació dels joves que assisteixen a les classes de religió (que no és gaire diferent de la situació dels altres joves) es defineix per aquests blocs de problemes:

1. Els enfocaments, les qüestions i els problemes que alliberen o fan més difícil l'esguard sobre la fe, sobre Jesucrist i sobre l'Església depenen en tot cas de les condicions de temps, de cultura i de vida. La situació juvenil no és un fet social que es pugui explicar per ell mateix, sinó que és un producte de les forces socials. El que fan i diuen les noves generacions està en relació íntima amb el moment de l'estructura social, el procés polític i la situació econòmica.

2. Generalment no hi ha relació entre ensenyament de la fe i experiència de la vida cristiana. L'ensenyament religiós només serveix per a explicar, desenrotllar i ajudar a reflexionar allò que hom pot viure i experimentar per un altre costat. L'ensenyament religiós aclareix el contingut de la vida cristiana concreta. Si partim d'una explicació de la fe i d'una transmissió de coneixements religiosos a joves que no han experimentat res de l'evangeli de Déu, comencem la casa per la teulada. Resultarà que no tenen ganes de creure, que no opten per l'evangeli ni s'hi adhereixen, que no es giren vers Déu. Tot és pur saber, pura doctrina que no serveix ni per a viure ni per a convertir-se.

3. A part de la manca de relació ensenyament-experiència, hi ha dos factors més que agreugen la situació: hi ha diferents punts que fan aparèixer la fe, Crist i l'Església estranys, no interessants i potser inacceptables per part de la generació jove; i tot allò que s'associa a la paraula Església esdevé pedra d'ensopec per a molts joves.

La joventut, com a producte social

A la nostra cultura, pràcticament fins al s. XIX, el període biogràfic que avui anomenem «joventut» no tingué especial significació social. Es passava directament de l'estat infantil al de pre-adult.

Al s. XIX, pels efectes de la segona revolució industrial i els avenços tecnològics, sorgeix la necessitat d'una preparació per a la vida. Com que les necessitats de producció i el desenrotllament ho exigeixen, s'inventa un període d'aprenentatge i de formació. Amb el temps i els canvis, la joventut va adquirint significació social fins a esdevenir un període transitori, que cada vegada s'allarga més. Aquesta transició es realitza al marge dels adults en un triple *ghetto*: el *físic*: els internats adquireixen importància com a mode de vida i d'aprenentatge i es formulen utopies pedagògiques situades fora de la realitat; el *psicològic*: comença a considerar-se la necessitat d'una maduració personal des d'arguments més o menys científics; i el *sociològic*: el món des dels valors i de les experiències dels més joves.

L'origen de la marginació de la joventut se situaria en aquesta experiència històrica. Aquest estat de marginació, característic de la definició occidental de la «joventut», es fa eficaç després de la segona guerra mundial i culmina amb els ritus de transició de les nostres societats (el batxillerat, l'entrada a la feina, el servei militar, el matrimoni).

A més, la generació jove es caracteritzava per l'atenció al món dels adults com a model de referència. Els joves no tenien vida pròpia, o almenys vida pròpia definitiva. Quan els adults topaven amb una actitud o un comportament juvenils que dissentien de les convencions més o menys adquirides, s'expressaven d'una manera rotunda amb el tòpic encara actual: «ja els passarà!» I no hi paraven més atenció.

Per «generació» s'entendria el conjunt de membres coetanis que participen en les mateixes circumstàncies històriques amb unes orientacions i unes formes de consciència compartides. En la dècada dels setanta la generació jove es va constituir en una «unitat

generacional», és a dir, una experiència de coetaneïtat que cristal·litza en formes organitzatives i accions comunes. És l'època de la revolta juvenil i de l'aparició del moviment juvenil com a instància crítica de la societat establerta. Les noves generacions contestaven l'ordre social establert. Enfront del reforçament dels aparells de poder, hi ha la contribució a un enfortiment de la llibertat.

Finalment, no es va saber integrar el conjunt de la problemàtica de les noves generacions ni tampoc donar-hi respostes, sobretot al marge del món convencional i estructurat dels adults. Foren reprimides i retirades de circulació les experiències de contestació; així s'iniciava un procés que desembocà en la situació actual d'escepticisme i de resignació del moviment juvenil.

Elements que defineixen socialment la joventut

La problemàtica de la joventut només pot explicar-se per la situació social. La joventut és producte d'una definició social. Vet aquí els elements que defineixen socialment la joventut com a grup específic.

a) *La joventut és un producte psicobiològic que agrupa els coetanis d'un espai i d'un temps.*

Aquesta psicologia, tot i que significa un procés de construcció de la personalitat, apareix tornejada d'acord amb la cultura, el moment històric i, en general, la circumstància ambiental. El procés del descobriment i l'afermament del propi jo es veu permanentment qüestionat per l'exterior. Qualsevol pedagogia ha de tenir en compte les incidències d'aquest aspecte en la formació de la personalitat.

b) *La joventut és definida socialment en la mesura que constitueix un període d'aprenentatge social.*

L'edat juvenil és un període de preparació per a la vida i per a l'univers pràctic i simbòlic dels adults i té com a característica fonamental la prolongació. Aquesta prolongació de l'edat juvenil no es fa a partir de les necessitats o demandes de formació del món juvenil, sinó que és una circumstància històrica derivada del reajustament del sistema productiu.

c) *La joventut, com a període d'aprenentatge social, és una realitat marginada.*

L'aprenentatge no es realitza en la mateixa vida, sinó en un ghetto constituït per la família, l'escola o el carrer i la plaça pública. En aquest context, marginació no s'oposa a integració. Vol dir que la joventut no té possibilitats de participació en la construcció del

present. La joventut ha d'esperar que arribi la seva hora per a establir el seu món propi de convencions, la seva cultura específica. Però quan això sigui possible, hauran pesat més els condicionaments estructurals de la nostra societat. El moment actual es caracteritza pel fet que la joventut s'oposa a aquesta estratègia d'inserció en/amb el món adult.

Aquestes característiques no són evidentment iguals en tots els sectors que componen el món juvenil, tan divers, ni han proporcionat pautes de comportament uniformes, però certament són significatives, típiques.

Podem ensenyar la fe als joves?

No podem ensenyar la fe a uns joves que no estan «establerts» en la fe. La situació de la fe en el món d'avui no és la mateixa d'abans. Què comportava aquest «establiment» en la fe?

1. *La fe era considerada com a hereditària.* En general, hom restava fidel a l'educació rebuda en família durant la infància. Apartar-se de la línia de conducta traçada pels pares era senyal d'imprudència i comportava el perill de desviar-se d'un estil de vida que havia permès dur a terme una existència honorable; era perdre els lligams o les relacions i aventurar-se per uns camins desconeguts en què hom podia esdevenir joguina d'influències perilloses.

2. *La fe era un element de la moralitat i la garantia d'una bona educació.* Per a dur a terme feliç la pròpia vida i el conjunt de valors morals (l'honradesa, la fidelitat conjugal, el sentit del treball i de la família) hom trobava la solidesa en la fe, que era, d'alguna manera, la garantia i la clau de volta d'aquells valors. Declarar-se no creient era introduir una discordança greu en allò que hom havia rebut dels pares. Hom podria sospitar aleshores de la serietat dels altres valors morals, des del moment que ja no eren basats sobre la creença.

3. *La fe era un valor reconegut per la societat.* Semblava bastant normal el fet de creure, almenys és el que semblava deduir-se dels ritus habituals que hom complia: baptisme, catecisme, primera comunió, matrimoni a l'església... Aquell qui refusava sotmetre's a un d'aquests ritus havia d'acceptar d'estar una mica al marge de la societat.

4. *S'insistia més en la fidelitat que en la llibertat de la fe.* Hom tenia la sensació d'estar establert en la fe, d'estar-hi dins. La fe era quelcom que s'imposava; àdhuc els qui practicaven poc i que

negligien les directrius de l'Església tenien la consciència de trobar-se davant quelcom d'imposat i indiscutible.

Davant aquestes quatre notes que dibuixaven l'establiment en la fe, avui ens trobem, en canvi, que hom arriba a alliberar-se de la influència familiar, àdhuc pel que fa a aquestes qüestions importants. Avui es veu clar que sovint els cristians no són millors que els altres i que molts incrèduls estan dotats de grans qualitats morals. I, sobretot, hom concep fàcilment que **uns valors morals poden aguantar-se tots sols i que hom pot conformar-hi l'existència sense cap necessitat del suport de la fe.** Avui es parla de tolerància, de llibertat religiosa i de respecte de les consciències. La pressió social encara perdura i sovint hom se sotmet als ritus religiosos, però es veu cada cop més que això hauria de correspondre a una convicció personal i que la fe no hauria de ser sociològica. Avui, finalment, hom percep millor que la fe no s'imposa com una evidència i que homes molt intel·ligents i sincers amb ells mateixos no creuen gens. Hom pensa que la fe és un acte lliure, una opció que compromet tota la vida d'una persona.

Si els joves es troben, i es trobaran cada vegada més, en aquesta nova situació de la fe, exigiran de ser tractats no com a creients establerts en la fe sinó com a joves que porten unes interrogacions, unes qüestions. Ja no poden ser tractats com si haguessin escollit, **com si estiguessin dins, com si la qüestió estigués decidida una vegada per sempre.** Molts pares, davant adolescents que refusen la creença, miren de fer-los retornar a la fe, no es prenen seriosament la seva incredulitat i no accepten veritablement —estimant-la i respectant-la— la llibertat de la seva decisió.

Jesús va dir: «aneu i feu deixebles» i no pas: «aneu i ensenyeu». «Feu deixebles» vol dir: feu-los venir ganes de ser cristians, feu-los descobrir una nova manera de viure, mostreu-los el que pot fer l'evangeli de Déu en una vida d'home. Cosa que equival a dir: quan s'hauran aferrat espontàniament a aquesta vida nova, quan hauran fet un pas, quan tindran ganes d'aprendre, aleshores els explicarem més coses.

No és això el que ha fet Jesús? Ha estat l'amic dels pobres, dels petits, dels pecadors; ha alleujat els malalts; ha **indicat una nova manera de viure: «perdoneu, estimeu, presteu, doneu; feliços els humils,...»** I a aquells que se li adherien i el seguien, els parlava més llargament.

Què és allò que fa la fe estranya i difícil

Volem reclamar l'atenció sobre els punts que, avui, fan aparèixer la fe, el Crist i l'Església estranys, no interessants i potser fins i tot inacceptables per part dels joves.

1. *La fe transcendeix l'experiència.* Tant el coneixement del món i de la realitat, que es fonamenta en l'experimentació, la verificació i l'empirisme, com la mentalitat críticocientífica, present en la consciència d'avui i fonamentada sobre la viva immediatesa, s'oposen a la fe en un Déu transcendent. També la salvació que la promesa cristiana ens fa esperar supera l'experiència; sembla no tenir espai a l'interior de la història.

2. *L'absoluta i, per tant, exclusiva exigència de l'anunci cristià suscita fàcilment en els joves la sospita d'ideologia o d'autoafirmació fanàtica del cristianisme.* El fet d'un món en el qual poden conviure més conviccions, la permeabilitat recíproca de més cultures i concepcions del món i la necessària tolerància recíproca, la nova sensibilitat envers els valors i la veritat presents en les conviccions dels altres, s'oposen al «sí» a Jesucrist, mitjancer de salvació únic i universal, i al «sí» a la seva Església, comunitat única i universal de salvació.

3. *Dogma, norma vinculadora, institució i Església estan en tensió forta amb el concepte corrent de llibertat propi de la generació jove.* A l'interior del món tècnic, el jove és constret a assumir cada vegada més models de comportament pre-formats, encara que, sota el punt de vista formal, la llibertat augmenti. Sovint experimenta com a constricció haver de viure conjuntament i haver d'exercir també conjuntament les funcions en el sistema de producció, de rendiment i de consum. El jove reacciona amb més susceptibilitat contra tota institució i tot sistema *standard* en l'àmbit privat i personal. Li sembla que el dogma, la norma moral i l'Església institució ocupen el lloc de la seva llibertat personal i li roben l'últim reducte de la seva llibertat.

4. *La fe cristiana està fundada sobre un fet històric de fa 2.000 anys i es transmet mitjançant una tradició històrica.* Per això topa contra la incomprensió i la manca d'interès de la generació jove. La inquietud de l'avui i del demà fan recular el sentit de la història, la qual ara ja no és reconeguda com a font d'on es puguin extreure orientacions de vida.

5. *Les experiències límit de l'existència humana, especialment el pecat i la mort, segons el sentiment dels joves, representen un paper divers del que tenen en el cristianisme.* Avui hom voldria utilitzar tots els mitjans per a superar allò que és negatiu i per a

demostrar que la significació de la salvació que deriva de la sofrença i de la mort és problemàtica.

6. *La imatge concreta del cristianisme i de l'Església no apareix creïble a molts joves.* ¿Per què en 2.000 anys de cristianisme els valors cristians fonamentals no han calat més profundament en la història i en la vida dels homes? Per què a l'Església no hi ha menys desigualtat i menys domini de l'home sobre l'home? Per què l'Església és poc capaç de fer transparent el Senyor que ella representa?

Què associen els joves a la paraula «Església»

Aranguren, que sap captar tan bé la realitat de les coses, ha dit que «tota la institució eclesiàstica, amb el seu caràcter jeràrquic i la rígida relació manar-obedir, la seva professionalització del sagrat, el significat original i permanent de les paraules «bisbe» (vigilant), «sacerdot» (el més vell), «laic» (el que no sap res); l'exclusió de les dones de qualsevol lloc eclesiàstic important, i fins a cert punt també l'exclusió dels joves; l'ancianitat obligatòria dels cardenals i del mateix papa; en fi, el culte de la «saviesa» i de la «prudència», virtuts atribuïdes sempre als ancians: tot això està en total oposició amb la sensibilitat de la joventut actual».

El que molts joves —sobretot els qui tenen a veure quelcom amb l'Església— associen lliurement amb la paraula «Església», em sembla que es podria resumir de la manera següent:

1. *L'Església és conservadurisme.* Tot el que fa olor a Església és quelcom aturat en el temps i en l'evolució de les idees. L'Església ho ha anat posant tot en conserva i, per molt que s'hagi conservat durant molt de temps, a la llarga fa pudor.

2. *L'Església és doctrinarisme.* Això es pot entendre de dues maneres: dogmatisme i intransigència. Molts associen al mot Església un cos de veritats que s'han de saber. Altres hi associen la intransigència. L'Església és percebuda com un cos disciplinat, amb la convicció clara de no tolerar desviacions doctrinals.

3. *L'Església és legalisme.* Dir Església és evocar imatges de lleis, preceptes i normes. Tots sabem la importància que té en l'Església l'estructura organitzativa. Això comporta un cos legal i un sentit autoritari força rígid. És veritat que aquests darrers anys s'ha evolucionat molt en aquest aspecte, però molts joves tenen el sentiment que l'Església fa la tasca de dictar el que està bé i el que està malament.

4. *L'Església és angelisme.* S'ha predicat tant la salvació per

a l'altra vida, que no és estrany que es continuï considerant l'Església com quelcom tant de l'altre món que només ve a aquest món per a igualir-nos la festa. La festa de la vida era per als «pagans». Aquests s'ho passaven millor en aquesta vida, i a més no havien d'anar tan preocupats per l'altra, ja que per a ells les amenaces resultaven menys greus.

5. *L'Església és politicisme.* Estretament unida, a aquesta vinculació a altre món amb promesa de més enllà, hi ha la mentalitat que associa Església i política —una política molt determinada—, en nom precisament d'una voluntat de no fer política. Es veu l'Església aliada al poder polític i econòmic que convé més als seus interessos d'organització eclesiàstica, i al poder que prefereix deixar per a més enllà la transformació del món.

6. *L'Església és individualisme.* L'Església ofereix un cos de doctrina i unes normes i brinda així la possibilitat de fer-s'ho cada u pel seu compte: «Església» a penes significa comunitat. Preval més aviat la imatge d'una espècie de club al qual cada u s'apunta pel seu compte, i on cada u al seu racó ha de treure's les castanyes del foc. Sobretot perquè, en reduir-se tot a la salvació individual, quina necessitat es té dels altres? ¿No representen ells tal vegada un destorb per a la pietat i el recolliment?

Respostes pastorals

El quadre que he intentat descriure en aquests dos últims apartats és més aviat ombrívol. Trist, potser. Però no vull veure només fantasmes que ens impedeixin divisar, almenys com a punt de partida, una realitat positiva, encara que molt distinta i distant. Em sembla que, a la joventut, ja fa temps que no li importen els fantasmes, tots aquests fantasmes mentals que han forjat la seva visió de la religió i de la seva relació amb l'Església.

En el fons de l'ésser jove batega una aspiració: no només ser, ni tampoc aspirar a ser més, sinó arribar a ser diferent. Però aquest ser diferent s'haurà de donar en una societat renovada i en una Església diferent: per ara, en la Societat i en l'Església, la igualtat, la sinceritat, l'esperit de servei, l'amor sense condicions, el fet de compartir entre tots i el sentit de gratuïtat no acaben de tenir-hi lloc.

Ara bé, al costat d'això s'ha de donar l'home diferent en què predominin dues necessitats vitals:

— l'home ha de construir la pròpia identitat, sense acceptar que un altre la hi doni feta i pastada. Tots sabem que aquesta és

una de les aspiracions més grans dels joves, encara que també cal reconèixer que en una pila d'ocasions la joventut es deixa la identitat a qualsevol lloc, es traeix a si mateixa i viu segons els mimetismes del moment;

— l'home ha de conquerir dia a dia el dret a la llibertat. Es tracta d'una aspiració sempre supeditada a les xarxes de mil servituds i dependències.

Segons això, crec que l'essencial en l'educació no és ensenyar la fe o conduir cap a una pràctica sacramental. La formació cristiana comença molt més aviat, quan mirem de viure alguna cosa amb els joves, en un ambient amb una qualitat de relacions veritablement evangèliques. La qualitat del que som i del que vivim plegats és l'única cosa que pot permetre el desvetllament de la fe en el més profund de l'ésser; tothom, aleshores, pot esdevenir sensible a l'Esperit de Déu. Aquesta primera etapa, discreta, silenciosa, infinitament respectuosa de la llibertat dels joves, i que és la més important, ha de polaritzar la nostra atenció.

No es tracta solament d'un bon ambient, de lligams simpàtics i confiats en un grup que ha trobat una certa facilitat de comunicació. Es tracta, molt més profundament, d'haver ja experimentat plegats que es plantejaven qüestions importants i que hom estava disposat a fer alguna cosa, a jugar-s'hi la vida en un cert sentit, encara que cadascú en tingués percepcions diferents. Fins que hom no comença a posar-se en moviment, una mica aferrat a alguna cosa que l'atreu i que val la pena, una paraula o un gest religiós corren el risc de restar exteriors a un mateix.

Si l'essència és de debò la vida segons l'evangeli, abans de parlar sobre Déu o de fer una pregària o una celebració litúrgica caldrà assegurar-se de tenir alguna cosa a dir i a celebrar; o, almenys, que hi ha en la vida de cadascú un desig, una espera, una necessitat d'alguna cosa més. Sense això, més val esperar i callar. Un cert silenci sobre Déu és sovint necessari; una religió discreta és més adequada al nostre temps.

Ara bé, sovint els educadors adults es pensen que el seu deure és de suscitar reflexions sobre Déu, records de la Paraula, pregàries o gestos sacramentals. Més o menys conscientment, es pensen que, obrant així, podran provocar la fe i fer-la créixer. Però això és comprendre malament el progrés religiós d'un ésser.

Per definició, la fe, que és adhesió absolutament lliure, igual que l'amor o l'amistat, no pot ser provocada des de l'exterior; cap acció educativa no pot produir-la. Podem obtenir respostes religioses o un saber religiós, repeticions o memoritzacions, comportaments o hàbits; però no podem fer res directament sobre la deci-

sió de la fe, per la qual un ésser expressa el sentit més profund de la seva vida bo i lligant-se a Jesucrist.

L'essencial és això: jo dono a aquest home Jesús un lloc capital en la meua existència; m'adhereixo a ell com a aquell que em permet d'estar màximament obert als altres i a Déu, mitjançant un estil de vida únic, que realitza els desigs més profunds de l'home. I no haig pas de defensar això i de mantenir-ho amb arguments. Això és el meu ésser perquè és la meua opció més profunda, fins i tot si sóc covard, infidel, o vacillo a seguir Jesús en certs punts.

Demandes i oferiments

Per acabar, m'agradaria fixar-me en les demandes dels joves pel que fa a la maduració de la seva personalitat integral i en les ofertes possibles provinents de la fe i de l'Església.

— Dins l'anonimat d'una societat tècnica de massa, els joves tenen necessitat de la proximitat; necessiten ser compresos i acol·lits. Jesús pot ser experimentat com l'amic i el model del qual té necessitat el jove en la seva solitud i incertesa. El reclam de Jesús de cara al seu seguiment és exigent fora mida i la seva crida amenaça oprimir; tanmateix, el jove se sent comprès i acollit pel misatge i el confort de Jesús.

— Els joves tendeixen, amb totes les seves forces, vers la unitat i la pau, i esperen del cristianisme i de l'Església una aportació decisiva per a una humanitat nova. El comportament de Crist, que veu el proïsme en tothom, fins en els més llunyans i estranys, i la desitjada sol·licitud de l'Església a promoure l'encontre i la unitat de tots els homes poden exercir sobre els joves una mena de força magnètica indiscutible.

— Els joves aspiren a trobar una alternativa a llur aïllament personal, com també a la massificació anònima i a les relacions funcionals i institucionals. Els homes que es troben en nom de Jesús estan cridats a reconciliar-se i a estar en comunió els uns amb els altres; d'aquesta manera han de ser una imatge de l'Església creïble per als joves.

— En lloc de la resignació i la desesperació, per una banda, i d'esperances fugisseres que s'esgoten en elles mateixes, per l'altra, el jove va a la recerca d'una esperança que el faci capaç d'afrontar el futur, per damunt del joc fortuït de la sort: Jesús com a camí vers el futur i l'Església com a comunitat de l'esperança. Només una esperança així pot salvar de l'evasió actual vers el somni, la droga, la violència, que constitueixen un substitutiu de la manca de realització del present.

— Compartir solidàriament les necessitats de tots, participar de la sofrença segons l'exemple de Crist, veure l'Església com a advocada i amiga de l'home en la seva impotència: aquestes són, en part, experiències que els joves poden fer amb l'Església. En les conviccions de la jove generació la creu encara pot tenir incidència en la sofrença com a compartició, en el fet de portar el pes de l'altre, en l'esperit de servei, en la fascinació de la gran força atractiva de l'amor cristià.

— **La generació jove** sabria reconèixer una funció de testimoniatge en una Església impotent, pobra de mitjans, que sap oferir un estil alternatiu de vida quan practica els consells evangèlics.

LA UNIVERSITAT:

POTSER MASSA DESCREENÇA

SALVADOR REGUANT

Responc amb aquestes ratlles a una invitació de «Quaderns de Pastoral». I ho faig no sense un cert temor i amb molta inseguretat. Estic començant a sospitar que l'anàlisi que, amb honestedat, pot fer-se del fenomen generalitzat de la descreença i l'agnosticisme, en ambients on és relativament recent, és molt difícil i que els resultats que avui es poden aconseguir són parcials, esbiaixats i de mal expressar. Per això mateix també resulta difícil trobar pautes pastorals d'acció-resposta a aquesta situació amb un mínim de coherència, que siguin un vertader programa d'acció pastoral, i alhora una vertadera resposta cristiana, és a dir, encarnada i evangèlica.

Dificultats a part, d'ordinari quan em pregunten responc. I aquí hi ha, mal sintetitzades, més com a intuïcions, qüestionaments i suggerències que com a respostes elaborades, les meves aportacions al tema de la descreença i l'agnosticisme en un món amb una majoria de batejats, des d'un angle tan vital com m'ha estat possible. Em referiré, doncs, sobretot a aquesta àmplia minoria formada per gent amb una certa base cultural adquirida gairebé sempre a través d'estudis de nivell mitjà i superior.

Una fredor sospitosa

Trobo quantitativament exagerada la descreença en aquests ambients, i en particular a la Universitat. No acabo de creure o no acabo d'entendre que la gent hagi perdut d'una manera tan senzilla la fe i els lligams conscients amb les institucions i estructures religioses. I, això no obstant, a jutjar per les explicacions (o, més ben dit, per la manca d'explicacions), el silenci de Déu és quasi absolut, l'atenció a la pròpia història personal o col·lectiva pel que fa referència als temes de les institucions i els costums cristians és ridícula o nul·la, l'interès intel·lectual pels temes teològics és ínfim. ¿Hi ha hagut una extirpació més o menys voluntària d'una part del contingut cerebral? O tot es pot explicar per subs-

titució política? Aquesta última explicació en alguns casos és força vàlida. Només cal verificar la història personal de molts dels militants polítics, sobretot d'esquerres.

D'altra banda, molta d'aquesta mateixa gent, passada una època de contestació, antieclesiàstica almenys, han tornat, per vies diverses (una d'elles és la via de l'amor a les velles tradicions), a pràctiques cristianes externes com bateigs, casaments, romeries, etc., però amb una «fredor» religiosa que em fa posar els pèls de punta. Resulta desagradable aquesta «falsa normalitat» de costums religiosos en àmplies minories que tenen cada vegada més unes actuacions polítiques i professionals convençudes i serioses.

L'evolució de la institució eclesiàstica

Pel que fa referència al desarrelament de les mediacions religioses o esglésies, en el nostre cas de l'Església Catòlica, hi ha causes força evidents que, malgrat que no siguin explicacions totals, sí que permeten entendre gran part del creixement i del manteniment de la descreença actual. No cal insistir-hi massa perquè se'n parla sovint, però assenyalem dos trets de l'evolució de la institució eclesiàstica en aquests últims anys, als quals és particularment sensible l'home del nostre poble amb un mínim d'informació.

En primer lloc, la involució de l'Església Catòlica, materialitzada fonamentalment en un augment d'autoritarisme i en una coartació progressiva i intensa dels intents tímids de democratització que s'havien iniciat arran del concili Vaticà II. Estem en un moment de domini dels «durs», sense tenir darrera nostre cap «Carta Magna» democràtica. I això avui no es porta, i menys aquí quan estem intentant sortir dels efectes d'una llarga dictadura. No té cap atractiu estar ficat en un col·lectiu o formar-ne part, els interessos del qual no són els dels qui el formen, sinó els del que posseeix l'autoritat. Ni el tipus de família ni el tipus d'escola que constitueixen els objectius prioritaris de la preocupació pública de les més altes instàncies eclesiàstiques, pertanyen al grup de coses que preocupen vitalment la majoria de gent, cristiana o no. I això només és un petit botó de mostra.

En segon lloc, l'excessiva proliferació d'actuacions desafortunades de la diguem-ne «política vaticana». Podem posar com a exemple el plantejament del viatge papal a Centreamèrica. Pel país on no hi ha matances sistemàtiques d'innocents, el Papa hi passa corrents i els etziva un sermó duríssim i desesperançador. En

canvi, pernocta llargament a països on tracta bé els governants que s'han guanyat fama provada de crueltat sense límits i de ser els principals responsables d'assassinats massius i d'injustícies flagrant. Possiblement aquesta visió correspon a una perspectiva europea que caldria matisar, però sí que hi ha una cosa certa: en contra de la interpretació desafortunada que es fa sovint d'una frase (crec que de Pius XII): «s'ha perdut el sentit del pecat», mai no hi havia hagut una sensibilitat moral tan estesa com avui. Per consegüent, no es pot pretendre predicar un evangeli sense exigències morals, i si sovint els qui semblen ser més addictes, i que fins i tot són considerats més bons creients i més fidels a l'Església, es veuen més barrejats que no molta altra gent en escàndols monetaris o de sang, les coses no poden anar bé.

Desconfiança davant la qüestió religiosa

Tot i això, resta una gran ombra que no s'explica. I és, fonamentalment, el desarrelament, o descreença, no ja referit a les mediacions religioses o esglésies, sinó el desarrelament de les preocupacions profundes i la indiferència enfront de les possibles respostes religioses. Jo trobo excessiu aquest desarrelament. És més, crec que va sorgint, molt inconscient encara, una *sospita anti-religiosa*, és a dir, una espècie de convenciment que la religió és un mal per a l'home. És gairebé una actitud de superstició de signe invertit.

La fe en Déu, de qualsevol tipus que sia, sembla abocar els homes, per un cantó, a la pertinença a una església, i això, agreujat en cada cas per les actuacions poc convincents de les esglésies reals, és poc engrescador. Per un altre cantó, la fe en la salvació de Déu està enormement obscurida i així la fe en Déu només semblaria ser una exigència filosòfica que, segons diuen, Kant s'encarregà de descartar. Creure en Déu, per tant, és més aviat un mal o, almenys, un perill que cal evitar...

Aquí dins hi ha molta més cosa del que acabo de fer aflorar. Agrairia que es plantegés una reflexió sobre aquest desarrelament, perquè voldria veure-hi més clar.

Respostes pastorals

I què dir, d'unes línies mestres d'actuació pastoral? Poca cosa a part del que es dedueix de les reflexions precedents.

Cal, primer de tot, esforçar-se a evitar no els pecats dels cristians, jerarques o fidels, sinó les actuacions que es veuen com un suport donat a la hipocresia i a la injustícia.

En segon lloc, potser seria hora d'anar cap a una democratització profunda de l'Església. No em refereixo tant als aspectes formals que tenen altres societats més democratitzades (aspectes que potser són, en part, imprescindibles), sinó a la democratització de fons: que l'Església sigui un poble on inquietuds, angoixes, alegries, desigs, esforços i actituds siguin compartits i solidaris.

Aquestes dues coses són com les condicions prèvies i imprescindibles perquè pugui haver-hi una actuació pastoral amb una certa incidència en les àmplies minories a què em refereixo en aquestes ratlles.

A nivell purament estratègic, crec que hi ha moltes coses a fer. He dit ja en alguna ocasió que l'Església a Catalunya avui és poc agressiva en el sentit «comercial» de la paraula. No fa ofertes. Potser té por de caure en l'agressivitat mal entesa de què van fer gala alguns grups llavors del viatge papal, i això no seria positiu ni eficaç. Però jo penso que l'evangeli empeny l'Església a ser testimoni i això, ben entès, no té cap aspecte negatiu.

No tinc receptes, ni més espai. Espero que les reflexions aquí apuntades, encara que preses amb el mateix temor de no ser ben atinades amb què han estat escrites, puguin estimular a trobar les bones respostes i les actuacions eficaces.

LES FESTES POPULARS:

LA FE DEL CARBONER ?

JOAN CARRERES I PÉRA

Què entenem per «festes populars»? La democràcia postfranquista ha tornat a actualitzar tant el substantiu com l'adjectiu: *fiesta* i *popular* són dos conceptes que, evidentment, per als catalans que aquests darrers anys han arribat a la majoritat, tenen un contingut —i, per tant, un sentit, uns orígens i unes finalitats— ben diferent, posem-hi per cas, de les anomenades festes populars dels anys seixanta; i si reculem tan sols una dècada o dues, el contrast esdevé molt més cantellut.

Orígens de la festa popular

No sóc antropòleg i no voldria posar-me de peus a la galleda, definint i redefinint l'emmarcament d'unes festes, amb participació del poble, en el si de les diferents religions pre-cristianes. Avui, especialment, es va a la recerca d'uns orígens perduts, fins i tot en les festes commemoratives dels misteris de més contingut cristià, com és ara Nadal; es torna a refer el calendari d'acord amb els solsticis d'hivern i d'estiu, determinats cultes bàquics o dionisiacs o, simplement, relacionats amb la fecunditat, la vida i la mort o l'aliment. Es teoritza sobre l'origen del «tió», o de l'arbre de Nadal; sobre els precedents del Carnestoltes o bé el fort i antic arrelament de personatges de la mitologia com la Sibilla en el folklore català (Cant de la Sibilla) i fins en la tradició litúrgica de l'Església (el «Dies irae»).

Cicle de l'any i cicle de la vida

Hi ha, en canvi, unes constants en la festa popular, sigui religiosa, sigui secularitzada; hi ha dos eixos, tan vius avui com en els historiadors greco-llatins o en la Bíblia, que en travessen de cap a cap la història: el cicle de l'any i el cicle de la vida.

La tradició jueva, la tradició greco-romana, la tradició medieval... En tots els casos la festa neix, espontàniament, fruit d'un aplec de persones per a commemorar un esdeveniment que tingui com a protagonista la criatura humana: el naixement, l'entrada a la infantesa o l'adolescència, el festeig, la iniciació sexual o el matrimoni contractat, l'entrada en la societat dels adults, la commemoració d'un aniversari o la mateixa mort. Què han fet les diferents religions? Han institucionalitzat uns esdeveniments que la força del costum, per la mateixa avinentesa de trobar-se la gent reunida, ja celebrava. I qui diu religions diu també els Drets i les Constitucions dels Estats secularitzats en èpoques més recents.

El cicle de la vida és un cicle nítid, simple i universal. El cicle o pas de l'any és molt més complex, ja que s'hi encavallen elements religiosos primigenis procedents d'una civilització rural —pas de les estacions amb els corresponents cicles de sembra i collita—, efemèrides històriques i un incommensurable ventall de commemoracions político-socials i ètniques.

El cristianisme

Damunt aquests dos estrats universals, el cristianisme hauria pogut marcar-hi un superstrat molt més rígid i intransigent (com, de fet, ja va intentar en l'època que va de Trento al Vaticà II). De fet, en els primers segles, la privatització de la fe fou total. En esdevenir el cristianisme la religió de l'Imperi Romà, la transformació consistí la majoria de vegades en un canvi semàntic o una depuració ètica. En casos ben importants ni tan sols es plantejaren la cristianització nominal; així, els dies de la setmana i els mesos de l'any continuaren dedicats a personatges mitològics; i enfront de la imatgeria greco-llatina, que devia subsistir encara alguns segles, s'imposà el criteri de l'austeritat simbòlica i allegòrica. I ens hem d'alegrar que fos així, que prevalgués el bon criteri paulí d'adaptació cultural. Fou la ruptura carolíngia, és a dir, l'aparició de pobles dirigents procedents d'altres cultures, l'element transformador d'una nova societat erigida damunt d'un Sacre-imperi teocràtic. I és en aquesta boirosa i alhora suggestiva època, coneguda amb el nom d'Alta Edat Mitjana, que s'estableix una xarxa de relacions humanes aglutinada entorn de les parròquies i els monestirs, amb tres braços dirigents (nobles, clergues i ciutadans). La vida continua. Els anys passen. El poble és cristià per definició, i els principals esdeveniments de la vida de l'home, celebrats col·lectivament, tenen signe cristià. I qui diu la vida, diu el pas de l'any,

distribuït cíclicament entorn dels eixos Nadal-Pasqua i entorn d'unes festes patronals, situades en els orígens de la història dels nous pobles nascuts de la disgregació de l'Imperi Romà.

El poble

El poble es troba en aplecs, romiatges, vots de vila; a la sortida de les esglésies, en processons i desfilades; per la festa major o el dia del sant patró; canta la joia del Nadal i de la Pasqua i evoca les escenes de la passió a través dels actes sacramentals o del teatre religiós. Tanmateix, paral·lelament a aquestes festes populars d'origen religiós o nacional, n'esdevenen unes altres de molt més primàries i difuminades que, en l'esquema elemental i dualístic medieval (bé-mal, Déu-dimoni, celestial-infernal, virtuós-viciós), a voltes són tolerades, a voltes perseguides i mai fomentades públicament: la bruixeria i l'astrologia, amb els seus quatre pols, corresponents a les quatre estacions: la Nit de sant Silvestre, el Carnestoltes, la Nit de Sant Joan i les Festes de la Verema. La simbologia és centrada en el foc, la nit, la màgia irresistible del secret, la màscara, la paròdia, les danses rituals amb l'exhibició progressiva del cos, el vi, els filtres d'amor i el grotesc.

No és una separació total. Quan el poble es troba per celebrar una festa es deixa emportar per l'entusiasme col·lectiu i l'adagi agut i experimentat que diu que «el diable apareix fins en les coses més santes», no és més que la constatació posterior de la psicoanàlisi freudiana sobre el comportament infantil de la massa.

A la literatura catalana en tenim descripcions extraordinàries: només ens cal fer una excursió per la nostra *cançó popular* per veure la capacitat de relativització dels aspectes més fonamentals de la moral tradicional: els temes de la malcasada, de la malmonjada, l'infanticidi, la crueltat del guerrer, el bandolerisme, l'abús del poderós, la desmitificació de les coses més santes i sagrades i, sobretot, la forta càrrega eròtica, només salvada de la pornografia a través de l'humor i la ironia.

Si els homes de la Renaixença ens varen relligar als orígens de la història a través de l'aplec de les cançons populars (Milà i Fontanals, Pelagi i Briz, Massó i Torrens, Aureli Capmany, Joan Amades, etc.), la narrativa modernista té unes descripcions punyents, totalment realistes, sobre el comportament col·lectiu de la massa: les escenes de l'aplec de Sant Ponç, a *Solitud*, i de l'aplec dels Francesos, a *La punyalada*, i cadascuna de les narracions contingudes a *Les multituds*, de Raimon Casellas, són situacions expres-

sives de com un aplec popular de caire religiós pot arribar a degradar-se quan el poble, desfermat, trenca amb els convencionalismes ètics o socials imposats.

El trencament

Amb la secularització de la societat, iniciada a França al segle XVIII, s'institueixen una sèrie de commemoracions al marge del fenomen religiós, juntament amb el foment d'altres festes fortament arrelades en la tradició popular, com el Carnestoltes, els Solsticis, el culte a la fecunditat, etc. Apareixen les processons profanes, desfilades de carrosses, majorettes, etc., i les grans concentracions populars que s'afegeixen a les històriques, que continuen marcades externament per l'empremta religiosa.

Aquest fenomen, el 75 per cent de catalans podem dir que l'hem començat a viure a partir dels anys setanta. La gent deixava d'assistir a les funcions religioses celebrades a la parròquia, mentre el muntatge d'una eucaristia en un aplec, a l'aire lliure, era un èxit assegurat. L'acció pastoral de l'Església, en les seves arestes més dinàmiques, ha estudiat el fenomen amb lupa; s'han organitzat trobades juvenils de signe cristià (penso en las Pasqua Jove, organitzada per la diòcesi de Girona); a les parròquies rurals s'han revitalitzat festes semiperdudes com la del Vot de Vila en algun santuari marià; pelegrinatges itinerants, representació d'escenes referents a la fe cristiana, com els Pessebres vivents, els Pastorets, la Passió; algunes capelles parroquials s'han transformat en corals i les naus de les nostres esglésies vibren amb el ressò de concerts de música clàssica, o catalana o tradicional. I, encara, cal assenyalar els pelegrinatges, periòdics o discrecionals, a Lorda, Montserrat, Roma o Terra Santa (també podríem afegir-hi Taizé), només per a citar els més significatius.

Evidentment que tot això cau dins el camp de les festes populars. Perquè aplega gent procedent de les capes socials populars i l'aplega en un sentit festiu.

Però, fins i tot en les de contingut cristià més explícit, ¿fins a quin punt ens és lícit veure-hi una motivació religiosa? ¿Hi ha algú que pugui afirmar, amb la mà al cor, que les grans concentracions de la Acció Catòlica dels anys 40 tenien una fe més vibrant que la Pasqua Jove dels anys 80, o que els 13 autocars que diàriament arriben a Montserrat?

Avui es dona un fet: les festes populars, del caire que siguin, tenen diverses motivacions, però l'objectiu que les aglutina no és

tant d'enfocament ideològic com cultural. L'acció pastoral de l'Església no pot tancar-se en una campana de vidre: qualsevol iniciativa d'un grup o moviment, d'una associació, institució o parròquia no s'ha d'encaminar tant a organitzar *festes populars cristianes*, com a *fomentar la presència de cristians en les festes populars*. Sempre recordaré el meu primer viatge a Lorda amb malalts, l'any 1967. Anàvem amb tren i jo anava de *brancadier*. La motivació externa religiosa no podia ser més explícita. Ens varen passar unes enquestes, se'ns va regalar un devocionari i es tractava d'atipar-nos de **misses, rosaris i estampetes**. I recordo la conversa dels *brancadiers* del compartiment, tots més grans que jo, que versà, la major part del viatge, sobre les excel·lències de la prostitució francesa, fins que un d'ells va confessar, davant la meva confusió, que aquest era el motiu profund de la seva estada a Lorda. Fins l'endemà no es varen assabentar que en aquell compartiment hi anava un seminarista.

OPCIÓ DEFINIDA

O QUESTIÓ PENDENT ?

SALVADOR BARDULET I PALAU

Continuo convençut que l'home és un animal religiós. Ja sé que l'expressió és bon xic vulgar. Però per començar ja val. Explicitant-ho una mica més, vull dir que continuo convençut no solament que la persona humana pot obrir-se a la transcendència o al Transcendent sinó que el lligam amb qui anomenem Déu forma part dels pocs i seriosos interrogants que arrenquen de l'interior de la persona i que la rondan de més a prop o de més lluny.

Opció o qüestió pendent

Dono per acceptada aquesta afirmació anterior, la que en argot sillogístic en diríem la major. Estic convençut que els qui em llegiran hi estaran d'acord i me n'estalviaran la prova.

L'anomenat fet religiós, doncs, ronda tot fill i filla d'Adam i d'Eva. Davant del qual fet es poden prendre, alternativament, dues postures. De fet s'hi prenen.

Una postura és la que en podríem dir positiva, en el sentit que la persona afronta el fet religiós a nivell individual i també col·lectiu tot fent, després d'un aprofundiment més o menys curt o més o menys llarg, una opció. I aquesta opció pot prendre variants molt diferents, tan diferents que poden ser contraris. Coincidiran, però, en el fet que tots dos provenen d'una postura positiva davant el fet religiós. El creient, en el nostre cas el cristià, optarà afirmant el fet religiós i concretant-lo en una adhesió lliure i voluntària a la fe i als seus continguts bàsics i elementals. L'ateu, en canvi, que també ha pres postura positiva davant el fet religiós, optarà negant-lo.

L'altra postura davant el fet religiós és la que abunda més a nivell popular. No pot merèixer la qualificació de positiva. El fet religiós queda un xic com a qüestió pendent. Depèn dels aires que bufin i de les circumstàncies que es visquin, que faran que hom s'hi refugii o que se'n prescindeixi. És la religiositat primària, el fet religiós així en brut, que no sap d'opcions fonamentals ni radi-

cals, que no entén el llenguatge de les adhesions lliures i voluntàries a la fe, i que també està renyida amb opcions atees, tant si es queden en el camp intel·lectual com, més encara, si arriben al camp militant. La persona que es troba en aquesta situació, i en trobem a cada pas, no viu la religió per opció; la viu —quan cal— per necessitat. El Déu gratuït no li portarà mai cap satisfacció i no hi haurà manera que l'entengui. En canvi, li anirà com anell al dit el déu utilitari i emprarà els mitjans més recargolats per a fer-se'l present quan li convingui i, això sí, si en alguna ocasió no obeeix les seves crides, el rebutjarà com a inútil i fins i tot, si tant li fa el sord i la cosa és tan greu, com a inexistent.

Descreença i agnosticisme

No voldria pas caure en cap mena de simplisme tot ficant en un mateix sac la descreença i l'agnosticisme. No crec, però, que sigui cap disbarat afirmar que la simple descreença es troba més lluny d'una opció davant el fet religiós i més a prop de deixar-lo com a qüestió pendent. I que l'agnosticisme, en negar la cognoscibilitat de Déu i tot donant a aquesta negació la categoria de principi, pren una postura davant el fet religiós que s'assembla més a abstenció que no pas a opció.

Allò que més costa i que més exigeix és arribar a fer una opció davant el fet religiós sigui assumint-lo i afirmant-lo, sigui rebutjant-lo i negant-lo. Allò, en canvi, que més es porta en els nostres ambients és l'abstencionisme, deixar la qüestió com a pendent i no amoïnar-s'hi massa. Només caldria fer una anàlisi de les expressions que sovintegen. Valgui la mostra: «Sóc creient, però no practicant»; «alguna cosa o altra hi deu haver»; «tinc fe però no sóc fanàtic»; «sóc agnòstic»; «no sóc creient però tampoc no vull que els meus fills siguin diferents dels altres»...

Tot ha estat a missa

De la dita popular, només n'hem de canviar el «tot» per «tot-hom». Donat el tarannà que impera, tothom ha estat a missa i tothom continuarà essent-hi, quan toqui, és clar. Sense que suposi, per a la majoria, cap mena de plantejament.

Els meus pares m'explicaven que, en temps de la República, a Ripoll, la processó de Corpus se solia acabar amb un gec de garrotades. A la mateixa hora en què sortia la processó era con-

vocada també una manifestació d'esquerres (en aquell moment, obligatòriament anticlericals). Les dues processons se solien trobar al carrer de Sant Pere i allí hi havia la petita batalla. De retorn al monestir, capellans i catòlics portaven les atxes tortes, fruit de l'enfrontament.

Ara, més d'un agnòstic s'ha enfadat amb els capellans perquè els ha picat la baterola de treure les processons. I a un agnòstic no li pots pas oferir gaires aprofundiments pastorals dels perquès d'aquestes decisions.

Recordo d'una àvia molt eixerida i catòlica de tota la vida que ens divertia explicant-nos com per a ella, també en temps de la República, no va ser cap problema tenir els papers en regla per a poder gaudir d'enterrament religiós. L'endemà de sortir el decret establint l'enterrament civil per a tothom, llevat d'aquells casos que tinguessin paper signat prèviament, ja va anar a l'Ajuntament per tal de proveir-se de papers per a tota la seva família, grans, mitjans i petits.

Ficats com estem, ara, en aquest ambient simplement descregut o intel·lectualment agnòstic, el problema, des de l'Església, és tot un altre. Perquè tothom es veu capaç de resistir una missa d'enterrament, més de quatre troben curiosa una benedicció del que sigui i, fins i tot, estètica i a mantenir, una processó o la benedicció dels rams.

I heus aquí que, des de dos fronts diferents, s'empeny a mantenir un tipus de presència eclesial que, si més no, cal qualificar d'ambigua. Per una banda, tenim el front diguem-ne sòcio-polític. Cal mantenir les tradicions populars i, com que tots —agnòstics, descreguts i creients— som fills de cristiandat i rares són les tradicions que no tinguin suport religiós, una capa pluvial és bo que hi sigui i si és coronada per la mitra, encara millor. Per altra banda, tenim el front eclesial. No ofeguem la fe popular, no apaguem el ble que fumeja. No anem a fer una Església elitista...; en resum i caricaturitzant, deixem-nos d'opcions i de coses, és a dir —seguint l'anècdota d'aquell rector—, «i ara deixem l'evangeli i anem a la veritat».

Per a molts, el cristianisme ha aigualit el misteri

He de dir prèviament que, en emprar el mot misteri, no em refereixo ara a aquell Misteri amb majúscula i en singular que els creients per opció, tan flacs i miserables com vulgueu, hem assumit conscientment i lliure i del qual fem acte de fe quan afirmem

el «Déu amb nosaltres». Aquest, naturalment, continua essent el Misteri objecte de la nostra fe.

Vull retornar ara a aquella majoria de persones de què parlava en començar, que viuen la seva religiositat i el fet religiós d'una manera primària i, en cert aspecte, utilitària.

Sí, per un cantó, aquestes persones es troben bé amb el tarannà imperant de descreença i, fins i tot, d'agnosticisme, donat que, a la pràctica, no és la postura d'un ateisme militant, per l'altre, es troben incòmodes davant del rumb que, en general, ha pres l'Església.

No perquè l'Església, en general, hagi fet grans canvis, però sí els suficients perquè les seves necessitats religioses no s'hi trobin ben ateses o no hi trobin el ressò volgut. Fixem-nos tan sols en la incorporació de l'idioma del poble a la litúrgia. Això sol ja ha portat l'allunyament de certes càrregues de ferum màgica i quasi supersticiosa en paraules i símbols. Per a molts, el «misteri» que hi albiraven ha quedat desdibuixat i aigualit. Ja no interessa.

Qualsevol dia d'aquests he d'anar a beneir una casa. Ensumant els motius de la petició m'he sentit temptat de fer-ho en llatí. Estic segur que, en el fons, ells estarien més satisfets. Em podrien deixar sol amb el salpasser i el ritual tot dient-me la frase que ja surt en d'altres ocasions: «Vostè faci el que hagi de fer». Si hi vull donar, en canvi, un caire de pregària domèstica, de lloança i de benedicció a Déu pels seus dons... no sé si arribarem a connectar. L'*«Exorcizote, creatura salis, per Deum vivum, per Deum verum, per Deum sanctum...»*, amb les creus corresponents i el *«non permittas introire in eam angelum percutientem»* tot enclastant la cullerada de sal al llindar de la porta, resulta molt més misteriós que no pas una celebració domèstica de la Pasqua del Senyor, del Pas de Déu per la nostra història.

La reforma litúrgica —que ha anat més enllà del canvi d'idioma— ha situat els símbols al seu lloc i ha parat els peus als qui, dels símbols, n'usaven i n'abusaven a pler. La qual cosa n'ha desencisat més de quatre. Una aigua que no serveix per a foragitar bestioles malastrugues o una candela que ja no salva de tempestats no interessen. Han perdut llur contingut «misteriós».

I no cal dir la marxa enrrera i la frenada que s'ha posat davant tota mena d'aparicions i de revelacions particulars, les quals són capaces de fer vibrar persones àvides de «misteri». Que Joan Pau II afirmés: «El secret de Fàtima ja us el diré jo: Convertiu-vos i pregueu», això no té massa interès. Si s'hagués proposat, en canvi, de llegir el contingut del famós sobre, hauria atret l'atenció d'amplis sectors que no volen saber res amb El Misteri i es desvien per trobar revelacions i misteris que vénen del més enllà. No es

deixen interpellar pel «Déu amb nosaltres» a través dels fets de cada dia i estan disposats a interpellar Déu sempre que llurs particularíssimes necessitats ho reclamen.

Dos llenguatges que no es troben

Aquest és el drama amb què ens trobem actualment en moure'ns en aquest ambient de religiositat primària sense opcions, de descreença però no del tot, d'agnosticisme que, quan cal, s'avé a prendre part en una trobada en la qual l'Església és protagonista.

El distanciament es va intensificant. Els llenguatges van essent més diferents i no hi ha manera de trobar-se. En un enterrament, la celebració de l'esperança en la vida tot afermant-nos en la fe en el Crist ressuscitat, és un llenguatge; un acte fúnebre on el que compta és l'amistat i la solidaritat amb els familiars del difunt i el respecte i el record vers la mateixa persona difunta, és un altre llenguatge. No és que siguin incompatibles. Simplement, en molts casos, no coincideixen. En una primera comunió, la catequesi d'infects i de pares tocarà els grans continguts cristians: Déu, Jesucrist, eucaristia, comunitat cristiana..., és un llenguatge. Els pares: té l'edat per a fer-la, l'ha de fer, quin dia farem la festa, on la farem..., és un altre llenguatge. I aquests dos llenguatges que no es troben i que més aviat es van distanciant queden dramàticament palesos a la catequesi de primera comunió. Els catequistes en podrien explicar a cabassos. Allò de la iniciació familiar a la fe va quedant, massa sovint, totalment absent. I la catequesi es troba amb la impotència d'haver de partir de zero. Podríem anar repassant altres situacions en què l'Església s'ha de fer present tot constatant l'encreuament de llenguatges diferents. Però ja n'hi ha prou.

Néixer cristià o fer-se cristià

Molts són els batejats, pocs són els evangelitzats. Hem de tornar sempre al mateix. En plena etapa de cristiandat això no suposava cap problema. L'ambient vessava cristianisme per tots costats. No ens fiquem ara en la seva qualitat. La qüestió és que tothom, de grat o per força, anava seguint. ¿Més de grat que per força? Potser sí. Però no podem oblidar que els llargs aspres, i no precisament d'ordre espiritual, eren sempre a punt per a corregir els esgarriats.

Sigui com sigui, l'Església va trobar la fórmula màgica d'im-

plantació del cristianisme: néixer ja cristians. Si alguns, al llarg de la seva vida, es feien i creixien com a cristians, millor. Si no, lloat sigui Déu. Mentre no es digui el contrari, tothom és dins l'Església. Seguint aquesta línia hom s'estalvia el camí sempre costós del creixement personal en la fe i, l'encara més costós, de la missió. Fins i tot el gloriós, respectable i, pel que sembla, irrepetible catecumenat va haver de desaparèixer davant la fórmula del néixer cristians.

Néixer cristians. Com més hi rumio i com més llegeixo i escolto els defensors a ultrança de la religiositat popular, més arribo a la conclusió que no em quadra —i ho dic sincerament— amb la primera vivència de fe que tenim aplegada al Nou Testament. Quan entro a la sagristia després de certs enterraments, després d'algunes misses de primera comunió o d'algunes celebracions baptismals, em dic a mi mateix: això no és la fe cristiana; és una altra cosa.

Ja deu ser hora, després d'aquest llarg monòleg, que arribi a alguna conclusió, tot i que en el decurs de l'article ja n'he deixat albirar alguna.

Jo no sé si la meua Església, també ara, farà els possibles i els impossibles perquè tothom neixi cristià o més aviat emprendre el camí de la missió i maldrà per tenir a punt els mitjans necessaris perquè tothom qui se senti cridat a la fe pugui iniciar-s'hi i créixer-hi.

Jo espero que prengui la segona opció. Sense que això vulgui dir que, davant les manifestacions públiques en què ha de prendre un protagonisme a petició d'uns o d'altres, deixi de ser acollidora. Això no obstant:

- es resistirà a rebaixar els sagraments i d'altres celebracions a un ingredient més d'una festa o trobada social i a considerar-los com a actes aïllats, que resten desconnectats d'un procés d'iniciació a la fe o d'una vivència constant de la mateixa fe;

- fugirà de qualsevol acte que pugui tenir regust supersticiós o que hi pugui donar peu;

- vetllarà perquè la pregària sigui l'espai on el creient se senti interpel·lat per Déu i no l'espai des d'on s'interpel·li Déu;

- ajudarà sempre a situar al seu lloc la funcionalitat de símbols i signes;

- no desaprofitarà ocasió per a mostrar que Jesucrist i el seu missatge demanen una opció personal i voluntària;

- no s'enlluernarà ni es donarà per satisfeta pel fet de tenir una majoria de persones iniciades ritualment a la fe. I no parará fins que aquesta iniciació ritual no vagi acompanyada d'una inicia-

ció vivencial i de convenciment personal. Al principi va ser així i el Catecumenat no hauria d'haver desaparegut mai de l'Església.

El tipus de presència de l'Església és en joc

Per últim i tenint en compte la temàtica que ens ocupa, em sembla que s'ha de fer un entretoc sobre quina ha de ser la presència de l'Església en la nostra societat. I donat que, en això, hi ha diferents parers a nivell eclesial, podem dir que, en el fons, és en joc el tipus de presència d'Església.

L'any passat, per setmana santa, vaig anar a veure una processó d'armats, vestes i cucurulls. Sabem que, en molts d'indrets, hi ha una revifalla d'aquesta mena de manifestacions. Per a molts són novetat. En un carrer molt estret, jo tenia davant per davant, entre cucurull i cucurull, una parelleta jove que no parava de tirar fotografies. Tot, a noi i noia, els devia resultar encisador. Hi havia silenci i respecte per part de tots. Estic segur que els protagonistes fan la seva llarga, silenciosa i ordenada passejada amb un alt sentit de testimoniatge.

Havent acabat vaig fer-me les meves reflexions. És un tipus de presència d'Església. I m'està molt bé que hi sigui. Però si la presència eclesial va predominantment per aquests viarans, he de tornar a dir que això no em quadra amb allò que m'han ensenyat i he assumit com a nervi de la predicació de Jesús. Tot i que sé que els primàriament religiosos s'hi trobaran com el peix a l'aigua, que els descreguts s'hi emocionaran i que els agnòstics diran: això és el que ha de fer l'Església, m'hauré de dir a mi mateix: no és això; el que va començar a Galilea era una altra cosa.

I m'apuntaré a un altre tipus de presència del cristià en el món. El qui fa néixer la solidaritat en el seu treball, el qui recomença l'associació de veïns, tres vegades desapareguda, el qui anima grups de jovent tot iniciant-los en la fe, el qui ajuda els adults a retrobar l'entusiasme tot revifant la seva fe esmorteïda o cansada, el qui és llavor d'esperança... Tot això se m'adiu més amb «el gra de mostassa, la més petita de les llavors...» i amb «el llevat que fa fermentar les tres mesures de farina».

CELEBRACIÓ DELS SAGRAMENTS

RESPOSTES PASTORALS?

LLUÍS BONET i ARMENGOL

Vull advertir, en començar, que aquestes reflexions són a partir de la meua experiència pastoral. No pretenc fer cap treball especial. Ho escric, dispenseu, tal com raja. La manca de temps dificulta oferir una cosa més elaborada. Tanmateix, cada setmana he de connectar amb persones i famílies —noves— que vénen a «demandar» sagraments, i amb les quals, d'una manera o altra, enceto una conversa. És a partir d'aquí, doncs, que ofereixo aquestes notes. Una primera part serà de constatació i anàlisi de fets, i, una segona, de respostes pastorals.

I. TRES SITUACIONS

He pensat que aniria bé tractar aquesta qüestió, tenint en compte aquests tres blocs de situacions: 1. Les persones que realment han perdut la fe (cristiana) o que es troben en una fase de desconcert —«no sé si és veritat això de la fe»—, que solem anomenar agnòstics. 2. Les persones que, malgrat la influència de la descreença i de l'agnosticisme, mantenen una religiositat, que es concreta en una participació assídua o desigual —ocasional— en la comunitat eclesial, com a experiència viscuda més al seu abast, ja sigui per una vinculació passada, ja sigui perquè és la forma més estesa en el món en què viuen. 3. Les persones que dins la fe (cristiana) es troben amb els desafiaments de la descreença i de l'agnosticisme.

És cert que és una classificació simple, però penso que d'entrada em serveix per a aquesta reflexió. Ja ho anirem aclarint i concretant.

Al marge de l'Església

Hom observa persones que contemplen les celebracions de l'Església des de l'angle estètic o folklòric, valorant que això és una

expressió «ancestral» del poble. I per aquesta raó no vacillen a dir que cal mantenir-ho. Fins i tot els agrada d'assistir-hi. D'altres, també, veient que són fets encara arrelats al poble, hi busquen uns guanys econòmics. Subtilment afirmaran que fan un servei a la gent, tot facilitant tant allò que pot ser necessari com allò que és totalment accessori a la celebració. Una tercera posició, la més escèptica, incrèdula o indiferent, que no hi troba res, perquè no creu res: alguns assisteixen a la celebració per pur compromís (social, polític, econòmic), però amb respecte; altres, sense cap respecte amb el que se celebra, tot faltant així al civisme més elemental; i uns tercers, més conseqüents, resten fora del temple. La posició dels qui poden prendre una postura combativa, no per simple incivisme, sinó perquè ideològicament estan convençuts que «allò» perjudica la societat, em sembla que entre nosaltres ha perdut adeptes.

Individualistes dins l'Església

He afirmat que «malgrat la influència de la descreença i l'agnosticisme mantenen una religiositat». Es tracta de persones no practicants, però que solen afirmar: «a mi res no em treurà la fe que he rebut dels meus pares»; «jo no vaig a missa, però crec en Déu». Jo els designo com aquells que tenen els cinc manaments de l'Església següents: 1. Batejaràs el teu fill (recent) nascut. 2. El teu fill celebrarà la primera comunió. 3. Et casaràs per l'Església. 4. Rebràs sepultura cristiana. 5. Assistiràs a totes aquestes celebracions quan hi tinguis un compromís. D'entre aquestes persones n'hi ha fins i tot que accepten temporalment alguna responsabilitat eclesial, com fer catequesi als infants, ja sigui al grup que se'ls encomana en el propi centre catequètic, ja sigui en la pròpia llar, familiarment. D'altres apareixen al temple alguna vegada per oferir alguna promesa (presentació d'un ciri o una almoïna, oïr missa), per sentir-se «tocats» per Déu. L'abandó de la pràctica —diuen alguns— és degut a algun desengany amb els capellans o a l'ambient familiar que no els ha ajudat; també, a una falta de formació o a la seva psicologia individualista; i encara, al problema del desarrelament, en haver emigrat de la seva terra...

Aquestes persones judiquen que la realitat que els envolta és poc religiosa: «no és com abans». Són gent senzilla que no acaben de comprendre el perquè d'uns canvis i d'unes exigències de l'Església a preparar les celebracions. Desitjarien que tot es fes molt naturalment. Ells són «cristians», «catòlics», i volen fer el que

han vist fer sempre. Per què ha de canviar la religió? Tampoc no entenen la varietat de les religions i el mateix fet de la descreença. Per altra banda, la societat de consum que ha assimilat el fet religiós (com sempre: recordem l'avalot d'Efes que refereix Fets 19,21-40) amb la venda indiscriminada d'objectes per al culte o la celebració, l'accepten com la cosa més normal, sense cap esperit crític.

Incloc també dins aquest bloc de persones les que assisteixen normalment a la missa dominical com un imperatiu de llur consciència, però amb una religiositat marcadament individualista. En el fons, no es diferencien gaire dels que hem descrit anteriorment. Les motivacions són les mateixes; solament que la pràctica de la missa dominical és també un «sisè manament de l'Església», però sense massa raonament. Per això, em sembla, costa molt de fer-los entrar en una dinàmica comunitària i en la necessitat de més formació i compromís.

Constructors d'una Església que pensem comunitària

També aquí es poden distingir diverses posicions, tot i que el denominador comú que hi veig és un planteig crític o raonat de la pròpia fe. Són aquells cristians que tenen una psicologia comunitària, ja sigui per una motivació més espiritualista o vertical, ja sigui per una motivació més humana o horitzontal. En una paraula, tenen assimilat que l'Església és comunitat, tant per una visió més jerarquitzada o com més democràtica. Mantenint aquest criteri de polarització, diria que els sagraments són celebrats d'acord amb aquestes mentalitats. Fins i tot hi ha una bel·ligerància per atribuir-se qui és més fidel a l'evangeli. Per això tots se senten Església, en comunió amb el successor de Pere. Un servidor, evidentment, em trobo situat dins aquest tercer bloc, i, dins la meva opció, expressaré el que penso que cal fer. Es pot dir que el desafiament de la descreença i de l'agnosticisme ofereix unes actituds diverses. Els que es troben en la posició més espiritualista se situen davant aquest fet amb un estil combatiu, condemnatori fins i tot, sense veure els valors o les crítiques que plantegen a l'Església; voldrien per això retornar a la situació de cristiandat perduda, puix no hi veuen altra solució. Els altres miren aquests desafiaments com una crida a la conversió de l'Església (vegeu *Gaudium et spes* núm. 19)¹, per-

1. — «...els mateixos creients sovint tenen la seva part de responsabilitat en aquest fet. Perquè l'ateisme, considerat integralment, no és quelcom d'es-

què descobreixi en el seu interior el que li dicta l'Esperit, per a ser millor signe de Crist enmig del món. Això, és clar, comporta una pila de dificultats, perquè els fets confirmen que aquest planteig fronterer ha desenfocat a voltes la referència més explícita al mateix Crist.

II. PER UNES RESPOSTES PASTORALS MÉS ADEQUADES

El meu punt de vista vol recollir elements de les dues posicions del que he anomenat tercer bloc. D'entrada, però, em cal dir que la mateixa experiència m'ensenya que només ho puc presentar com una opinió. Cada vegada sembla més difícil trobar un camí vàlid per a tothom. El món diversificat on vivim configura les coses d'aquesta manera. Hom ho veu a les reunions de preveres com es fa difícil posar-nos d'acord. Per això, fins i tot dins una mateixa mentalitat, tots ens diferenciem en la manera de celebrar els sacraments.

La meua resposta vol tenir en compte, és clar, la influència de la descreença i de l'agnosticisme que he dibuixat anteriorment.

L'autenticitat

¿Què oferir a aquells que es troben del tot al marge de l'Església, però que accepten d'entrar en joc d'una manera o altra amb la nostra litúrgia? El que veig més clar és que cal oferir *autenticitat*, és a dir, que creiem en allò que celebrem, i demostrar, així, que el ritus no és una cerimònia buida, fins i tot en el cas que pugui semblar una «peça de museu». És veritat que hom pot (ha de) buscar expressions o símbols que puguin semblar més adequats a l'home d'avui, però això no ho és tot (i, aquí, tampoc no veig que sigui l'espai per a solucionar-ho). El llenguatge o la interpretació

pontani, sinó que més aviat s'origina de causes diverses, entre les quals es compta també la reacció crítica contra les religions i, en algunes regions, sobretot contra la religió cristiana. Per aquesta raó, en aquesta gènesi de l'ateisme, els creients hi poden tenir una bona participació, en tant que per una negligent educació de la fe, o per una exposició fallaç de la doctrina, o fins també pels defectes de la seva vida religiosa, moral i social, cal dir que més aviat velen que no pas revelen el rostre autèntic de Déu i de la religió».

del que se celebra pot ser també objecte d'adaptació, és a dir, com fer més entenedor el misteri de Jesucrist (la catequesi). I encara es pot afegir que el signe d'autenticitat de la celebració vagi acompanyat d'un testimoni de vida veritablement evangèlica.

He dit això pensant que, si tot ho féssim d'aquesta manera, em sembla que trauríem barreres perquè aquests que es miren l'Església des de fora s'hi acostessin... És una pretensió. Malgrat el que fem, jo confio en la llibertat de l'Esperit de Déu!

Vers la superació de l'individualisme i el consumisme

¿Què fer amb els nostres germans cristians moguts per una religiositat poc eclesial? ¿Què fer per ajudar-los a desbloquejar el seu individualisme? ¿Com fer-los veure la necessitat de reflexionar junts la fe i d'aprofundir-hi? ¿Com encara, fer-los adonar que certs brots de descreença i agnosticisme, que ells per altra banda denuncien, ens són en part provocadors?

És un fet que institucionalment es mira de convocar una i altra vegada aquests cristians. Em refereixo a les múltiples reunions de preparació baptismal i matrimonial, la catequesi infantil, la mateixa celebració dels sagraments. Valgui també l'autenticitat abans proclamada (que existeix en persones i comunitats). Els esforços són ingents. Però el resultat sembla insignificant. I és que no hem arribat a fer comunitat amb ells. El que fem queda com una paraula dita a l'aire. No els ha fet trobar el gust profund per allò que hem fet o celebrat. Es queden en el ritus que creuen que ve de Déu per mitjà del prevere —millor, el sacerdot, «el que dóna dons sagrats»—, que, per altra banda, també veuen molt humà (llegiu «pecador») i, per tant, criticable, però sense trobar el signe suficient ni en ell ni en els altres (és clar, són com ells) del següent: que l'Esperit de Jesús vol realitzar una família a la lloança del Pare per mitjà d'Ell.

Un servidor, davant l'esforç que fa (i tants altres fan), pensa que el trobament continu amb persones i famílies noves és com un part múltiple setmanal, i, per tant, aquesta fillada és humanament impossible de fer pujar (alimentar i educar). Teòricament em sembla vàlida la idea de formar petites comunitats —obertes—, vertebrades les unes amb les altres; però arribar aquí, tal com ens trobem en molts llocs, ho veig ben difícil. Sé que el camí és la formació de cristians capaços d'assumir responsabilitats, de ser engendradors de comunitats, com uns pares o unes mares que puguin alimentar i educar la fillada. Tanmateix, aquestes vocacions tenen

un límit. El nostre món occidental està massa agafat pel criteri de la utilitat de les coses i no és capaç de perdre temps gratuïtament. Com he dit, són pocs els qui ho entenen. Sense voler «donar les culpes del tot» a la descreença, sí que aquesta actitud, o aquest fet, és també propícia a fomentar aquest món tancat en ell mateix, orfe de pare i mare (fins i tot de germà i germana), sobretot en aquest sentit de faltar-li una paternitat (i maternitat) transcendent. Indirectament, ajudarà a realitzar la dimensió comunitària tota acció, encara que no sigui eclesial, que gratuïtament obri els uns als altres per trobar-se junts. La «contemplació» de persones que passen necessitat, la que sigui, desvetlla també sentiments de solidaritat, de compartir béns, i això es fa gratuïtament.

Però he dit que em semblava que la religiositat de la nostra gent de celebracions ocasionals també està ferida per la descreença i l'agnosticisme, en el sentit que ella mateix els fomenta. Això es dóna quan buiden les celebracions de contingut, tot demanant despeses inútils (des del vestit de «primera comunió» al de núvia o la desmesura dels regals i banquets) i no acceptant una normativa eclesial de senzillesa i d'austeritat. El Déu que aquesta mentalitat permet de reconèixer no és pas el Crist de Betlem o de la creu o el ressuscitat que ens convida a participar tots de la seva Vida. És clar que hom pot dir que el combat per la justícia inspirat en les teories socialistes, ja als segles XVIII i XIX, s'obrí com a crítica a un «cristianisme» (?) opulent, opressor dels pobres, i, per això mateix, al marge de Déu, almenys d'aquest «Déu». La igualtat i la fraternitat proclamades en la Revolució francesa es donaren des de la increença. Tanmateix, la falta de perdó, la venjança sobre els explotadors tampoc no ha estat el camí. Per això, quan a Nicaragua, des de la seva revolució sandinista, no es va donar aquesta alternativa eliminadora dels poderosos, tots ens vam admirar. Els pobres, els veritables pobres, sempre saben compartir, fins amb l'enemic. Aquests són pobres en el sentit evangèlic, perquè des de la fe en el Crist pobre han après a saber donar la vida. No per tenir uns pocs, més, sinó per a promocionar-se col·lectivament. Tota una mística. L'anomenada legítima defensa, sense venjança, els obliga a les armes... ¿I no ho fan tots els Estats, i, sobretot, els més opulents? He fet aquest parèntesi, perquè em serveix per a il·lustrar la manera d'ajudar els nostres germans practicants-ocasionals, ofegats per l'exterioritat de la celebració que volen, a sentir-se interpellats per uns de més pobres. Per això, em sembla que la insistència a denunciar les ambigüitats del consumisme no hem de deixar-la. El senzill, el pobre, de fet, demana que siguem rigorosos. Massa excepcions no les entén. El desig de tenir i de

vanitat el portem tots a dintre. Cal, doncs, fer front amb coratge a aquesta feblesa. L'anunci del Crist senzill, que sap compartir la seva vida amb tots els homes, no es pot tergiversar.

Potser convé dir alguna paraula sobre la «validesa» dels signes o les cerimònies. La constitució de litúrgia del Vaticà II ja determinava que se simplifiquessin les cerimònies. A l'home del nostre temps, pràctic, tocat per l'eficàcia de la màquina, li és un ensopec tota «poesia». Si el misteri de fe que se celebra ja li és obstacle —per això, és clar, és misteri de fe—, massa cerimonial que embolcalli aquesta realitat profunda pot fer-li pensar amb més facilitat que tot és accessori, vull dir, fins el mateix signe essencial de l'acció invisible de Déu. Les psicologies, certament, hi juguen el seu paper, i, llavors, l'acceptació de més o menys signes es fa relativa. De fet, l'Església, per raons d'identificació, marca un mínim, per dir-ho així, de cerimonial, que caldrà respectar per solidaritat amb totes les esglésies. A la pràctica, el cristià, més o menys afectat per la descreença o l'agnosticisme, el signe que sigui, el commourà més segons la seva capacitat d'admiració pel món dels símbols o de l'art. I serà la fe que ve de Déu Pare, Fill i Esperit Sant, proclamada per l'Església, la que li farà acceptar que aquest signe o aquell altre són el «signe» pròpiament escollit per a ser portadors de la «gràcia» o encontre profund amb Déu Salvador dels homes.

Camins probables per a construir una litúrgia, signe de l'amor de Déu

Voldria intentar en aquesta «resposta pastoral» la síntesi que em sembla necessària per a la nostra Església. És clar, com he dit, que és la meua opinió... Aquests que ens «sentim Església» i que pensem «tenir raó» en la nostra manera de fer, diríem que som, precisament per aquesta «pretensió», la «cara de l'Església» i l'objecte de les crítiques dels de «fora»; per això, hauríem d'arribar al màxim de «consens», perquè «essent u, el món cregui» (Jo 17,21).

He dit que si, per un costat, uns creuen que la manera de superar la descreença i l'agnosticisme és com un «combat que porta a eliminar-los», els altres —i jo em posaria més aviat en aquest costat, i en la línia conciliar (ja he citat *Gaudium et spes*, núm. 19)— volen reconèixer unes culpabilitats —totes, no— en la pròpia Església (antitestimoni en el nostre comportament, com encara «estar lligats als poderosos d'aquest món»). Sense traspassar el planteig de l'article —es tracta de la celebració dels sacraments—, puix el

problema és molt més ampli, sí que insistiria en alguns dels punts apuntats més amunt. Serà una enumeració que servirà com a conclusions «operatives», o uns «senyals per a caminar».

1. *L'autenticitat.* Déu vol salvar l'home de veritat. Ens ha donat el seu Fill únic. No és una mentida. Ho creiem fermament. No hi pot haver, doncs, contradicció. La nostra ambigüitat i la nostra contradicció, possibles i reals, provenen de la mateixa «autenticitat» de Déu, que ha volgut comptar amb nosaltres, febles i pecadors. Cal, doncs, que les nostres celebracions manifestin l'autenticitat de Déu i la nostra.

2. *Fer comunitat.* L'amor de Déu ens ha pres com a seus: fills (per al Pare) i germans (per al Fill) adoptius. L'Esperit ha estat vessat en els nostres cors i així ho podem experimentar i clamar. Som fets família de Déu, comunitat de Déu. La celebració dels sacraments comporta comunicació de l'Esperit i realització del seu disseny. Són memorial. No simple record del que el Crist ha fet, sinó signe del que ell ha realitzat, *realitza* i realitzarà, «fins que ell torni» (1C 11,26), per mitjà del signe. Per això són «potents» (Lc 1,51) per a desbancar la increença i l'agnosticisme (realment no hi ha Déu —quin Déu?— o dubto que hi ha Déu que salva). Cada creient, o millor, la comunitat creient, es fa signe d'aquest amor de Déu, i, així, incorpora cada home i dona, cada persona, per a construir més comunitat, dóna vida i propaga vida, aquesta Vida de Déu. Amb actitud de diàleg, que no significa dissimulació ni claudicació, sinó veritat.

3. *Superació constant de religiositats individualistes i consumistes.* El culte i el temple veritables són l'home, la humanitat, vull dir el desposori entre Déu i l'home. «Crist estima tant l'Església que s'ha entregat a la mort per ella, per santificar-la» (Ef 5,23). «Jo no puc estimar Déu sense estimar el germà» (1Jo 4,20), jo no puc sobresortir sobre l'altre. Tots som estimats —cadascú, individualment, també és cert— sense la pretensió de voler ser cadascú superior a l'altre. «Avanceu-vos mútuament a honorar-vos» (Rm 12, 10). «No he vingut a ser servit sinó a servir» (Mc 10,45). La nostra litúrgia no és, ni pot ser, un simple folklore ni objecte de comercialització (vegeu Jo 2,16) ni contemplació estètica ni conservació de religiositats ancestrals. És força de Déu que *ara* salva.

4. *Construïm l'Església una, santa i catòlica.* Superació de les nostres divisions interiors. Tensió constant entre nosaltres per a «satisfer» l'esborronadora pregària de Jesús per la nostra unitat: «Que tots siguin u. Que estiguin en nosaltres, Pare, com Vós esteu en mi i jo en Vós. Així el món creurà que vós m'heu enviat» (Jo 17, 21). Subratllo «el món creurà». Les possibles adaptacions dels

ritus-cerimònies han de tenir en compte la unitat. I seguint sempre aquest principi, hauríem de caminar —entre tots, amb veritable correcció fraterna— cap a una expressió més explícita de la pobresa del Crist que per revelar l'amor del Pare s'ha fet un com nosaltres (2C 8,9; Jo 13,14).

5. *Vers un món renovat.* En un món enfrontat per la injustícia, la por, la cursa d'armaments, l'egoisme del plaer, com qui no té germà ni germana, ni pare ni mare, cal ser signe «d'aquell que ho ha deixat tot, perquè tots siguem germà i germana, pare i mare» (Mc 10,29). És una litúrgia que revela que camina vers «un cel nou i una terra nova» (Ap 21,1), superació definitiva de la descreença i del dubte. Creiem, esperem i estimem Déu Pare, Fill i Esperit Sant! «Vaig veure una multitud tan gran que ningú no hauria pogut comptar. Era gent de tota nacionalitat, de totes les races i de tots els pobles i llengües» (Ap 7,9).

EDUCAR LA FE

EN UN MÓN QUE NO CREU

JOSEP M. TOTOSAUS

Tots som fills del nostre temps i del nostre país. Aquesta obvietat vol dir —entre altres coses— que els cristians d'avui ens trobem immersos personalment i col·lectivament en un ambient que ens condiciona d'una determinada manera i en el qual hem de viure la nostra fe. I vol dir que les comunitats creients han d'adaptar el seu dispositiu pastoral per a respondre a unes persones i a uns grups humans d'unes determinades característiques de mentalitat i sensibilitat. L'entorn no és, doncs, simplement el lloc on vivim els creients, sinó que a més contribueix a afaïçonar-nos. **No crec que ningú ho posi en qüestió. Que com a comunitat creient hi siguem prou sensibles a l'hora d'organitzar-nos i d'actuar ja són figures d'un altre paner.**

Les pàgines que segueixen només pretenen de fer unes quantes consideracions sobre aquesta activitat pastoral que anomenem catequesi, atès el marc d'una societat com la nostra, que cada dia apareix més marcada pel que en diem la descreença i les actituds agnòstiques. Reprenc així algunes idees que ja vaig exposar fa sis anys en aquestes mateixes pàgines i que després vaig veure recollides en un llibret que es titulava «Transmetre la fe, avui?».

Voldria deixar clar que parlo de catequesi: és a dir, de l'obra d'acompanyament i educació de la fe dels creients. Em situo, doncs, a l'interior de la comunitat cristiana, en una acció pastoral Església endins.

Catequesi i cultura religiosa

En una societat com la nostra, progressivament marcada per la descreença i l'agnosticisme, la catequesi ha d'assumir unes quantitats considerables de cultura religiosa cristiana.

És proverbial dir que a casa nostra la incultura religiosa agafa proporcions esfereïdores. Ara hi ha pares agnòstics i il·lustrats que semblen descobrir-ho i que s'escandalitzen que els seus fills no entenguin la meitat dels quadres d'un museu, posem per cas.

No vull entrar aquí a polemitzar ni a defensar la conveniència que l'escola s'agafi seriosament la «cultura religiosa». Només voldria recordar que no fa gaire aquesta incultura quedava pal·liada per una «classe de religió» i un «catecisme» que no anaven gaire enllà, però que proporcionaven, si més no, un llenguatge mínim per moure's per uns verals secularment assaonats pel cristianisme. I que, en quatre dies, l'una i l'altre s'han anat desfent com un bolado i han quedat absolutament fora de context i mancats de força. Si les persones de trenta-cinc anys en amunt encara estan mínimament situades (d'una manera ben superficial), les generacions que van pujant presenten unes càrregues de desinformació total.

La catequesi d'aquestes generacions ha d'assumir, doncs, una tasca de cultura religiosa que no ve per altres camins. La ignorància de què parlo és un fet social. Afecta, doncs, tothom: els fills de famílies no cristianes i els fills de famílies cristianes. Aquests darrers tenen uns atots favorables; però això no vol dir que tinguin la qüestió resolta.

Catequesi i diàleg

En la nostra societat, en què la descreença i l'agnosticisme se'n van unes temptacions que, pel que podem preveure, acompanyaran els cristians tota la seva vida, la catequesi ha de ser necessàriament oberta i dialogant. Dit amb unes altres paraules: la nostra vida de cada dia ens posa en contacte —de vegades ben íntim— amb persones allunyades dels horitzons cristians i àdhuc de tot horitzó religiós. La catequesi no solament no ha d'ignorar-ho, sinó que ha d'ajudar a créixer en la fe uns cristians que l'hauran de viure en simbiosi amb companys agnòstics o descreguts.

El que acabo de dir sembla ben evident. Així i tot, la solució no és tan senzilla com podria pensar-se. Hi ha el risc de fomentar actituds intolerants. Però també de reduir la fe a una simple opinió i d'afavorir un cert indiferentisme pràctic. Per això he parlat de catequesi «oberta i dialogant»: amb aquestes expressions s'exclou, naturalment, el tancament intransigent i desqualificador; però hi ha un altre tancament que tampoc no és bo: el d'aquells que diuen: «tu penses així i jo penso d'aquesta altra manera», i es tanquen a qualsevol diàleg sobre actituds de fons. La catequesi no pot ser de tal manera «per als qui pensen així» que no prengui en consideració les raons dels qui «pensin d'una altra mane-

ra». De fet totes les raons brollen d'una comuna experiència humana i social, complexa i contradictòria, i els uns ens hem de sentir interpellats per les raons dels altres i hem d'aprendre a qüestionar-nos nosaltres mateixos.

El creient ha de professar la seva fe en diàleg amb el seu context: així durant tota la vida. I la catequesi ha d'ajudar-l'hi. Per aquest camí la catequesi afavoreix unes actituds obertes i dialogants, però alhora ajuda a conformar uns creients «actuals», pròxims i sensibles a les raons dels homes amb els quals convivim i que estimem, i capaços de donar raó, amb un llenguatge intel·ligible d'avui, de l'esperança que hi ha en nosaltres (vg. 1Pe, 3, 15).

Catequesi i entorn cultural

En una societat que ha deixat de ser culturalment cristiana en les seves estructures de fons, per més que continuï mantenint-ne força manifestacions superficials, no podem donar per realitzada la síntesi entre fe i cultura. Al contrari, avui tot sembla conduir, per la seva pròpia inèrcia, a unes vides compartimentades, fetes per superposició i amuntegament d'elements diversos i poc travats. Els estímuls culturals són de signes diferents i aconseguir una síntesi és una tasca treballosa i personal.

En aquesta situació, dir que la catequesi ha d'ajudar els cristians a la vertebració de la seva existència personal de creients, vol dir que ha d'ajudar-los a anar fent la síntesi entre fe i cultura.

Aquí gosaria parlar d'un cert «segrestament». En efecte, un dels arguments utilitzats pels defensors de l'escola cristiana i de la classe de religió a totes les escoles fa així: si l'escola és per definició el marc organitzat d'expressió cultural, a ella correspon amb tota propietat de fer la síntesi entre la fe i la cultura.

No és la primera vegada que em refereixo a aquesta qüestió: dialogar amb l'entorn cultural, interpellar la cultura des de la fe i la fe des de la cultura, donar significació i bel·ligerància reals —i culturals— a la fe per a l'home d'avui i les societats d'avui és una de les qüestions de més entitat per a l'Església. Tothom ha de convenir, em sembla, que no ens trobem davant d'un *servei públic* que hagin d'assegurar la societat i l'Estat, sinó davant d'una *tasca pròpia* i específica de la comunitat creient. La reflexió teològica, la predicació, tot el llenguatge de la fe, la catequesi, etc. hi estan compromesos. Aquesta darrera, en efecte, ha de ser culturalment arrelada i arreladora i ha d'ajudar a anar bastint la

síntesi —sempre provisional, però sempre necessària— entre fe i cultura, entre coneixements humans i afirmacions i representacions cristianes.

Naturalment, la catequesi no es troba tota sola davant aquesta comesa. Però és que, a més, no pot dur-la a terme amb unes mínimes garanties d'èxit si l'Església sencera no entra per aquestes perspectives. No és la catequesi qui recrea el llenguatge de la fe, sinó qui hi introdueix d'una manera mínimament metòdica. Per això m'he referit a la teologia (des d'on aborda la seva reflexió sobre el missatge cristià, a quins destinataris s'adreça, quines qüestions té davant els ulls...), a la predicació, al llenguatge de la fe, en general. En aquest darrer apartat podríem encloure-hi tot el llenguatge litúrgic i sacramental, el llenguatge de la pregària, i el llenguatge que és tota la vida de l'Església, des del Sant Pare, la cúria romana, el Dret Canònic, fins al funcionament de les comunitats parroquials i a la manera de viure dels capellans.

Catequesi i fe personal adulta

En una societat que deixa de ser globalment cristiana i que està treballada per la descreença i l'agnosticisme —teòric i pràctic—, la fe deixa de ser una herència social rebuda i tendeix a esdevenir objecte d'una opció personal. Aquesta no es dona precisament als primers anys de la vida, sinó que va cristallitzant de mica en mica amb la cristallització de la pròpia personalitat. La infància representa el punt de partença d'una aventura que es viurà en una societat pluralista, secular i post-cristiana.

Si les coses són així —i així sembla que siguin— la pastoral no ha de centrar-se a tenir ramades d'infants, com si això fos garantia d'un demà cristià ric. El que compta sobretot és assegurar la irradiació de la fe enmig d'una societat complexa i ajudar els cristians a mantenir-la viva i dinàmica amb el creixement, el pas dels anys, i l'assumpció progressiva de responsabilitats familiars, professionals, culturals, socials i polítiques, que els posen en contacte —sovint estret— amb companys de causa i d'ideal que no tenen referències creients.

Això voldrà dir apuntar de debò en aquesta direcció sempre, fins i tot quan ens trobem amb els infants. Més que en altres situacions, avui la infància és una època cristianament transitòria i provisional en la història d'una persona, que pot desembocar en un demà creient i militant o en un demà agnòstic i desinteressat.

Si ho apliquem a la catequesi, en treurem una triple conseqüència, que em limito a enumerar: a) ha d'afavorir la personalització de la fe; b) ha de veure's i viure's al servei d'un procés que té el seu desembocament i la seva pedra de toc el dia de demà, a l'edat adulta, per a la qual ha de preparar; c) no ha de drenar de tal manera les energies de la comunitat cristiana fixant-les en els infants i els preadolescents que deixi desproveïda l'acció pastoral amb joves i adults, etapes decisives en la conformació de les opcions personals.

Catequesi, aprenentatge i didactisme

Voldria referir-me a una qüestió que es relaciona amb la majoria de les que he anat exposant fins ara i que fa referència, directament, a la catequesi d'infants.

Tots hem sentit, sovint, la queixa que la renovació catequètica ha conduït a unes catequesis excessivament fluïdes, piadoses, moralitzants, mancades de rigor, d'estudi, de concreció. Abans —es diu— se sabia, s'aprenia més; ara no es va a aprendre: es va a resar, a fer dibuixos i murals, a escoltar sermons...

No pretenc establir cap comparació entre abans i ara. Només voldria subratllar el que em sembla un dèficit de les catequesis actuals i que contrasta vivament amb el que passa a les escoles. Avui els nois i les noies tenen incomparablement més informació i més coneixement directe (quan és possible) de geografia, història, ciències naturals, llenguatge, literatura, etc., que no pas una vintena d'anys endarrera. Els nostres pedagogs han anat treballant seriosament en el camp de la didàctica de les diverses disciplines; les escoles organitzen sortides al delta de l'Ebre o al museu del vi de Vilafranca, duen els infants a recórrer el Francolí o a veure el naixement i els primers passos del Llobregat, fan estades de coneixement i aproximació a la naturalesa, fan col·leccionar als infants plantes i insectes, els fan llegir i comentar «La plaça del diamant» o poemes de Miquel Martí Pol... Honestament, la catequesi no està a l'altura. I és ben curiós —en un país que disposa de pedagogs cristians i de bons biblistes— que no hi hagi instruments ben pensats i realitzats per a llegir i estudiar els evangelis o alguns planes de l'Antic i el Nou Testament.

M'estic referint, doncs, a un veritable «estudi», a unes veritables «classes», que utilitzin elements didàctics de tota mena: mapes, fotografies, redaccions, exercicis, sortides. Els nois han d'aprendre coses, han de saber coses. Ha de ser possible, fins i tot,

mesurar aquests coneixements d'una manera objectiva.

Endevino l'objecció: Estàs parlant d'«ensenyament religiós», de «cultura religiosa» escolar i no de «catequesi». I m'apresso a respondre preguntant, ¿des de quina òptica, des de quina perspectiva explícita es fa tota aquesta tasca?; ¿qui la duu a terme, en quin marc, i amb vista a què? Si és la comunitat cristiana com a tal qui ho fa, en les seves pròpies institucions, des d'una perspectiva òbviamment creient, i amb vista a educar —i instruir— la fe d'aquests infants, em sembla que no hi ha cap dubte: som en plena catequesi.

I aquí voldria dir ben clarament que no podem amputar la catequesi —com la pastoral, en general— de les seves dimensions escolars i didàctiques. Que el que la defineix no és tant el contingut material d'allò que fem en cada cas concret com el marc global que acabo de dibuixar en forma de preguntes. I no hauríem d'oblidar mai que tant podem matar-la, la catequesi, per falta d'esperit com per falta de cos: és a dir, d'instrumental didàctic, de coneixements. Al cap i a la fi, allò que és decisiu és què s'aprèn i en funció de què.

¿Quina relació té el que acabo de dir amb la descreença i l'agnosticisme, dels quals he parlat? Em sembla evident que l'atenció a aquests elements escolars, didàctics, de coneixement objectiu i objectivable és especialment reclamada per la ignorància religiosa a què m'he referit al començament. A més, aquest és un terreny en què es realitza el diàleg entre fe i cultura: no veig que hi hagi gaire diferència entre la manera de plantejar l'estudi dels símbols en el quart evangeli o en una novel·la actual. Amb altres paraules: aquest estudi posa en joc tot un instrumental cultural. Per aquest camí, el noi creient va aprenent a donar raó d'allò que creu: no potser, encara, del cor del misteri, però sí del contingut d'uns llibres o del significat d'unes pàgines literàries o de les cultures del timpà d'una ermita romànica del seu poble. I naturalment, l'infant va adquirint un bagatge que l'equipa per a viure cristianament quan sigui gran.

Aquí acabo aquestes consideracions. Podrien dir-se altres coses, naturalment. No he pretès pas dir-ho tot, ni tan sols el més important. Però sí que vull concloure aquestes pàgines recordant el que deia al començament: si la nostra situació sòcio-religiosa ha canviat, si ens trobem en una situació postcristiana, de descreença i agnosticisme creixents, aquest fet ha d'interpellar-nos personalment i com a comunitat i ha d'interpellar el nostre dispositiu pastoral, concretament la catequesi.

PASTORAL DE LA SALUT,

A L'HOSPITAL DE LLEIDA

JOAN VIÑAS I PILAR NAYA

L'Hospital fins a finals de 1981

L'Hospital de Lleida és un Hospital de nivell 2b de la xarxa d'assistència sanitària i transferida pel Govern central a la Generalitat de Catalunya. Abans s'anomenava «Residencia Sanitaria de la Seguridad Social General Moscardó». Disposa de 264 llits per a atendre més de 360.000 beneficiaris de la Seguretat Social. Aquesta insuficiència de llits és el mal principal de la província de Lleida que tan sols disposa, a més, de l'Hospital provincial, amb 234 llits, com a hospital públic depenent de la Diputació i que té concert amb la Seguretat Social.

L'Hospital de Lleida fou dels primers construïts quan es va començar el S.O.E.: té, doncs, més de 20 anys. Estava concebut com a hospital quirúrgico-maternal, i les seves instal·lacions són deficientes tant per al malalt, que pateix greus incomoditats (1 W.C. per cada 20 llits, manca de dutxes, etc.), com per al personal (manca de despatxos i vestuaris, consultes externes improvisades en *halls* i sales d'entrada de malalts, etc.).

Després d'una forta lluita popular interestamentària, amb diverses accions al carrer i conscienciació de la població, els anys 1977-78 es va aconseguir que s'aprovés i es comencés a construir un nou Hospital, ampliació del primer. Ara ja és acabat, però per manca de pressupost i per causa de retards en algunes reformes no es pot ocupar. Això crea un fort desànim entre el personal, que veu el nou edifici enllestit però que no hi pot treballar.

L'atenció religiosa a l'Hospital anava fins fa un any i mig a càrrec d'un sacerdot titular i un altre de substitut, contractats per la seguretat social, que es limitaven a administrar els sagraments i visitar els malalts. També hi ha una comunitat de monges franciscanes que fa dos anys, en acabar el contracte, varen deixar l'Hospital i anaren a viure a Lleida, com a resultat de la invitació que se'ls va fer al·legant la manca d'espais del centre sanitari. Aquestes religioses treballaven de supervisores de plantes, governants, A.T.S. i auxiliars, segons els torns establerts per al personal.

En una ala de l'Hospital hi ha una capella, quasi totalment bloquejada aquests darrers anys i actualment amb l'accés molt difícil (cal baixar dos pisos a peu, no hi ha ascensor en funcionament i el cor és ocupat per la Farmàcia). Cada dia hi havia una missa a un quart de dues, l'hora de dinar dels malalts, i una els diumenges.

El contacte dels capellans amb el personal és molt escàs ja que ni a les hores de menjar s'acostuma a coincidir o a encetar el diàleg.

Entre un sector important del personal hi ha anticlericalisme, i el personal conegut com a «religiós» és tingut com a persones acomodades, poc interessades per l'assistència pública dels malalts i que no destaquen precisament pel seu humanisme.

Aquesta era a grans trets la situació de l'Hospital de Lleida quan al començament de 1982 es va constituir un equip de Pastoral de la salut, integrat pel sacerdot titular, algunes religioses i uns quants laics, tots treballadors dels diferents estaments de L'Hospital, que han arribat al nombre de vint.

Filosofia i objectius de l'equip de Pastoral de la salut

L'objectiu final de l'equip és l'evangelització en el nostre lloc de treball, entesa com a transmissió de la felicitat i l'alegria de viure als malalts i treballadors, tot seguint el camí que Crist ens ha ensenyat, fent-lo conèixer per tal que aquell que l'interessí el pugui seguir.

Som un grup de creients compromesos en la salut i per Crist que ens donem a conèixer als altres com a punt de referència, per tal d'assolir-ne l'evangelització, tot donant una imatge d'Església acceptable al món en què vivim.

Considerem que la finalitat de la Institució Hospitalària és tornar la salut als malalts que hi acudeixen i ajudar-los a portar la seva malaltia d'una forma «saludable» i també a ben morir. Ens agradaria que l'Hospital estigués més connectat amb l'exterior. El malalt és, per tant, l'eix central sobre el qual han de girar totes les persones i estructures de l'Hospital.

El malalt ha de ser considerat com una persona no com un número o una etiqueta que en un moment donat requereix el nostre servei (cosa que, d'altra banda, ha de rebre integralment: en l'aspecte físic, moral, etc.).

S'ha de respectar la dignitat i la personalitat del malalt i se l'ha d'informar sobre els serveis que se li ofereixen i dels drets que ha de defensar.

Per tant, el personal sanitari ens considerem persones al servei dels malalts, atents a les necessitats i cures que requereixi, tot procurant una atenció individualitzada i evitant el tracte impersonal. Ens cal, també, estar oberts al treball i a la dinàmica d'equip per tal de coordinar millor els esforços de cadascú en la responsabilitat que li pertoca.

L'Hospital ha de ser la «casa del malalt», i, per tant, ha de disposar d'espais d'acolliment, de trobada, de distracció (T.V., etc.) i d'espais d'intimitat (telèfon, etc.).

Així hem orientat la Pastoral de la salut cap als malalts i cap al personal sanitari, el qual repercuteix evidentment sobre els malalts.

Inicialment (el març de 1982) ens vàrem proposar aquests objectius:

1. Fomentar el grup.
2. Preparar les tasques externes del grup: conferències i cursos deontològics, d'humanització i religiosos; visites als malalts; treballs manuals per al temps lliure dels malalts; catequesi i potenciació de la litúrgia del centre.
3. Fomentar la formació de nous grups de treball especialitzat: humanització, litúrgia i visitadors dels malalts, en connexió amb les parròquies.
4. Programar una revista interna de l'Hospital per als malalts i el personal, oberta a totes les opinions.

Programa de treball

A les primeres reunions vàrem fer un estudi del camp de la nostra pastoral, per tal de tocar de peus a terra a l'hora d'iniciar la nostra tasca. Després vàrem proposar-nos consolidar el grup i fomentar la formació de nous grups de treball especialitzat. Així, de cara al dinamisme i l'eficàcia, consideràrem necessària la formació de diferents subgrups dintre el grup de Pastoral de la salut.

1. *Grup d'humanització.* Aquest grup vol estudiar el nostre comportament humà a l'Hospital, descobrir els defectes de tracte amb els malalts i els companys de treball, tot tractant de posar-hi remei, i tenir els ulls oberts a la realitat de l'Hospital i a les propostes dels diferents grups. També vol organitzar actes per a tot el personal per tal de conscienciar-lo de la necessitat d'humanització del centre. Aquest grup és també un punt de contacte amb el personal no creient de l'Hospital, el qual dona suport al nostre programa i hi col·labora.

2. *Grup de litúrgia.* Aquest grup fou constituït per tal de millorar les celebracions religioses a l'Hospital, en col·laboració amb el sacerdot. Es va passar la celebració de l'eucaristia a dos quarts de set de la tarda, es prepararen les celebracions dels temps forts (Nadal, Setmana santa, Pentecosta, etc.) i es prepararen especialment, atesa llur importància, els funerals per als familiars i treballadors morts, actes als quals assisteixen moltes persones allunyades de l'Església (durant aquest temps hem fet quatre celebracions d'aquest tipus).

3. *Grup de visitadors.* Aquest grup rep informació del sacerdot, les religioses de les plantes, l'assistent social, les supervidores, etc. Es dedica a visitar els malalts, sobretot els més sols o necessitats; connecta l'Hospital amb les parròquies, amb una notificació dels feligresos que hi ha ingressats a fi d'assegurar una continuïtat en la tasca pastoral quan es produeix l'alta del malalt.

4. *Grup de treballs manuals.* Aquest grup té la funció d'ensenyar a fer treballs manuals als malalts que han de tenir una estada més llarga a l'Hospital.

Accions exteriors

Una de les necessitats que l'equip de Pastoral sanitària va considerar més urgents fou la manca d'assistència social a l'Hospital. Vàrem trobar assistents socials que s'afegiren a l'equip i obtingueren autorització per treballar gratuïtament a l'Hospital. Amb aquesta acció, durant uns quants mesos anàrem conscienciant el personal, la direcció i la gerència sobre la necessitat d'aquest servei. Els darrers mesos s'ha fet un fons comú de l'equip de Pastoral sanitària per tal de pagar els serveis d'una d'aquestes assistents. Fa un mes el gerent ha contractat oficialment dues assistents socials, una de les quals és del nostre equip.

Cada membre de l'equip, d'acord amb les seves responsabilitats i possibilitats, dintre les estructures de l'Hospital, procura influir de cara als defectes estructurals descoberts pel que fa a l'atenció sanitària i a la humanització. En aquesta línia s'actua sobre la Junta de govern, la Junta facultativa, el Comitè d'empresa, i els estaments mèdic, d'infermeria i de personal no sanitari.

El grup d'humanització va organitzar unes xerrades-col·loqui sobre la humanització de l'Hospital, a càrrec del Dr. Baró, professor de Psicologia de la Facultat de Medicina de Lleida, i la Sra. Marta Trepas, psicòloga, ex-cap del Servei de Psicologia de l'Hospital de Sant Joan de Déu, de Barcelona. Les inscripcions al curs

quedaren cobertes al segon dia d'obertura del termini, malgrat l'import de 500'— ptes. de la matrícula (per cert, simbòlic). La sala d'actes es va omplir de gom a gom i setmana rera setmana els assistents anaren seguint el curs amb un gran interès. Ara toca recollir els fruits de la llavor sembrada.

També, com a resposta al nostre suggeriment i amb la nostra col·laboració, s'ha editat una guia que es reparteix als malalts, amb una enquesta, en la qual se'ls ofereixen tots els serveis de l'Hospital, i, per tant, també el Servei religiós, al qual es dedica una plana. Això ajuda el malalt a sentir-se informat i més «com a casa seva».

Dinàmica de les reunions conjuntes

El «grup gran» de Pastoral de la salut de l'Hospital es reuneix cada quinze dies a la sala d'actes del Centre (sala de reunions), amb l'autorització del gerent i fora de les hores de treball.

Es comença la reunió amb una lectura de la Bíblia comentada pels assistents, la qual ha estat triada d'acord amb els temes de la reunió i preparada per un membre del grup. Després la secretaria del grup llegeix l'acta de la reunió anterior, que se sotmet a aprovació, i es comenten les accions realitzades i els compromisos no aconseguits.

A continuació cada grup exposa les tasques realitzades i es revisen les exigències plantejades. S'aprova l'acció dels grups i es programen i reparteixen les feines a realitzar en comú i el suport que el grup gran ha de donar als grups especialitzats. La reunió comença a dos quarts de set (amb l'eucaristia vespertina que se celebra a la capella) i acaba a les vuit.

Avaluació

Hi ha aspectes positius:

1. La Pastoral de la salut ha interessat un grup de treballadors sanitaris, el qual creix dia a dia i s'ha compromès en les tasques d'evangelització.

2. Es comença a donar una nova imatge d'Església més d'acord amb els nostres temps i amb l'Evangeli. Es tracta d'un grup de creients compromesos en l'atenció als malalts i amb els companys, no aïllats del món, que treballen colze a colze amb els altres professionals honorats, que fan tasques altruistes sense demanar res a

canvi, que interpellin i no s'amaguen de proclamar que són creients i que Crist dóna sentit a la seva vida.

3. Ha disminuït l'anticlericalisme i es tolera bé la nostra tasca, fins i tot quan es tracta de col·laborar en accions humanitàries.

4. S'ha millorat l'atenció humana als malalts: hi ha assistents socials i el personal comença a prendre consciència de la necessitat de donar un bon tracte als malalts.

5. Els grups es mantenen en la voluntat de continuar i anar millorant.

Hi ha, també, aspectes negatius:

1. L'equip de Pastoral de la salut encara descansa massa en un petit nucli de persones; hi ha manca de responsables.

2. Les religioses de l'Hospital no s'han integrat en l'equip, llevat d'algunes excepcions. Pot haver-hi una crisi d'identitat de la religiosa sanitària.

3. Els capellans de l'Hospital són persones d'edat poc fetes a innovacions. Això no obstant, el sacerdot responsable col·labora amb l'equip i participa a totes les reunions.

4. Els grups han funcionat de forma irregular, segons l'interès dels responsables.

Programació futura

1. Continuar les reunions quinzenals de l'equip, el qual resta obert a tots els qui vulguin comprometre's com a creients.

2. El grup d'humanització publicarà els resums del curs passat i farà dinàmica de grup, enquestes i nous cursos, per tal d'incidir sobre el màxim de personal i comprometre'l en tasques humanitzadores.

3. El grup de visitadors organitzarà un arxiu i coordinarà la seva tasca. Es demanarà autorització per a treure els malalts a passejar pels jardins de l'Hospital.

4VENTS

Escola d'estiu per a catequistes a Tarragona

S'ha acabat l'Escola d'Estiu en la seva tercera edició, que ha aplegat més de quatre-centes persones del 18 al 23 de juliol.

Davant una gran pancarta amb un text paulí, l'arquebisbe Torrella va presidir l'eucaristia a la cloenda de la III Escola d'Estiu. *«Déu que ens coneix, ens ha considerat aptes per anunciar l'Evangeli»* (1Te 2,4).

Hi havia quatre-cents assistents (370 catequistes i uns 40 professors i responsables) de les onze diòcesis catalano-balears. El nou

arquebisbe de Tarragona va adreçar-los la paraula en un to planer —no és orador, però diu coses profundes— i els va animar a potenciar la pròpia fe, a fer-se aptes per a evangelitzar, car només la fe engendra fe. S'adreçà especialment als laics, que són un testimoni més entenedor per a la gent d'avui, i insistí que els joves han de ser els apòstols dels joves. Parlà de la fe com d'un procés a través de les edats, que cal que arribi a fer-se una síntesi total, adulta i vàlida per avui. Finalment féu

notar que la tasca dels catequistes és una acció d'Església, que cal fer en comunió amb Roma «que presideix la caritat» i en col·laboració interdiocesana.

El Dr. Torrella es quedà a dinar a l'Escola, al *self-service* com tothom. Aquesta fou la conclusió de la III Escola d'Estiu que havia estat inaugurada el dilluns abans pel bisbe Camprodon. Una setmana llarga i calorosa, però molt ben aprofitada. L'assistència nombrosa com mai. El cinquanta per cent eren joves (especialment de les diòcesis de Menorca, Mallorca, Tarragona i Barcelona, i també d'Andorra).

Els cursets

A part dels actes massius i generals, que començaven amb la pregària de bon matí a la fresca, a l'aire lliure, el treball pròpiament dit es feia en els cursets per especialitats que ocuparen tota la setmana, llevat del dilluns i el dijous. En destacarem alguns:

Curset de catequistes d'adolescents i joves. Hi havia dos grups que funcionaven simultàniament. Al costat dels catequistes adults, n'hi havia una trentena de joves de 19 a 25 anys. Gent que té capacitat per a estar amb els joves. Amb la fe compromesa en l'Evangeli i en la realitat, tenen consciència de ser enviats per l'Església. Als joves, no els manca un fort sentit crític, però són constructius. Alguns joves són de mo-

viments, i això ajuda a resoldre la tensió entre parròquia i moviments, que potser és més teòrica que real.

Curset de catequesi familiar. El treball es va orientar prèviament amb una ponència, i es posaren en marxa uns tallers sobre celebracions a la parròquia, la pregària familiar i la reunió dels pares (que és la clau de la catequesi familiar). S'editarà un material de pregàries per a la família.

Curset de catequesi especial (per a deficients). És un departament que s'ha tornat a organitzar. Els principals problemes de la catequesi de deficients són que hi ha pocs catequistes, perquè ho troben difícil, i pocs centres, però es procurarà crear un centre a cada ciutat i a cada cap de comarca; també faltien materials, si bé es preparen textos per a la primera comunió. El departament pensa treballar en tres direccions: cap als infants de primera comunió, la catequesi per a deficients grans i la catequesi per als pares de deficients.

Departament de formació de catequistes. Uns 40 participants (la meitat homes i la meitat dones), gent de 40 a 45 anys d'edat mitjana. Em diuen que són gent molt preparada doctrinalment i pedagògicament. El treball va partir de l'estudi de l'Església al Nou Testament, al Vaticà II i en els condicionaments sociològics d'avui. Els acords del departament són: crear un sistema de formació per a catequistes joves i organitzar

escoles de catequistes (realment establertes només n'hi ha a les diòcesis de Barcelona i de Mallorca).

Departament d'àudio-visuals. Hi havia dos grups d'uns 35 participants cada un. El tema central foren els símbols i les celebracions, concretat en exercicis pràctics. En canvi es va haver de suspendre el curset d'expressió corporal, per malaltia de la professora. Però en el camp de l'àudio-visual el que va tenir més èxit fou el vídeo, que es filmà durant l'Escola i es projectà l'últim dia.

Els altres curssets (sobre catequesi d'adults, catequesi d'infants i pre-adolescents i la psicologia del pre-adolescent) van funcionar amb tota regularitat. El de catequesi d'infants fou el de major participació d'assistents.

La conferència central

«La catequesi fa l'Església - des de l'Església es fa catequesi» era el tema central i general que es va tractar el dijous, durant tot el matí. La Cori Casanova exposà el moment polític i social i una panoràmica de l'Església arreu del món; Mn. Ramon Prat explicà les expectatives creades pel Vaticà II i el G. Lluís Diumenge parlà sobre quina catequesi cal després del Vaticà II. L'aspecte evangelitzador i profètic, la catequesi relacionada amb la pastoral global, i la que convé en un món en transformació fou la segona part de

la conferència exposada respectivament pels mateixos ponents. Aquesta sessió del dijous fou de molta altura i claredat, tant en l'exposició com en el col·loqui llarg que s'originà a continuació.

L'últim matí es va dedicar a presentar els materials sobre catequesi familiar, catequesi de deficientes i el treball catequètic a diversos països d'Europa.

Fins l'any vinent

Aquests dies, a Tarragona, la calor ens perseguia implacablement. I a la nit calor, mosquits i restricció d'aigua. Les instal·lacions de l'antiga Universitat Laboral van resultar poc adequades, tot i la bona voluntat del personal del centre i la fatiga dels organitzadors. Tot amb tot, es van complir els objectius, amb un bon treball i amb bon humor. Cada vesprada hi va haver alguna cosa: el film català «L'home elefant»; una coral de Tarragona que cantà cançons catalanes; una explicació interessantíssima sobre el fet casteller, amb pel·lícula, pels «xiquets de Valls»; el dijous excursió a Escornalbou o a la Tarraco romana opcionalment, i l'últim vespre una vetllada molt ben preparada pels grups i amb molta «intenció».

Si va augmentant el nombre dels participants, serà difícil trobar un lloc adequat per allotjar més de quatre-centes persones. Alguns enyoraven el Col·lell i ja hi ha diverses propostes per l'any vi-

nent. Es parla de càmping per a alguns entorn d'una casa gran; altres diuen que si la Vall d'Aran, altres si Barcelona; més enllà es recollien firmes perquè la pròxima Escola d'Estiu fos a les Illes.

Hi havia representació del País Basc i de València. I quan dissabte (i algun diumenge) tornàvem a casa, cansats i acolorats, estàvem contents per la feina feta.

Joan Busquets i Dalmau

Crònica de Barcelona

El Consell pastoral diocesà

Ja ha engegat definitivament el Consell Pastoral Diocesà, després de l'etapa provisional que fou fruit de l'Assemblea Diocesana i després també de l'any sencer de paralització, provocat per la visita del papa i per vés a saber què més.

Ha engegat un dos de juliol, en ple estiu, i, malgrat això, amb una assistència molt nodrida, la qual cosa mostra el potencial d'interès i dedicació del laicat barceloní, que és llàstima que estigui tan mal aprofitat. Igual com és llàstima que aquest consell neixi amb tan poca continuïtat respecte a l'anterior provisional, que és també una manera de desaprovechar-ne l'experiència.

El Consell, doncs, fet i fet, fi-

nalment ha engegat. I els temes que el Consell de Govern proposà per a tractar fan bona cara. El primer, la presència dels cristians en la vida política, econòmica, social i cultural del país; el segon, la presència activa dels laics cristians en les tasques intraeclesials; el tercer, la crisi de l'associacionisme i la necessitat de la seva potenciació; el quart, la realització d'una pastoral més conjunta.

És important que el primer tema sigui el que de fet s'ha escollit. Perquè en una etapa de tancament eclesial com la que estem vivint, només ens pot salvar mirar enfora i adonar-nos i recordar-nos mútuament que la primera tasca dels creients és «ser a fora», amb la nostra humil oferta de Bona Nova.

A veure si funciona.

La divisió de la diòcesi

El «Full Informatiu» del bisbat —que ara ha arribat al número 50, i que sort en tenim per saber una mica què passa— diu que tant en el Consell de Govern com en el Consell presbiteral s'ha parlat en els últims temps, ja de ferm, de l'ajornat projecte de divisió de la diòcesi barcelonina (que té, segons les estadístiques, 3.961.385 habitants, enfront dels 1.844.892 de la resta de diòcesis catalanes).

S'ha demanat informació a París i a Brussel·les, i hi ha prevista una visita a París per a examinar la qüestió sobre el terreny. L'estudi segurament serà llarg, però el pas de la divisió apareix cada cop més necessari. Malgrat els problemes: la distribució i la mobilitat dels preveres, els lligams entre les noves diòcesis, el que això afecta la resta de diòcesis catalanes... La intuïció general insinua que el cardenal Jubany voldria deixar les coses a punt per a fer la divisió en el moment que ell es retirés.

L'absolució col·lectiva

També es va parlar en el Consell presbiteral de l'absolució col·lectiva. Havia sortit al Butlletí una nota del cardenal Jubany —redactada més o menys per la delegació de litúrgia— en què, de manera molt complicada i poc intel·ligible, venia a dir que amb el nou Codi de dret canònic es restringia la pràctica de l'absolució col·lectiva en definitiva només a casos imprevistos. En el Consell se li va preguntar si realment amb el nou Codi la disciplina havia canviat. I el cardenal va respondre que no havia canviat res, i que tot estava per interpretar. O sigui, que tot continuï com fins ara. I esperem —això no ho va dir el cardenal, sinó que ho diu aquest corresponsal pel seu compte— que a ningú no se li acudirà pretendre fer marxa enrera en una pràctica pastoral que s'ha revelat fins ara ben eficaç i valuosa per revaloritzar el desmanegat sagrament de la reconciliació...

Josep Lligadas

Solsona: Entre visita i visita

Els estudiants ganduls tenen l'avantatge de poder fer vacances durant tot l'any, només que llavors, quan arriba l'hora dels exàmens, tenen l'inconvenient d'haver-s'ho de jugar tot a una sola carta. És el que sol passar-me a mi amb aquestes cròniques ja cròniques de cada final de curs: Com abastar d'un sol cop d'ull l'àmplia panoràmica anual, adés ben grisa, adés prou viva, de la nostra feixa diocesana, per més limitada que sigui d'horitzons humans i geogràfics? És evident, en tal supòsit, el risc de caure, sense voler, en simplificacions o deformacions, és a dir, en el pur subjectivisme, tan contrari al sentit mínimament històric que voldrien respirar sempre aquests papers. Però és que existeix l'objectivitat informativa absoluta? Els fets arriben a ser fets al marge de la versió dels mateixos fets? Les persones que els protagonitzen i el cronista, pròxim o llunyà, que els rellegeix, no formen part, ells també, de la història, no són ells mateixos història? Bé, deixem-nos de filosofies barates i anem al gra, encara que aquest estiu, amb tanta secada, de gra n'hi hagi hagut ben poc.

L'agredolç de la visita papal

No hi ha dubte que la visita del Papa al «nostre» país va marcar el començament d'aquest curs, i més tongada de temps i tot entre

els preparatius i les seqüeles. Dels aiguats que en foren el colofó immediat —una mena de «maledicció» final amb asperges pel broc gros— i que en el futur llegendari s'hi associaran de manera indescartable —«l'any de la visita del St. Pare, sí, l'any dels aiguats», i a l'inrevés—, ja vaig parlar-ne ocasionalment en el número doble de QUADERNS 75-76 del desembre proppassat; si ara en faig referència obligada, és només per dir-vos que, gràcies a Déu, encara som vius, no ens hem ofegat del tot, hem tornat a refer horts, alçar ponts i engegar fàbriques, però també que la secada bíblica que estem patint —els sembrats eren més ressecs que la gola del salmista— és conseqüència penosa, encara, d'aquell diluvi novembrí que va buidar els dipòsits del cel fins a la darreríssima gota d'aigua.

Parlem ja de la visita. Va deixar un agredolç que encara dura, tant en l'aspecte religiós com en el patriòtic. Quina gràcia de Déu més desapropitada! Tot, tot s'hi confabulà en contra, àdhuc els elements, ja ho hem dit, començant pel malson montserratí de primera hora.

Com vam respondre els solsonins? Segons les estadístiques oficials, es van repartir 1.300 passis (en 23 autocars) per a Montserrat i 2.000 per a Barcelona. A última hora es va fer curt, diuen. Deu-rien prou passar de 4.000 les per-

sones que es mobilitzaren entre el matí i la tarda. Déu n'hi do! Tanmateix, cal reconèixer-ho, vint-i-cinc, trenta anys enrera, no hi hauria hagut prou cotxes ni trens al món per a tragar tanta carn humana a veure el Papa. Ara, hi va haver un aiguabarreig d'actituds, des de la reticència manifestada d'alguns clergues, poc propícies a despertar entusiasmes. Entre poc i massa! Hi ha gent que encara hi creu en el Papa, malgrat tot. Jo mateix, pecador de mi, sóc un d'ells. En el fons del fons tant se me'n fum que es digui Joan XXIII, com Pau VI, com Joan Pau II. Més que la persona concreta de cada successor de Pere, m'esforço a veure-hi Aquell a qui representa. Els que ara es quedaren a casa i si hagués vingut, per exemple, el Papa Roncalli s'haurien llançat al carrer, cauen, sense adornar-se'n, en el mateix defecte que censuren als contraris: el culte a la personalitat. Si tots, un dia o altre, hem anat a Roma expressament per veure el Papa, ara que el Papa ve a «casa nostra» no ens prendrem ni la molèstia d'aixecar-nos de la cadira per saludar-lo? Home, home! No ho entenc, em costa de comprendre-ho, per més que els temps hagin canviat.

És clar que això de «casa nostra» caldria posar-ho en quarantena. Quin país, de fet, va visitar Joan Pau II? És que de debò ha vingut a visitar-nos? Devíeu llegir, suposo, el comunicat del nostre Consell del Presbiteri, datat el dia

15 de novembre. Quin document més valent i respectuós alhora! Sens dubte el millor que ha sortit en molt temps dels seus massa sovint inútils telers. Ell sol justificaria la seva existència. El bisbe Miquel no vetant-lo, és més, solidaritzant-s'hi, ha començat de fer mèrits per enterrar-se a Solsona anys i panys com va passar «in illo tempore» al bisbe Tarancon amb la pastoral «El pan nuestro de cada día». Bé hi havia d'haver alguna mena d'institució eclesíastica catalana, per poc rellevant i rural que fos, que, sense por ni diplomàcies, amb llibertat evangèlica i sentit pastoral, digués les coses pel seu nom i sortís en defensa del nostre poble —de tot el poble català—, tan ignorat o menystingut en una tal avinentesa. Perquè «inter nos» podríem continuar fent-nos preguntes, amb permís dels temibles censors barcelonins: El Papa venia a visitar només l'arxidiòcesi de Barcelona, o totes les diòcesis de Catalunya? I en cas afirmatiu, on i com figurà la nostra Conferència Episcopal Tarraconense com a tal? Hi ha coses que tothom pensa i ningú no diu, o les diu en veu tan baixa que sembla que es confessi. En l'Església de Jesús, a tots els nivells i a tot arreu, s'hauria de poder parlar sempre amb la màxima llibertat dins la màxima caritat; altrament no és l'Església de Jesús, és una institució humana com qualsevol altra, sotmesa a totes les corrupteles del pecat original. Sí, ja ho sé, també amb la

màxima prudència per no escandalitzar els més petits. I amb la màxima obediència mirant de no trencar plats, que són molt cars. I prou d'aquest coll. Agafeu-vos-ho, si em voleu creure, amb una bona dosi d'humor, tanta almenys com de fe, i endavant, que no tot s'acaba aquí!

Visites pastorals del bisbe Miquel

A raó de tres visites pastorals anuals, com que el nostre tros es divideix en quinze parcelles arxiprestals, resultarà que el bisbe Miquel estarà de visita permanent dintre el quinquenni **que estableix** els canons antics; oi més, tenint en compte que cada visita sol durar un mes llarg i que comporta tres etapes ben diferenciades: la preparació, l'execució i la revisió. I això serà bo per a ell i per a nosaltres. Per a ell: l'ajudarà a encarnar-se cada dia més en la realitat solsonina i a comprendre el nostre tarannà fet d'assenyat realisme, de llarga paciència, de ruda però noble franquesa... Per a nosaltres: animador espiritual com és per vocació i per dedicació (les diverses tandes d'exercicis espirituals per al Poble de Déu que dona durant l'any, i en les quals es troba com el peix a l'aigua, ho acaben de demostrar), avivarà l'esperit de les nostres comunitats bona mica rutinàries i apagades. El seu diguem-ne espiritua-lisme i el nostre diguem-ne realis-

me no són pas cridats a repel·lir-se sinó a complementar-se, ajudant Déu. S'ha d'anar creant, com ja s'ha anat creant, un clima de confiança mútua que ajudi a vèncer timideses, recels, prejudicis... I que consti que el lliurament pastoral del bisbe Miquel és total, exemplar, mereixedor de correspondència per part dels seus braços drets, els preveres. Dic això perquè ara fa un any, a propòsit de l'ordenació presbiteral d'un membre de cert institut secular aliè a la nostra diòcesi, es va produir una topada força sèria entre ell, el rector del Seminari i els altres membres del Consell del Presbiteri, que qui sap si s'hauria pogut evitar en bé de la comunió dels esperits. El bisbe va dir que assumia personalment el cas, i així es va resoldre, de moment, el conflicte. Però...

Cada visita pastoral, apuntava més amunt, comporta tres etapes. Detallem-les una mica, perquè em sembla que val la pena.

Etape preparatòria: Comprèn un seguit de reunions, a tres o quatre mesos vista, entre la vicaria de pastoral, l'equip arxiprestal de preveres i els diversos consells pastorals; contestació d'un extens, gairebé exhaustiu, qüestionari, per part de cada parròquia i dels organismes afectats, que ha de ser a mans del bisbe un mes abans de començar la visita (que és contestat cada vegada més seriosament, no sols per capellans sinó també per laics, i que el destinatari es llegeix pe a pa); catequit-

zació dels fidels (oral i/o escrita) i pregàries a tal fi.

La segona etapa, l'executiva, consta de dos temps: el pas personal del pastor i el pas dels delegats diocesans. El bisbe no «passa» per cada parròquia cronometrant el temps, sinó que hi fa parada i fonda, hi celebra tots els sagraments que s'escauen, conversa amb la gent del carrer, conforta els malalts a domicili o en institucions, conviu familiarment amb els preveres, es reuneix amb tots els grups i grupets pastorals, així com amb els no pastorals que ho demanen (fins i tot amb les autoritats civils), visita els col·legis detingudament, rep visites particulars, assisteix, si es dóna el cas, a partits de futbol i a dinars comunitaris. És a dir, durant uns dies fa de rector amb tots els ets i uts. És tot un nou estil de visita pastoral, molt diferent del d'abans, molt més d'acord amb l'Evangeli, les orientacions conciliars, els signes dels temps i el mateix temperament del bisbe Miquel. En una paraula: és tal com ens hauria agradat que ens hagués visitat Joan Pau II, si això hagués estat possible, que no ho és. La gent, encantada. Pot semblar un èxit personal, però no ho és: sintetitza de cor amb unes comunitats cristianes que, d'ençà del Concili sobretot, han canviat de sensibilitat i és tota l'Església diocesana que el recolza i on es recolza, com a cap, a través de l'interès creixent de les diverses delegacions. Podríem dir que pastor i

ramat es reconeixen mútuament com en la paràbola evangèlica. D'on el bon regust que solen deixar aquestes visites pastorals. El Nòs les defineix humorísticament com «l'explotació del bisbe per part dels capellans», d'esgotadores que li resulten. Però aquests es fan «un tip» de bisbe, que Déu n'hi do!

Segon temps: Al cap d'unes setmanes o mesos, toca el torn als delegats diocesans, mancomunats per la vicaria de pastoral. Aquesta trobada amb els «ministres plenipotenciaris», després d'haver conegut distintes formes, sembla que va cristallitzant cap a una jornada conjunta de tots els delegats amb tots els capellans de cada arxiprestat, sols o acompanyats de laics dels seus respectius consells pastorals. Llavors es fa una revisió força detallada, partint del qüestionari previ, de l'àrea de cada delegació en relació amb aquell lloc concret i s'apunten unes conclusions o compromisos a tall de punts programàtics.

Tercera etapa: Finalment, al cap de mig any o més, es fa la revisió oficial de la visita en una trobada presidida pel bisbe i participada per tots aquells que eren a preparar-la, amb la santa bona intenció de treure'n algun fruit concret, que no es quedi en aigua de roses. I que Déu hi faci més que nosaltres! Sincerament: Si la visita pastoral s'ha de fer i ha de donar alguna mena de fruit avui en dia, s'ha de practicar més o menys així. Jo crec que som en

el bon camí.

Diré, abans d'acabar aquesta «retòlica», que durant aquest curs han estat tres els arxiprestats visitats de tan «graciosa» manera: Bellpuig, a la tardor; Navàs, a finals d'hivern, i Tàrraga, a la primavera. Ja només en deuen faltar tres o quatre per acabar la primera ronda.

I el cul de sac

S'han mort dos capellans, dos: Mossèn Jesús Capdevila i Martí (Bellpuig, 1-I-1891 / 1-VIII-1982), poeta, músic i pintor, enamorat de la Verge dels Dolors fins a les set espases, amic de tots els vicaris haguts i per haver, jove d'esperit com el més pintat, tot un patriarca. I mossèn Rafael Escuder i Pinyol (Tivenys, 24-VII-1907 / Solsona, 20-XII-1982), secretari particular i amic fidelíssim del bisbe-cardenal Tarancon, antic «factòtum» del bisbat, autor de sis llibres de versos, llargament malaltís que trencava el cor de pena, home d'Església i de Catalunya fins al moll de l'os, tot un caràcter. Al cel siguin!

Un diaca nou: Mossèn Josep M. Vila i Gangoletls, de cal Rotxés de Lladurs (Solsonès). Enhorabona! I una nova incardinació presbiteral: Mossèn Pere Ortís i Escuer, ex-paül, actual rector de Sant Climent al Solsonès, bellputxenc americanitzat, novel·lista prolífic, bon xicot. Benvingut! No és pas boig qui a casa torna.

Quatre han estat els motius que han ajudat a fer més viva entre nosaltres la memòria del bisbe Pere Casaldàliga i Pla, el gran missioner: La carta de recolzament que li va escriure el Consell del Presbiteri a darrers de juny de l'any passat; la visita que li feren, així com als altres missioners solsonins d'Amèrica, els nostres mossens Ramon Barrera i Antoni Guixé entre tardor i hivern prop passats, i el calze de fusta vermella que els va regalar per al bisbat com a signe de comunió fraternal i eclesial; la mort de la seva mare esdevinguda el dia 2 de febrer amb el buit filial del gran absent que engolia l'altar de la missa exequial; i l'homenatge que li tributaren la parròquia i el poble de Balsareny el dia 25 d'abril amb motiu d'haver estat declarat fill predilecte de la vila. (De vegades he pensat, i perdoneu-me, que la figura del pare Pere ens va molt bé a tots plegats, bisbes i capellans: admirant i exalçant les seves denúncies profètiques al Brasil dissimulem més fàcilment les nostres possibles covardies i mediocritats. Ell certament que ens honora, però no ens justifica!)

El Museu Diocesà i Comarcal de Solsona és a punt de ser inaugurat, ara sí. A primers de setembre? Quedarà magnífic, espaterrant. A mitjan octubre hi van retornar a tall de dipòsit les dues taules gòtiques del mestre de Penecostès de Cardona desaparegudes l'any 1974, així com dues de les imatges de la Mare de Déu,

talles de fusta romàniques, també desaparegudes. Parlant d'art antic, cal fer referència a les pintures que s'han descobert de Sant Vicenç de Rus, parròquia de Castellar de N'Hug, molt importants, segons afirmen els entesos. Ja hi haurà temps de parlar-ne, si Déu vol.

No s'hi val! Qualsevol pelacanyes de nosaltres ha de fer declaració de renda i ha d'afluixar entre trenta i quaranta mil pessetes com si fos en Rothschild. Caldrà dubtar de les bones intencions del nostre prestigiós Consell Diocesà d'Economia: vetlla tant per nosaltres, que ens fa fer penitència a la força. No ens deixa, com deia aquell, ni la llibertat de pecar.

En les darreres eleccions municipals CiU ha copat el bisbat de Solsona de cap a cap. Deu ser perquè el nostre terror és fet de pujols i de roques i de colls tot a l'entorn.

A l'hospital de Tàrraga, el dia 3 de març, una veritable tragèdia per culpa d'una fuga de gas: Tres persones mortes, les germanes carmelites Socors Espiga i Juliana Zabala i l'auxiliar del servei de nit, Josefina Oró, i una interna, convallescent encara, Antònia Novell.

A les mines de potassa de Salient-Vilafruns hi va haver entre maig i juny un conflicte laboral d'una certa gravetat: una seixantena d'obriers es tancaren a dintre durant dies i dies. Ni ells ni l'em-

presa no cedien. Estires i arronses per una i altra banda. Joc brut de sindicats i piquets terroristes. Pancartes melodramàtiques a l'exterior: «Cataluña, no permitas que tu bandera se vea manchada con la sangre de 61 mineros». La gent de la rodalia, en general, força indiferent a l'intríngulis, llevat de les famílies afectades, és clar.

Per contrast, a l'Ametlla de Merola, a quatre passes de les referides mines, celebraren el dia 29 de maig una festa laboral d'acció de gràcies per haver-se pogut recuperar dels aiguats de la tardor proppassada. Amos i treballadors, en nombre aproximat a les 1.300 persones, aplegats en un dinar de germanor que semblava un somni. Marx i Lenin es devien rosegar els punys amagats dalt d'algun arbre del Bosquet de la Torre (d'aquells que desafien l'embat de les aigües torrencials i restaren com a pals de banderes invictes). És ben bé que quan hi ha voluntat de diàleg, respecte i confiança entre les persones i esperit de sacrifici per una i altra banda, no hi ha conflicte laboral que no trobi solució. Els dos casos adduïts podrien donar peu a una tesi de sociologia molt interessant. En el plantejament distint d'un i altre hom hi descobriria possiblement la diferència entre el tarannà català i l'immigrat com l'arrel primera i última del problema.

Una altra vegada ho he de dir: No tenim encara Consell Diocesà de Pastoral. Sembla que no hi hagi, ni per part dels de dalt ni dels

de baix, prou voluntat de crear-lo, tot i les dificultats, que hi són. Pensant malament, potser val més que no n'hi hagi: mentrestant tenim un sant a qui fer pagar les nostres culpes.

S'ha reorganitzat, amb encert, sembla, la Vicaria de Pastoral, és a dir, la criatura s'ha partit pel mig com en un judici salomònic: ara, en comptes d'un vicari de pastoral, en tindrem dos: Mn. Ramon Alsina per a les comarques Cardoner-Llobregat i Mn. Lluís Solsona per a les d'Urgell-Segarra.

Els relleus episcopals que s'han produït a Tarragona i Vic ens afecten de manera més o menys indirecta donat l'origen solsoní del doctor Pont, arquebisbe sortint, i del doctor Guix, bisbe entrant. Afegiu-hi que el cardenal Tarancon, rellevat també a Madrid, havia pasturat durant divuit anys per les nostres muntanyes (encara que no ho sembli), i arribareu a la conclusió que el bisbat de Solsona és el melic del món. O el melic d'enlloc.

Navàs, 15 de juliol de 1983.

Climent Forner

L'ull de Taüll (amb permís de l'autor)

Mossèn Climent, tan amant a ressenyar totes les coses que afec-

ten el seu bisbat, s'ha oblidat, aquesta vegada, de deixar constància d'una efemèrides prou important: el divendres dia 15 de juliol tenia lloc a l'Ateneu Barcelonès la presentació del primer volum de la seva obra poètica que ha editat «Llibres del Mall» i que es titula, precisament, «L'Ull de Taüll».

Ens trobem davant un llibre de 150 planes, pulcrament imprès i enriquit amb unes xilografies del malaguanyat Antoni Gelabert, entranable amic de l'autor, que, segons confessa ell mateix, «conté tota la seva producció religiosa que dono per vàlida en aquest moment».

No és aquest el lloc de resseguir el llibre, sinó de deixar constància de l'acte de la seva presentació, que va anar a càrrec del Dr. Joan Martí i Alanís, bisbe de la Seu d'Urgell, i que va cloure's amb la lectura, per part de l'autor, d'uns quants poemes del llibre.

Des d'aquí felicitem l'amic Climent Forner i li desitgem que meni a bon terme els altres dos volums d'aquest inventari que té planejats, els quals aplegaran respectivament la seva obra humorístico-satírica i lírica i popular. I això, naturalment, sense estalviar-nos el goig de rebre, de tant en tant, algun poema —i àdhuc algun llibre— inèdit.—*Red.*

Des de Tarragona

Entrada de l'arquebisbe Ramon Torrella

12 de juny, diumenge, 6 de la tarda. Moment històric per a la diòcesi de Tarragona i per a l'Església catalana: l'arquebisbe Ramon Torrella feia l'entrada a la catedral. El Sr. Nunci, dos cardenals, tots els bisbes de les diòcesis catalanes i d'altres, com el Dr. Cases, de Sogorb-Castelló, preveres, germans d'altres confessions i fidels d'arreu de Catalunya esdevenien signe de comunió fraterna amb qui prenia possessió com a arquebisbe de l'església de Tarragona. El presbiteri i un gran nombre de fidels s'hi aplegaren per a viure aquest esdeveniment. Hom veu en la vinguda de l'arquebisbe Ramon l'inici d'un període important per a la nostra Església. Com ell mateix va proclamar en l'homilia, caldrà dinamitzar les nostres comunitats i la seva presència en la societat; respondre a les qüestions que aquesta té plantejades, tals com l'atur, la droga, la crisi econòmica, etc.; ésser-hi signes de l'esperança que allibera. Engrescà a tots, els fidels i els preveres, a comprometre's en la tasca de construir l'Església amb coratge i promptitud i en íntima comunió amb el bisbe, el qual assumia aquesta responsabilitat —va dir— confiant en la col·laboració de tots.

L'hereu de Fructuós, Vidal i Barraquer i Pont i Gol ens haurà d'ajudar a situar la nostra Església a l'hora d'avui, a ser present en la marxa del món i de l'home. La nostra exultança és encara tendra: hi ha un bon entramat de realitats tot just començades (Moviment de Joves Cristians de Comarques; coordinació de parròquies per a la pastoral amb joves; teologat a Barcelona; el recent Centre d'acolliment per a les vocacions desvetllades en edat més granada); d'altres amb més història però que cal vetllar de prop, encara (Consell diocesà de Pastoral, MUEC etc.); d'altres que caldria començar, com la JOC, o que caldria vertebrar, com la pastoral amb deficients i disminuïts físics etc. Gosem esperar-ne molt d'un arquebisbe que ens arriba després d'una llarga experiència: l'any 1960 fou nomenat consiliari general de la JOC i va saber fer-se estimar «tant per les seves virtuts sacerdotals com per l'equilibri i la ponderació que sempre havien presidit els seus actes», com diu Josep Castaño a les seves *Memòries sobre la JOC a Catalunya 1932-1970*; essent bisbe auxiliar de Barcelona treballà per a sumar forces i fer possible l'existència d'una Facultat de Teologia a casa nostra i d'altres institucions de treball conjunt de les diòcesis catalanes: no debades va

ser secretari de la conferència episcopal tarraconense i primer president de la Facultat de Teologia de Barcelona; finalment, cridat a Roma, ha treballat en secretariats que exigeixen una gran fiyor i sensibilitat humanes i teològiques: Consell de laics, Justícia i Pau, «Cor unum», Secretariat per a la Unió dels Cristians, del qual era darrerament el vice-president.

A l'hora que manifestem l'acord amb els disegs formulats al Pòrtic del número anterior de QUADERNS, hi afegim també els que creiem importants per a les nostres contrades: que retrobin l'alè, darrerament mig esmorteït,

els grups que van lliurar-se amb generositat als treballs del Consell diocesà de Pastoral; que la vertebració de la diòcesi tarragonina ens mení per camins d'un treball conjunt en objectius i mètodes; que els preveres ens sentim solidaris i síguem signe d'unitat; que el nostre seminari emprengui amb coratge la renovació, s'apropi als joves d'avui, sàpiga engrescar els seus alumnes en l'art de ser preveres i desvetllar noves vocacions entre els que tenen una actitud madura en la vida... Tota una pila de disegs que, naturalment, també comprometen a aquells que els expres-

Joan-Anton Cedó

Crònica d'Urgell

Avortament: nota del Consell pastoral

El nostre Consell de Pastoral s'ha preocupat sempre pels problemes relacionats amb la família, i ara darrerament d'una manera especial ha reflexionat sobre el tema de l'avortament. En la sessió ordinària del mes de març redactà una declaració oficial que va ser publicada en els mitjans informatius de la diòcesi («Full Dominical» i «Església d'Urgell») i àmpliament comentada en les homi-

lies i catequesis parroquials. No és una nota de caràcter negatiu, solament de condemna, sinó que demana també el respecte a la consciència dels metges i les infermeres que no vulguin col·laborar en cap mena d'avortament. L'escrit demana també comprensió i ajuda per a la mare, la qual ha de trobar sempre l'honor i l'amor que mereix. La Delegació de pastoral familiar, en la darrera sessió del Consell de Pastoral, ha presentat un estudi documentat sobre el mateix tema. En el do-

cument, la redacció suggereix la possibilitat que l'Església garanteixi una ajuda a la mare que davant el dilema de l'avortament o de la vida del fill no desitjat, opti pel naixement.

Cal subratllar que en els amplis cercles dels cristians de la diòcesi els comentaris sobre el projecte de llei d'avortament són absolutament negatius. No ho eren tant en el moment de la discussió de la llei de divorci. Per altra part, el poble, en el moment actual, viu un xic al marge de la problemàtica del projecte de la LODE.

Centenari del viatge de Mn. Cinto al Pirineu

El poble rural és sensible a les persones i entitats que l'estimen; per això els pallaresos no han oblidat que ara fa justament cent anys que el poeta Mn. Cinto Verdager realitzà un viatge al Pirineu català, en el qual s'inspirà per a la redacció del seu poema «Canigó». El diumenge dia 3 de juliol, a Col·legats, fou inaugurat el monument que evoca el viatge de Mn. Cinto al Pallars i particularment aquelles estrofes de «Canigó» dedicades a l'Argenteria. Els excursionistes també han recordat l'ascensió a la Pica d'Estats ara fa també cent anys.

Tornem a obrir el seminari

Efectivament, tornem a obrir el

seminari. La notícia s'ha escampat ràpidament per la diòcesi i tot-hom l'ha acollit amb vertader entusiasme. El proper curs un grup de 15 seminaristes residiran en el seminari diocesà, cursaran els estudis de BUP en un centre privat de la mateixa ciutat de la Seu d'Urgell i dos preveres conviuran amb ells per acompanyar-los en el camí de la seva vocació. Els sacerdots de la diòcesi han elegit aquesta solució i els mateixos nois afectats també han preferit residir al seminari.

Actualment són una vintena els joves de la diòcesi que aspiren al sacerdoci, però alguns ja fan estudis superiors de teologia i altres encara són als pobles en centres d'EGB. Mn. Josep M. Feixa, responsable de la Delegació de vocacions, subratlla que és un nou ressorgiment de vocacions en diferents ambients eclesials i particularment a casa nostra és fruit del treball i zel del Sr. Bisbe i dels preveres en aquest camp de les vocacions. Cal afegir que és també una autèntica urgència, en el nostre bisbat almenys. Una geografia difícil, amb una població rural dispersa, necessita moltes hores per a oferir els serveis pastorals més necessaris a les parròquies. Per altra part, cal recordar que en el curs dels darrers tres mesos, a la diòcesi han mort set sacerdots, alguns ja ancians, altres encara joves, però tots col·laboradors eficaços a les tasques parroquials.

Antoni Mirabet

Relleu a la Seu de Vic

**Del Dr. Ramon Masnou
al Dr. Josep Maria Guix**

Tarda del dissabte, tres de setembre de 1983. Una cinquantena de persones, entre preveres, religiosos i laics, ens aplegàvem a la capella de l'Esperit Sant de la seu vigatana per esdevenir testimonis d'un fet de cabdal importància per a la història de la nostra Església diocesana: el bisbe Ramon Masnou i Boixeda, després de trenta-un anys de pasturar l'Església de Vic, donava el relleu al nou bisbe, el Dr. Josep Maria Guix i Ferreres.

Tot s'acomplí en un ambient de senzillesa: invocació a l'Esperit Sant, lectura del nomenament del nou bisbe de Vic, asseure's al setial de la catedral, pregària a la capella del Santíssim, visita als sepulcres de St. Bernat Calvó i de Torras i Bages i les signatures dels dos bisbes en el document notarial que en donava fe. En aquell moment el bisbe Ramon quedava lliure de la responsabilitat de pasturar l'Església de Vic. Aquest mateix dia complia setanta-sis anys. Feia un any just que el bisbe Ramon havia signat un altre document en el qual presentava al Sant Pare la renúncia a la seu de Vic per haver complert setanta-cinc anys d'edat.

Durant tota la cerimònia el Dr. Masnou va tenir al seu costat el seu vell i més fidel amic, el Dr. Josep Pont i Gol, el qual feia pocs mesos que havia signat també el document de presa de possessió del nou arquebisbe de Tarragona. Ara acompanyava el seu amic Masnou en l'acte que feia poc ell mateix havia realitzat a la seu tarragonina. ¿Què devien pensar aquests dos vells amics, que es van conèixer d'estudiants de teologia a la Gregoriana de Roma i ara es trobaven acostats al final del seu respectiu ministeri episcopal? ¿Què devien pensar i què van dir-se aquell vespre, després de sopar, els dos vells amics, sembradors incansables de la Paraula, servidors fidels de l'Església i defensors valents de la terra i de la llengua?

De debò que fou un acte ben emotiu. El bisbe Ramon no hagué de dir una sola paraula. El bisbe Guix, al final, donà les gràcies als qui l'havíem acompanyat en la seva presa de possessió i va respondre al breu parlament de Mn. Antoni Barniol, degà del Capítol catedralici, que li recordà la frase de sant Agustí: el bisbe ha d'asseure's en un setial més alt perquè representa el Crist. El bisbe Guix, després de donar les gràcies, ens convidà a resar el pàrenostre per la germana Carme Samaranch, que aquells dies ha-

via estat assassinada a la Guinea Equatorial.

Finalment, tots vam passar a saludar el nou bisbe. Els canonges i els beneficiats, la majoria ancians pels anys, van ser els primers de sentir sobre les seves espatlles l'abraçada del nou bisbe, que, amb aquest gest, els reconeixia la seva vida dedicada al servei de l'Església i els oferia la seva estimació de Pastor.

Aquella tarda del 3 de setembre de 1983 s'acabava un capítol de la història de l'Església de Vic i començava a obrir-se'n un altre.

Algú de la comissió encarregada de preparar el comiat i l'arribada dels respectius bisbes va tenir la bona pensada que, amb ocasió d'aquests dos importants esdeveniments, bé convindria de fer una bona neteja de la creu de plata i coure que presideix l'altar major de la Catedral. Feia quaranta anys que l'argenter de Vic Lluís Garreta l'havia obrada amb tota la traça de les seves mans. Una veritable joia artística. Els anys, però, amb la complexitat de la pols i la humitat de la Plana, havien enfosquit la claredat dels seus metalls. Un cop neta de tot envescament estrany, tornaria a ésser la creu noble, consistent i lluminosa.

El comiat del Dr. Masnou

El diumenge abans, 28 d'agost, havíem fet el comiat del Dr. Masnou.

És natural que trenta-un anys de pontificat facin difícil de veure amb claredat el recorregut del ministeri episcopal del Dr. Masnou. Pensem que l'estiu de l'any 1952, quan fou nomenat bisbe auxiliar del P. Perelló, encara ens embolcallava el clima esclatant de religiositat del Congrés Eucarístic de Barcelona. Aquella ordenació de 820 sacerdots a l'estadi de Montjuïc, ara la considerem un fet irrepetible. Des de l'any 1955, ja bisbe residencial, fins avui, la nostra Església va passar pel creixement de l'A.C. i dels Cursets de Cristiandat, per l'empenta dels moviments apostòlics i el seu enderrocament, per la realitat de la diòcesi missionera, pel concili que va convocar Joan XXIII. Traspàs a l'Església, mirada endins de la comunitat dels cristians, redescoberta del Poble de Déu, esperança en el cor de cada creient i acolliment generós en el si de cada comunitat. Després vingueren l'aplicació de les orientacions conciliars, les dificultats de fer-ho sense trencadissa, el cansament de molta gent, la davallada vertical de les vocacions, el canvi de mentalitat de la nostra societat moderna, amb la secularització del món i l'autonomia de les realitats temporals, l'adveniment de la democràcia, la diferent manera de viure la fe i d'entendre la vida dels joves i els grans... Tot plegat ens ha portat a un sotragueig de criteris oposats, de can-

vis que volien ser radicals, de postures preses i d'enfrontaments personals i col·lectius, que, per llei natural del canvi que tots hem experimentat, han produït ferides i malentesos.

El dia del comiat del Dr. Masnou els primers a treure la pols i la humitat que per llei de vida s'ha posat en aquests trenta anys de ministeri episcopal, vam ser els preveres, els quals, en la quasi totalitat del presbiteri diocesà, férem costat al Dr. Masnou acompanyant-lo en el seu darrer acte com a bisbe de Vic. Fou l'expressió sentida d'un agraïment sincer. **Recordem que**, els preveres de Vic, des dels que ja passen de cinquanta anys fins als més joves, han esdevingut preveres de l'Església per la imposició de mans dels bisbes Masnou. És un més dels motius que ajuden a comprendre aquesta manifestació fonda d'estimació del nostre presbiteri diocesà envers el seu pastor.

El bisbe de Girona, Dr. Jaume Camprodon, sortit del nostre bisbat, ens acompanyà la tarda del comiat. En un llenguatge entenedor, curull d'afecte i de realisme, anà il·luminant les diferents facetes de l'obra que el bisbe Masnou ha deixat com a bon treballador de l'Església de Vic. Algun dia podrem llegir amb calma aquest testimoni de qui coneix bé la persona del Dr. Masnou i en valora l'obra.

El cardenal Pironio, vingut ex-

pressament de Roma per a acompanyar el Dr. Masnou en el dia del seu comiat i per a unir-se a la pregària d'acció de gràcies de l'Església diocesana, manifestà el seu agraïment al bisbe Ramon per la gran ajuda que l'Església de Vic realitza des de fa més de vint-i-cinc anys al bisbat de Nueve de Julio, d'on és fill el cardenal Pironio, i a altres bisbats de l'Argentina, de Veneçuela, Colòmbia i el Perú. Si hi afegim la presència dels nostres preveres a Rwanda i a l'Europa central en el treball amb els emigrants, evocarem la vitalitat de la nostra Església com a diòcesi missionera.

La presència i la paraula d'un laic del nostre bisbat, el Sr. Dalmau i Jové, acabà de brunyir la solidesa de l'obra del Dr. Masnou. Els Jocs florals de Cantoni-gròs, «Cavall fort» i «Oriflama», entre altres, esdevenen una prova ben palesa de la tasca que el bisbe de Vic ha fet en defensa de la nostra llengua i la nostra cultura i en l'arrelament dels valors cristians a la nostra terra.

Tot i això, el nostre bisbe Ramon coneix les seves limitacions i sap que també es deu haver equivocat durant els trenta anys de servei a l'Església de Vic. Per això, en la seva darrera homilia, després de donar els seus darrers consells i abans de la seva acció de gràcies a tots i a tothom, demanà perdó a totes les persones que podia haver ofès i igualment manifestà que perdonava de cor

tots aquells que podien haver-lo agreujat.

Enmig d'un gran silenci, en Sebastià Bardolet cantà «la Balanguera». Amb el seu cant es reblà el gust de la terra i del pas del temps, que també havia tingut la nostra celebració:

*De tradicions i d'esperances
tix la senyera pel jovent,
com qui fa un vel de nuviàncies
amb cabelleres d'or i argent,
de la infantesa que s'enfila,
de la vellura que se'n va.
La balanguera fila, fila,
la balanguera filarà.*

Al final de l'eucaristia el bisbe Ramon donà la seva darrera benedicció. Aleshores s'escoltà un llarg aplaudiment, lleial, espontani, de tots els qui omplíem la catedral de gom a gom, laics, religioses i preveres. D'aquesta manera expressàvem també el nostre agraïment i la nostra estimació al Dr. Ramon Masnou i Boixeda pels seus trenta-un anys de bisbe de Vic.

La creu de l'altar major, neta ja de tota mena de pols, recobrava tota la bellesa i tota la llum dels seus metalls nobles.

Donem-ne gràcies a Déu.

L'entrada solemne del Dr. Guix

El diumenge següent, 4 de setembre, feia la seva entrada solemne el nou bisbe de Vic, Josep Maria Guix i Ferreres.

Ja tenim un bisbe tal com l'havíem demanat en la carta que el

Consell del Presbiteri, en nom de tota l'Església diocesana, adreçà al Nunci tan bon punt el Dr. Masnou ens comunicà que, d'acord amb el Vaticà II, presentaria al Sant Pare la renúncia del seu càrrec quan complís setanta-cinc anys d'edat.

En la carta esmentada, demanàvem que el nou bisbe de Vic fos català, home del país, coneixedor de les arrels profundes de la nostra història, capaç de comprendre la nostra gent i els seus problemes.

En la persona del Dr. Josep Maria Guix, el Sant Pare ha escollit per a la seu vigatana un cristià de casa nostra. N'estem contents. L'hem acollit amb esperança serena i confiada.

Per això, el diumenge 4 de setembre, la totalitat del presbiteri diocesà es féu present a la Catedral per a rebre amb afecte i amb voluntat de treball i de col·laboració el pastor que Déu ens enviava. En diferents moments de la celebració eucarística, el nou bisbe va sentir l'emoció de saber-se estimat i ben acollit pels seus nous diocesans, que omplien com mai la Catedral.

La seva homilia, clara, valenta, programàtica, ens va agradar a tots. Cal remarcar el bon gust de boca que va deixar la seva insistència a ser fidel al Vaticà II, de manera particular els dos grans documents, «Lumen gentium» i «Gaudium et spes».

La missió, no gens fàcil, del

bon pastor que va al davant del seu ramat per conduir-lo amb prudència i amb audàcia als bons pasturatges de la Paraula de Déu, de la celebració de la fe i del servei sincer i gratuït als homes del nostre temps, ha començat de nou a la nostra Església de Vic.

Al caient de la tarda, els raigs

del sol il·luminaven amb una claror nova la pintura de la crucifixió que Josep Maria Sert pintà al fons del cor de la Catedral. Tot un símbol. En nom de Jesucrist, mort i ressuscitat, el nostre bisbe Josep Maria inicia el seu nou pasturatge a la nostra Església.

Jacint Anglada

COLLABORADORS D'AQUEST NÚMERO:

Salvador Bardulet i Palau (rector de Manlleu), Lluís Bonet i Armengol (vicari episcopal, Terrassa), Joan Carreres i Péra (rector de Maià de Montcal, Girona), Maria Corominas (periodista, Solsona), Jesús Huguet (professor del CEP, Solsona), Fèlix Martí i Ambel (antic president del MIIC - «Pax Romana», Barcelona), Pilar Naya (de l'equip de Pastoral de la salut, Lleida), Salvador Reguant (professor de la Facultat de Geologia de la Universitat de Barcelona), Enric Roig i Sansegundo (professor de Religió de l'I.N.B. «Investigador Blanxart», Terrassa), Josep M. Totosaus (director de «Quaderns») i Joan Viñas i Salas (delegat adjunt de Pastoral de la salut, Lleida).

CORRESPONSALS D'AQUEST NÚMERO:

Jacint Anglada (Vic), Joan-Anton Cedó (Tarragona), Climent Forner (Solsona), Josep Lligadas (Barcelona) i Antoni Mirabet (Urgell).

PROGRAMACIÓ PER AL CURS 1983-1984

TARDES (de 16,30 a 18,45)

— Curs general sobre la Bíblia

(En col·laboració amb l'Associació Bíblica de Catalunya)

DILLUNS (17 d'octubre - 28 de maig)

Antic Testament: llibres històrics

Nou Testament: evangelis sinòptics i Fets dels apòstols

DIMECRES (19 d'octubre - 30 de maig)

Antic Testament: profetisme i apocalíptica

Nou Testament: evangeli de Joan i Apocalipsi

DIVENDRES (14 d'octubre - 1 de juny)

Antic Testament: literatura sapiencial

Nou Testament: cartes apostòliques

— Viure en cristià

DIJOUS (del 13 d'octubre al 31 de maig)

Professors: Josep M. Ballarín, Josep Gil, Jesús Huguet, Joan Llopis, Ramon M. Nogués, Ramon Sala, Pere Tena, Francesc Vergés i Tuset.

VESPRES (de 19,30 a 21)

— Curs bàsic de Pastoral obrera

(en col·laboració amb els delegats de Pastoral obrera de les diòcesis catalanes i amb la Coordinadora de cristians en el món obrer de la diòcesi de Barcelona).

DIMARTS (8 de novembre - 10 d'abril)

classe obrera i moviment obrer;

cap a una pastoral d'evangelització en medi obrer;

la pastoral en el món obrer avui entre nosaltres

— Curs d'introducció a la Pastoral

DIJOUS (del 12 de gener al 12 d'abril)

Professors: Joaquim Brustenga, Mateu Terrats i Josep M. Totosaus

— Sessions vespertines i ocasionals

L'ESPERIT SANT, per Josep M. Ballarín (els dijous 10 de novembre - 15 de desembre)

Se n'aniran programant altres al llarg del curs:
demaneu informació a Secretaria

Materials del CEP

DE LA REVISTA «QUADERNS DE PASTORAL»

- 59. Entre el desencant i l'esperança (103 pp., 150'— ptes.)
- 60. Taizé: una interpretació (61 pp., 150'— ptes.)
- 61. Damià Estela, testimoni d'excepció (81 pp., 150'— ptes.)
- 62. Assemblees a l'Església catalana (104 pp., 150'— ptes.)
- 64-65. Vida de fe i presència en el món (148 pp., 250'— ptes.)
- 66. Preglar amb el poble (108 pp., 200'— ptes.)
- 67. Mossèn Antoni Batlle (108 pp., 200'— ptes.)
- 69-70. Els Consells pastorals (146 pp., 300'— ptes.)
- 71. Cristians catalans al Tercer món (117 pp., 300'— ptes.)
- 72. Pastoral del bateig (80 pp., 250'— ptes.)
- 73-74. Qüestions sobre la parròquia (132 pp., 350'— ptes.)
- 75-76. El servei de la caritat (130 pp., 350'— ptes.)
- 77. Cardijn i l'evangelització del món obrer (94 pp., 300'— ptes.)
- 78. Pastoral dels malalts (84 pp., 300'— ptes.)

FULLETONS PER A GRUPS, JORNADES, SESSIONS...

- Cristians en el món. Recull de testimonis (50 pp.) (exhau.)
- L'evangelització, urgència cristiana (20 pp., 50'— ptes.)
- Els cristians i l'escola, per J. M. Vilaseca Marcet i J. M. Totosaus (65 pp., 100'— ptes.)
- Preglar en un món secularitzat, per Joan Llopis (40 pp., 100'— ptes.)
- Laics amb missió pastoral, per Fermí Casal, Casimir Martí i Ramon Prat (28 pp., 50'— ptes.)
- Aparellament i matrimoni (26 pp., 50'— ptes.)
- Acollir els divorciats a l'Església, per J. Huguet (22 pp., 50'—)
- El moment present de l'Església Catalana (35 pp., 75'—)

APUNTS PER A LES CLASSES (multicopiats)

- Introducció als llibres històrics de l'Antic Testament, per G. Camps, H. Raguer, R. de Sivatte i R. Vives (60 pp., 250'— ptes.)
- Introducció al missatge dels profetes, per G. Camps, P. Francesc, J. A. Miró i R. de Sivatte (70 pp., 250'— ptes.)
- Introducció a la pregària dels salms, per Guieu Camps (42 pp., 200'— ptes.)
- Preglar amb els salms, per Hilari Raguer (31 pp., 150'— ptes.)
- Els llibres sapiencials, per G. Camps, S. Plé, H. Raguer i R. de Sivatte (36 pp., 150'— ptes.)
- Introducció a l'evangeli de Marc, per Lluís Tuñí (60 pp., 250'— ptes.)
- Fets dels apòstols, per Joan Vernet (50 pp., 250'— ptes.)
- Els evangelis de la infància de Jesús, per Fermí Casal (44 pp., 200'— ptes.)
- Jesús en el marc del seu temps, per Ignasi Ricart (40 pp., 200'— ptes.)
- Pregària i psicologia, per Joan Llopis (25 pp., 100'— ptes.)
- Itinerari sacramental, per Joan Llopis (40 pp., 200'— ptes.)
- Comunitat i ministeris, per Joan Llopis (45 pp., 200'— ptes.)
- Qüestions actuals sobre l'eucaristia, per Joan Llopis (52 pp., 250'— ptes.)

Els podeu adquirir a: c/. Rivadeneyra, 6, 3.º

SUMARI

PÒRTIC

Guerra de catecismes: acotacions marginals	1
--	---

QÜESTIONS

Descreença i agnosticisme, per Josep M. ^a Totosaus	5
Quina presentació del missatge?, per Jesús Huguet	13
Fer possible l'anunci de la fe, per Fèlix Martí i Ambel	18
La fe dels joves, per Maria Corominas	23
Podem ensenyar, encara, la fe als joves?, per Enric Roig Sansegundo	27
La universitat: potser massa descreença, per Salvador Reguant	38
Les festes populars: la fe del carboner?, per Joan Carre-ras i Péra	42
Opció definida o qüestió pendent?, per Salvador Bardulet i Palau	47
La celebració dels sagraments. Respostes pastorals?, per Lluís Bonet i Armengol	54
La catequesi, per Josep M. Totosaus	63
Pastoral de la salut, a l'Hospital de Lleida, per Joan Viñas i Salas i Pilar Naya	69

QUATRE VENTS

Escola d'estiu per a catequistes a Tarragona, per Joan Busquets	75
Crònica de Barcelona, per Josep Lligadas	78
Solsona: Entre visita i visita, per Climent Forner	80
Des de Tarragona, per Joan-Anton Cedó	87
Crònica d'Urgell, per Antoni Mirabet	88
Relleu a la Seu de Vic, per Jacint Anglada	90

QUADERNS DE PASTORAL. Publicació bi-mestral.

Director: Josep M. Totosaús.

Redacció i Administració: Centre d'Estudis Pastorals, Rivadeneyra núm. 6, 3.ª - Tei. 317 48 58 - Barcelona-2.

Preu de subscripció: 1.250'— ptes. l'any.

Dipòsit legal: B. 25.506 - 1969.

Impressió: I. G. Santa Eulàlia - c. Sant Joan Bosco, s/n. - Santa Eulàlia de Ronçana.

Amb llicència eclesiàstica.

OCTUBRE 1983